

NATURA VIVET

Zpravodaj
Zoologického klubu
Ústí nad Labem z. s.

Zoologický klub

3/2023

Zpravodaj Zoologického klubu, z. s.
Ústí nad Labem

NATURA VIVET

PŘÍRODA ŽIJE

3/2023

Zoologický klub z. s.

sídlo: Masarykova 1000/3

400 01 Ústí nad Labem

e-mail: info@zoologickyklub.cz

www.zoologickyklub.cz

www.facebook.com/zooklub.usti

Partneři Zoologického klubu:

<https://www.muzeumusti.cz/>

<https://www.zoousti.cz/>

Zpravodaj NATURA VIVET, číslo 3/2023, vyšel v srpnu 2023

Redakční rada: Balejová Andrea, Padalíková Petra, Polanská Jitka,
Vohralíková Houšková Markéta, Vrabcová Věra

Za věcnou správnost zodpovídají autoři

Adresy autorů jsou k dispozici na požádání na e-mailu ZK

Uzávěrka dalšího čísla je 30. 4. 2024

ZOO
LIBEREC

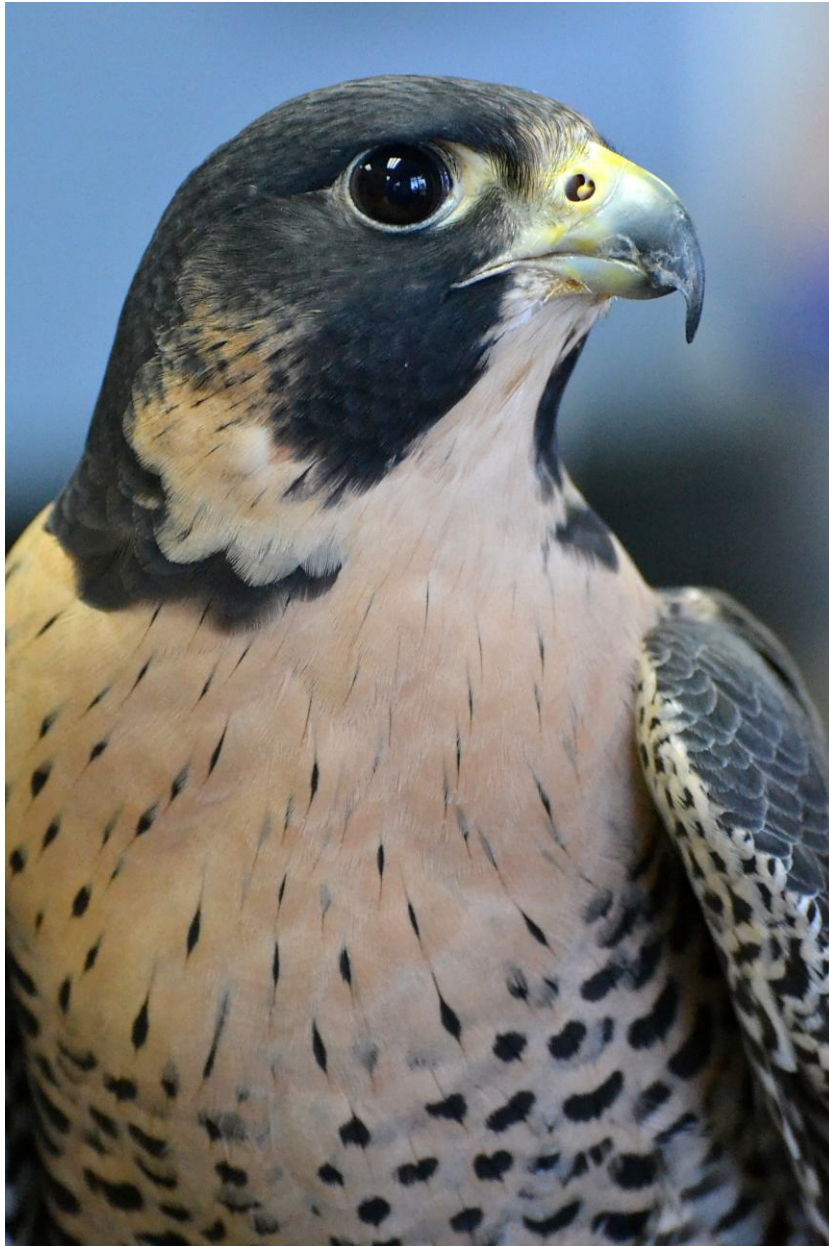
<https://www.zooliberec.cz/>

<https://www.zooplzen.cz/>

NATURA VIVET 2023 – OBSAH A ŘAZENÍ PŘÍSPĚVKŮ

Úvodní slovo	7	The Kukang Rescue Program v roce 2022	147
		<i>František Příbrský</i>	
Činnost ZK, společné akce, exkurze, přednášky		Jaký byl pro želvy rok 2022?	164
Činnost ZK v roce 2022	8	<i>Hana Svobodová</i>	
<i>Věra Vrabcová</i>			
Putování bornejským Sabahem	14		
<i>iiří Bálek</i>		Fotogalerie členů	
Proč žirafy kojí cizí mláďata (o kojení z nadhledu)	34	Fotografování srnčí zvěře	177
<i>Markéta Gloneková</i>		<i>Roman Najbert</i>	
Sokoli na komínech	38		
<i>Václav Beran</i>			
Začátečník ve Východní Brazílii	41		
<i>Libor Kunte</i>			
Pozorování v přírodě, výzkum, příspěvky členů			
Špaččí okamžiky	44		
<i>Roman Najbert</i>			
Život v pobřežních mělčinách ostrova Cozumel (Mexico, Yucatan)	49		
<i>Jana Pavlíková</i>			
Jed	70		
<i>Petr Skalka</i>			
Jak nás užovka napálila	72		
<i>Věra Vrabcová</i>			
Minovníčkovití na území města Ústí nad Labem	74		
<i>Václav Vysoký & Jindřich Černý</i>			
Slunéčka na území města Ústí nad Labem	84		
<i>Václav Vysoký</i>			
Škvoři na území města Ústí nad Labem	117		
<i>Václav Vysoký</i>			
Vosy na území města Ústí nad Labem	130		
<i>Václav Vysoký</i>			
Ochrannářské projekty			
Rok 2022 v Balikpapanském zálivu	141		
<i>Stanislav Lhota</i>			

Vážení a milí čtenáři,

připravili jsme pro vás již třetí číslo zpravodaje Natura vivet, který začal vydávat Zoologický klub Ústí nad Labem v roce 2021 jako neoficiální pokračování sborníku odborných prací Fauna Bohemiae septentrionalis. I tentokrát nás mrzí, že si zpravodajem nemůžete listovat v jeho tištěné podobě, ale nedostatek finančních prostředků nás nutí zpracovat jej pouze tímto způsobem.

Opět přinášíme informaci o činnosti našeho Zoologického klubu, který funguje od roku 1973. Členská základna se v průběhu let samozřejmě změnila, ale i tak je v našich řadách několik členů, kteří si tyto začátky ještě pamatují. Dříve bylo náplní zejména pozorování živočichů v přírodě a zpracování výsledků výzkumu, zatímco v dnešní době je to zájem o přírodu jako takovou, mnohdy spojený s toulkami s fotoaparátlem či návštěvou exotických destinací. I tyto články vás jistě zaujmou či inspirují. Ve zpravodaji nechybí ani souhrny přednášek, které jsou součástí pravidelných setkání. Děkujeme přednášejícím nejen za to, že byli ochotni se s námi podělit o své zážitky, ale také za to, že obsah přednášky zpracovali pro členy ZK, kteří se setkání nemohli zúčastnit, a pro další čtenáře našeho zpravodaje.

Dále zde s hrdostí prezentujeme podrobné zprávy o ochranných projektech v zemích tolik vzdálených od Evropy. Vedou je nadšení ochránáři, se kterými ZK navázal úspěšnou spolupráci, ať již se jedná o dlouhodobě podporovaný projekt Pesisir Balikpapan, který je situován do jihovýchodní části ostrova Borneo, o mořské želvy v Indonésii (projekt Chráníme mořské želvy) či outloně na Sumatře (projekt Kukang). Všem, kteří se na těchto projektech různými způsoby podílejí, patří velký dík za to, že jim příroda a osud živočichů není lhostejný a že svůj život zasvětili jejich ochraně.

Věříme, že vám i toto číslo zpravodaje Natura vivet mapující rok 2022 přinese příjemné počtení. Pokud patříte k milovníkům přírody a naše aktivity vás jakkoli zaujmou, dveře k nám máte otevřené.

Ing. Věra Vrabcová, předseda ZK

Činnost Zoologického klubu v roce 2022

Věra Vrabcová, předseda ZK

Činnost Zoologického klubu pokračovala v roce 2022 podobně jako v minulých letech před onemocněním covid-19. Společných akcí nad rámec běžných aktivit však nebylo mnoho.

První setkání, které bylo zároveň valnou hromadou ZK, proběhlo 2. dubna 2022. Přítomní vyslechli nezbytné informace uplynulého roku. Byli seznámeni s hospodařením a činností klubu v roce 2021, získali informace o zpravodaji Natura vivet i zprávu o členské základně do 31. 12. 2021. Zároveň byl odsouhlasen rozpočet a návrh činnosti klubu na rok 2022.

Součástí VH byla přednáška Jiřího Báčka s názvem Putování bornejským Sabahem. Známý zoolog a kameraman se podělil o své zážitky z třítydenního putování nejsevernějším cípem Bornea. Zavedl nás mezi orangutany, kahau nosaté, do mangrovů i jeskyní, na řeku Kinabatangan, ke korálovým útesům

nedaleko hlavního města i k nejvyšší hoře Bornea – Mt. Kinabalu.

Na druhém setkání (28. května 2022) se přednášky ujala Markéta Gloneková, která se od roku 2008 věnuje výzkumu sociálního chování kopytníků. Zajímavým tématem Proč žirafy kojí cizí mláďata? přiblížila posluchačům chování, které se ve větší míře objevuje v chovech v lidské péči, ale můžeme se s ním setkat i ve volné přírodě. K vysvětlení bylo navrženo mnoho hypotéz, se kterými byli posluchači seznámeni.

Třetí setkání bylo naplánováno na 17. září 2022 a díky přednášejícímu Václavu Beranovi, ornitologovi Muzea Ústí nad Labem, se posluchači přesunuli vysoko nad zem. Jeho přednáška Sokoli na komínech se věnovala projektu podpory hnízdění kriticky ohroženého dravce, sokola stěhovavého. V posledních letech se šíří zajímavý fenomén – ptáci si našli prostor k hnízdění na průmyslových objektech. Umístěním speciálních budek vzrůstá počet hnízdních párů i vyvedených mláďat, mnohá hnízda jsou vybavena kamerami, a tak je možné průběh odchovu i monitorovat.

O poslední přednášku s názvem Začátečník ve východní Brazílii se 10. prosince 2022 zasloužil botanik a milovník sukulentů Libor Kunte, ředitel SZTŠ Libverda, který si připravil povídání o svých dvou třítydenních výpravách na jihoamerický kontinent. Přiblížil posluchačům, že Brazílie nejsou jen tropické deštné lesy, ale také velmi zajímavá společenstva suchomilných

rostlin a v nich žijících živočichů. Rozprostírají se v brazilských státech Bahia a Minas Gerais, které se svými přáteli procestoval.

V roce 2022 se členská základna snížila o tři členy (3x dospělí), jeden požádal o ukončení členství kvůli nedostatku času, u dvou nebyl uhrazen členský příspěvek. Naopak, dva členové (1x dospělý, 1x student) přibyli. K 31. 12. 2022 bylo tedy složení členské základny následující: řádné členství – 30x, z toho: dospělí – 22x, důchodci – 4x, studenti – 2x, děti – 1x, MD nebo RD – 1x; čestné členství – 3x; kolektivní – 2x (Zoo LB a Zoo PZ). Z toho vyplývá, že celkový počet členů k 31. 12. 2022 je 35. Dá se říci, že se členská základna udržuje na stálé úrovni.

Hospodaření roku 2021 prošlo pravidelnou revizí kontrolní komise, která se schází vždy 1x ročně před valnou hromadou. Kontrolován byl stav pokladny, stav účtu, příjmy a výdaje v daném roce a z toho vyplývající účetní závěrka. Komise neshledala žádné nedostatky.

Na konci roku 2022 pokračovala spolupráce v oblasti ochrannářských projektů, příspěvek na projekt Pesisir Balikpapan opět poskytla Zoo Plzeň. Zoo Liberec jej také podpořila, byť se uzavření smlouvy o spolupráci a uhrazení příspěvku zdrželo přes nový rok. Oba subjekty si zaslouží poděkování za dlouholetou podporu.

V roce 2022 vyšlo druhé číslo nového zpravodaje Natura vivet, bohužel kvůli nedostatku finančních prostředků pouze v elektronické podobě. Jeho obsahem byly opět informace o činnosti ZK, přednášky daného roku, výroční zprávy ochrannářských projektů, zajímavé články z pozorování v přírodě a fotogalerie se zajímavými snímky a krátkými informacemi. Natura vivet 2/2022 byl připraven v .pdf podobě a umístěn na webové stránky. Byl rozeslán širokému okruhu čtenářů – do škol, na ekocentra, ochrannářské organizace, seniorům a zájemcům o přírodu.

Kromě pravidelných setkání proběhlo i několik společných aktivit. Na přelomu září a října 2022 se několik členů zúčastnilo příprav i vlastní akce

Mykologický den v muzeu. Nejprve se vydali na sběr do lesa, kde sbírali vše, na co narazili, to samé proběhlo i během přírodovědné mykologické procházky pro veřejnost s odborným výkladem mykoložky Lucie Zíbarové.

Další akce se konala v neděli 16. října, kdy se skupina členů ZK a jejich rodinných příslušníků (celkem 25 dospělých a dětí) zúčastnilo exkurze do ústecké zoologické zahrady. S průvodcem prošli celý areál a seznámili se nejen s novinkami, na které na trase narazili, ale také s plány vedení zoo do budoucna, ať již se týkají nových expozic či rekonstrukce stávajících tak, aby co nejvíce vyhovovaly potřebám zvířat a lahodily oku návštěvníků. S tím souvisí i chov nových druhů, které by se v zoo měly postupně objevit.

Informace o setkáních členů s programem i fotografiemi jsou pravidelně zveřejňovány na webových stránkách ZK. Je zde i samostatný odkaz na ochránářské projekty, které buď finančně nebo mediálně ZK podporuje – Pesisir Balikpapan, Kukang, Chráníme mořské želvy a Tarsius. Také funguje facebookový profil ZK, kam jsou vkládány pozvánky, fotografie ze setkání, popř. krátké příspěvky aktivních členů z pozorování v přírodě doplněné fotografiemi.

Putování bornejským Sabahem

Jiří Bálek

Přednáška pro členy Zoologického klubu konaná dne 2. dubna 2022

V prosinci 2016 jsme s mou partnerkou navštívili několik přírodovědně zajímavých míst na nejsevernějším cípu Bornea – v malajském státu Sabah. Tento stát je možno navštívit celoročně bez obav z hříček počasí. Leží totiž pod tzv. pásem tajfunů, které často postihují nedaleko na severovýchodě ležící Filipíny. Počasí je tu po celý rok příjemné s teplotami kolem 23 až 33 stupňů Celsia, v možnosti se ochladit v horách kolem Mount Kinabalu. Korálové útesy, bahenní sopky, mangrovové lesy lemující životodárné řeky, tropický deštný les a nejvyšší hora jihovýchodní Asie. Tak by se v kostce daly charakterizovat národní parky Sabahu.

V přístavu Kota Kinabalu je možné mezi odpady potkat varany skvrnité, hledající potravu, především zbytky od rybářů.

Pohled na Kota Kinabalu z jedné strany lemované mořem a z druhé pralesem

Kota Kinabalu

Cestu jsme začali v hlavním městě Sabahu, v Kota Kinabalu. Na rozdíl od většiny metropolí je Kota Kinabalu vcelku příjemné město, kde vás mezi mořem a tropickým lesem dělí jen několik ulic. Během krátké procházky tak můžete třeba pozorovat v přístavu varany skvrnité (*Varanus salvator*) a opodál už prozkoumávat taje pralesa. Za návštěvu stojí také proslulý rybí trh. V severovýchodní části města najdete i zpřístupněné mangrovy.

Pulau Tiga Park

Součástí tohoto parku, který leží 50 km jihozápadně od hlavního města, jsou dva vulkanické ostrůvky (Pulau Tiga a Pulau Kalampunian Damit) a písečná kosa s korálovými útesy v okolí. Oba ostrovy vznikly teprve nedávno, v roce 1897. Na prvním z nich je dodnes patrná sopečná činnost, najdete tu bahenní sopky (ve kterých se můžete i vykoupat). Na pobřeží jsme se setkali s makaky jávskými (*Macaca fascicularis*) a varany skvrnitými (*Varanus salvator*) čekajícími na zbytky pečených ryb od turistů. Druhý, mnohem menší ostrov, je

nazýván Hadí, protože se tu na páření setkávají desítky vlnožilů užovkovitých (*Laticauda colubrina*). Jsou to prudce jedovatí mořští hadi, kteří ale nejsou agresivní a uštknou jen výjimečně. My jsme na ně štěstí bohužel neměli, nenalezli jsme ani jediného hada a místní nám pak říkali, že je hubí dravci. A možná i velký zájem turistů způsobil jejich úbytek

Pulau Kalamunian Damit zvaný též Hadí ostrov

Tunku Abdul Rahman Park

Pět ostrovů na dohled z hlavního města – Manukan, Gaya, Sapi, Mamutik a Sulug. Chráněny jsou především korálové útesy kolem nich, bohužel již dosti poničené rybařením a také davu turistů. Ti naštěstí nemohou všude, řada míst je návštěvníkům zcela zapovězena. Na některých ostrovech lze i bydlet v drahých chatkách, ale vzhledem k tomu, že kyvadlová doprava z hlavního města sem trvá doslova pár minut, je tu levnější alternativa. Pláže bývají dost přeplněné, v ceně bývá oběd, takže se část ostrova Mamutik a dalších kolem poledne mění v obrovskou jídelnu. Kolem pláží jsou vyhrazena místa na šnorchlování, případně potápění.

Zajímavá je i volně přístupná expozice v budově správy NP Mount Kinabalu.

Kinabalu Park

Největším lákadlem Sabahu je velkolepá hora Kinabalu dosahující nadmořské výšky 4095 m n. m. Kolem ní byl roku 1964 založen národní park Mount Kinabalu s rozlohou 754 km². Je to zároveň první malajská lokalita zapsaná na seznam Světového dědictví UNESCO. Samotná hora je tzv. žulovým platonem, který je dosud neustále vyzdvihován (cca půl centimetru za rok). My jsme si tentokrát výstup nechali ujít a zaměřili jsme svou pozornost na neméně zajímavý prales na úpatí. Vede tu několik stezek, například Liwagu trail, která vede podle stejnojmenné řeky. V zahradě nedaleko vstupu je možné na jednom místě spatřit koncentraci rostlinných druhů z celého parku, především orchidejí a kapradin.

Kudat

Na nejsevernější cíp Sabahu jsme se vypravili zejména kvůli bizarním pískovcovým útvarům na pobřeží. Žijí tu Rungusové, příbuzní Kadazanů, a je tu patrný filipínský vliv. Typické jsou tu dlouhé domy.

Tawau Hills Park

Jakýmsi malým ostrůvkem biodiverzity v moři plantáží olejných palem je park Tawau na východě Sabahu. Před pětadvaceti lety byla polovina rozlohy dnešního parku vytěžena a původní prales tak najdeme jen v kopcích nad 500 metrů nad mořem. Tvoří ho hlavně dvoukřídláčovitě stromy vzájemně propletené bizarně tvarovanými liánami.

Ikonou parku Tawau, která si zaslouží i dřevěné hlediště, je nejvyšší tropický strom na světě. Tento damarovník dosahuje neuvěřitelných 88 metrů a 32 centimetrů. Radost z pohledu na velikána si nebudeme kazit zprávou, že v roce 2019 vědci objevili v jiné části Sabahu strom stejného druhu vysoký přes sto metrů a tento exemplář tak přišel o své prvenství.

V noci lze v NP Mount Kinabalu potkat gekony kinabalské (*Cyrtodactylus baluensis*).

Sepilok

Ve východní části Sabahu najdeme známé Rehabilitační centrum orangutanů. Vzniklo už v roce 1964, aby poskytlo útočiště pro osiřelá mláďata

a orangutany, kteří přišli o svůj domov kvůli kácení deštného pralesa.

Návštěvníci mohou po dřevěných lávkách projít jen malou část ze 43 čtverečních kilometrů chráněného lesa, který dnes obývá až 80 orangutanů. Dalších 25 mláďat najdeme v jakési orangutaní školce, kde se učí, jak přežít v korunách stromů. Většina návštěvníků si však mnohakilometrový pochod lesem odpustí a skončí pár set metrů od vchodu, na místě, kde se orangutani přikrmují. Doba je pravidelná, vždy dopoledne v 10 a odpoledne ve tři. To vědí i orangutani, kteří se s několikaminutovým předstihem vynořují z lesa. Protože však žijí volně, záleží jen na jejich rozhodnutí, jestli a v jakém počtu přijdou. Když je sezóna dozrávání plodů nebo prší, nemusí se objevit vůbec. Schwálně nedostávají moc pestrou stravu, aby se naučili vyhledávat plody v lese sami.

Velice zajímavé jsou i noční prohlídky lesa, kde je možné spatřit celou plejádu bezobratlých živočichů (strašilek, pakobylek, pavouků apod.), ale i žáby či hady (například chřestýšovce *Tropidolaemus subannulatus*). Vrcholem pak může být pozorování letuch malajských (*Galeopterus variegatus*), které

Mount Kinabalu

ladným letem překonávají obrovské vzdálenosti mezi pralesními velikány. Za návštěvu pak stojí i méně známé Záchrané centrum pro medvědy malajské. Nedaleko leží také Rainforest Discovery Centre, které nabízí populární stezky v korunách stromů a můžete tak pozorovat nejen zoborožce (např. zoborožce bělolícího), ale i jedny z největších veverek světa, až 80 centimetrů dlouhé ratufy znamenáné (*Ratufa affinis*). 363 metrů dlouhá lávka a vyhlídkové věže zavedou návštěvníka až do korun ve výšce 25 metrů. Centrum je využíváno

Veverka kinabalská (Callosciurus baluensis)

především malajskými školami k názorné výuce, ale díky informačním tabulím se tu hodně dozví i zvědavý turista.

Taxíkem je možné dojet i do cca 40 minut vzdáleného Labuk Bay, kde na dvou místech v určitých hodinách přikrmují kahau nosaté (*Nasalis larvatus*).

Gomantong a Kinabatangan

Sto kilometrů odtud dál na jihovýchod leží i další zajímavost Sabahu – nejrozsáhlejší krasová oblast ve státě. Jeskyní systém Gomantong je proslulý výskytem salangan černohnízdých. Tito rorýsovití ptáci budují na stropěch

jeskyní z vlastních slin hnízda, která jsou v Asii považována za pochoutku. Jeden kilogram stojí podle kvality tisíce dolarů. S výnosnou, ale nebezpečnou a doslova akrobatickou prací ve výškách začínají sběrači již v šestnácti letech. Sběr hnízd mají na základě licence povolen dvakrát do roka. Poprvé když je ptáci postaví, ale ještě nezahnízdí. Musí si tak postavit nová hnízda, ve kterých teprve mohou vyvést mláďata. Pak přijdou sběrači znovu. A poptávka stoupá. Není divu, že se populace salangan snižují.

Proslulá je i řeka Konabatangan. Se svými 560 kilometry je druhou nejdelší řekou Malajsie. Ale především je dosud perlou biodiverzity, byť velmi ohroženou. Tlak rozšiřujících se plantáží palmy olejně v okolí je neúprosný a pro zdejší přírodu může být fatální.

Pobřeží Kudatu je tvořené často bizarními pískovcovými útvary

Dosud zachovalé mangrovové porosty severovýchodního Sabahu

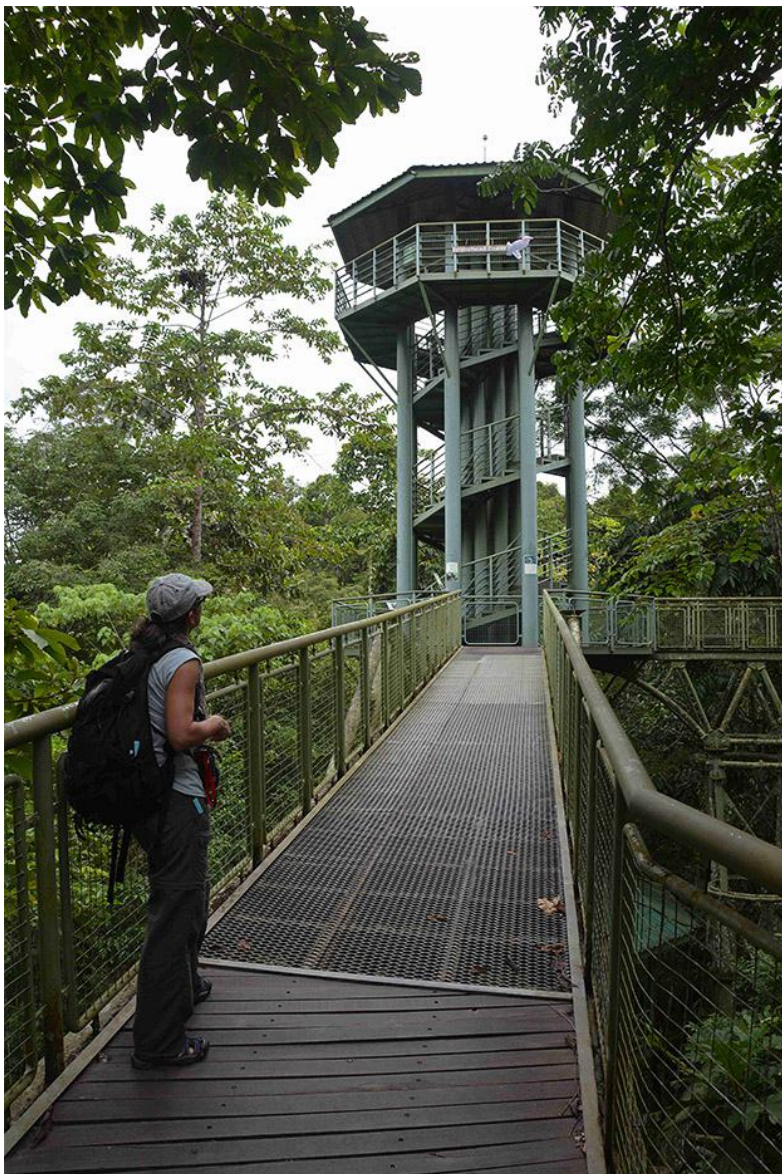
Ratufa znamenaná (Ratufa affinis) s hnízdem vysoko v koruně stromu

Velké části vnitrozemí severovýchodního Sabahu pokrývají plantáže palmy olejné.

Bojga rajská (Chrysopelea paradisi) v Sepiloku

Jedna z pozorovacích věží v Rainforest Discovery Centre v Sepiloku

Tterculia megistophylla, vzácný strom místními zvaný melebu nebo biris menah. Když se zralé plody otevřou a objeví se semena, je velice atraktivní.

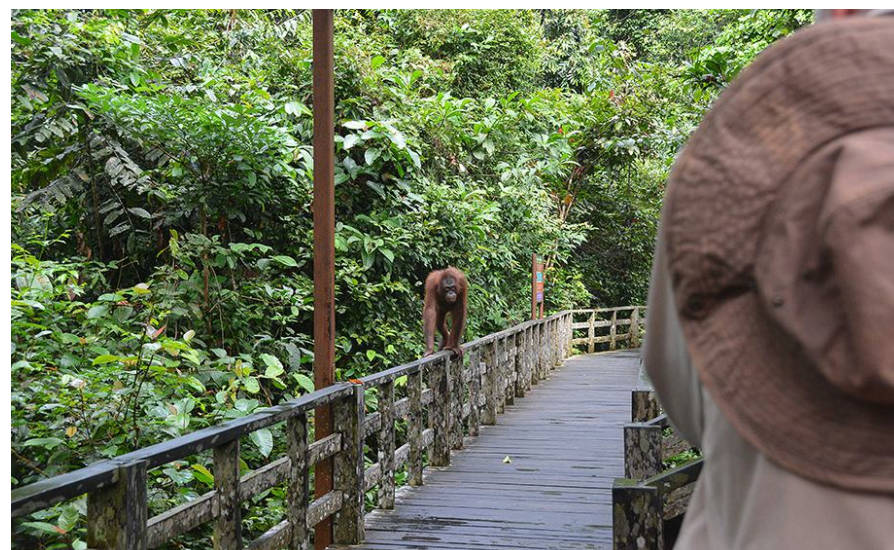
Wong Siew Te je zakladatelem Bornean Sun Bear Conservation Centre. Středisko na záchranu medvědů malajských najdete hned naproti vchodu do Orangutaního centra v Sepiloku.

*Během noční prohlídky pralesa v Sepiloku lze s velkou pravděpodobností potkat chřestýšovce Waglerova (*Tropidolaemus subannulatus*).*

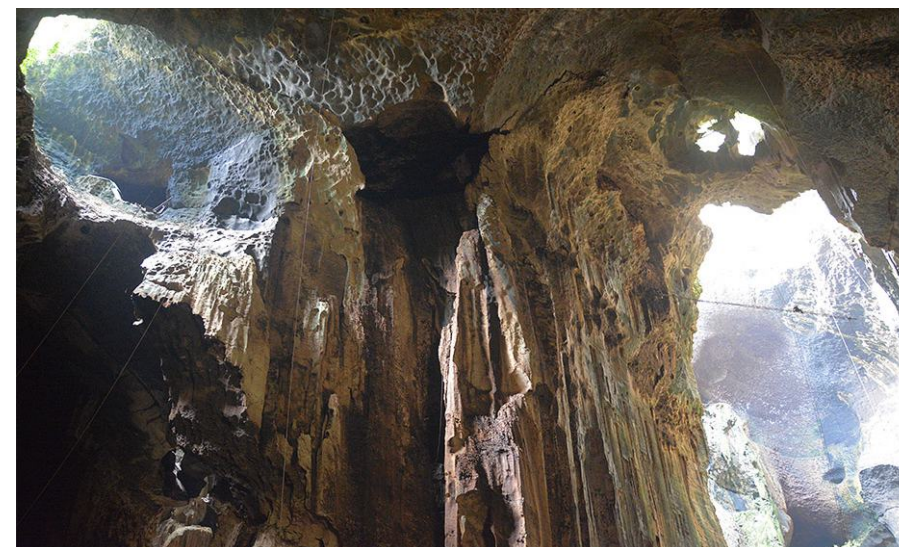
*Kahau nosatý (*Nasalis larvatus*) v Labuk Bay*

V určité hodiny se na krmnou plošinu v Sepiloku scházejí orangutani.

Vchod do Sepiloku

V jeskyni Gomantong jsme zastihli sběrače vysoce ceněných hnízd salangan černohnízdých (*Aerodramus maximus*).

Vstup do jeskyně Gomantong

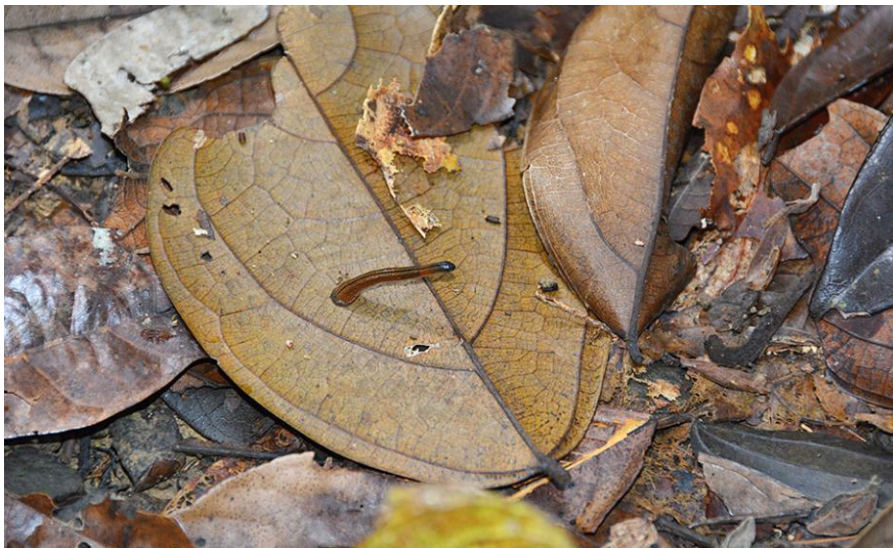
Před domy sběračů hnízd salangan u jeskyně Gomantong jsme potkali i volně žijící orangutany.

Řeka Kinabatangan

Mangrovy v Kota Kinabalu

Pijavka tygří (Haemadipsa picta) v NP Tawau Hills

Visuté lávky na pahorku nedaleko Tawau

Už v době naší návštěvy NP Tawau Hills byl zdejší dosud nejvyšší tropický strom světa, 88,32 m vysoký damarovník *Shorea fauquetiana*, překonán novým nálezem vyššího stromu v nedalekém Danum Valley.

Vodnářka rýžovištní (*Cerberus rynchops*) v mangrovech Kota Kinabalu

Na pláži ostrova Mamutik není výjimkou, že vás přijde navštívit varan skvrnitý.

Proč žirafy kojí cizí mláďata (o kojení z nadhledu)

Markéta Gloneková

Přednáška pro členy Zoologického klubu konaná dne 28. května 2022

Alokojení, kojení nevlastních mláďat, a alosání, sání mléka od cizích samic, je velmi zajímavým fenoménem v etologii savců. Jedná se o extrémní mateřskou investici, neboť laktace je velmi energeticky náročná a výdej mléka „navíc“ musí mít pádný důvod. Alokojení se vyskytuje u mnoha savců napříč řády a během studia tohoto chování vzniklo mnoho různých hypotéz, které by ho mohly vysvětlovat.

Obecně se ve vyšší míře vyskytuje u zvířat v lidské péči než u zvířat ve volné přírodě. Častěji ho lze pozorovat u vícečetných vrhů, kde se nějaký ten vetřelec tzv. ztratí. Nicméně vzhledem k rozmanitosti třídy savců se tento fenomén nedá jednoznačně vysvětlit a různé studie u různých druhů se přiklání k různým hypotézám. Hypotézy by se v podstatě daly rozdělit na ty,

kteří vysvětlují chování samice, a na ty, které vysvětlují chování mláděte. Proč jsou samice ochotné kojit nevlastní mláďata, vydávat energii, riskovat nedostatek mléka pro svoje mládě či přenos patogenů? Protože jim to může přinést výhody. Z těch nejčastěji přijímaných hypotéz bych stručně zmínila tyto:

Hypotéza příbuzenského výběru předpokládá, že samice kojící nevlastní mláďata upřednostňuje ta více příbuzná. Investuje tak stále do přenosu svých genů do budoucích generací. Hypotéza reciproční pomoci říká, že samice si mezi sebou „kojící službu“ oplácejí, pomáhají si navzájem. Hypotéza sociálních benefitů nastupuje ve skupinách se sociální hierarchií. Submisivní samice by měly alokojit mláďata samic dominantních a získat tímto nějaký sociální benefit v dané skupině. Hypotéza evakuace mléka předpokládá, že se samice zkrátka potřebuje zbavit přebytku mléka. Tento přebytek prokazatelně vzniká především při ztrátě vlastního mláděte. Může se stát, že

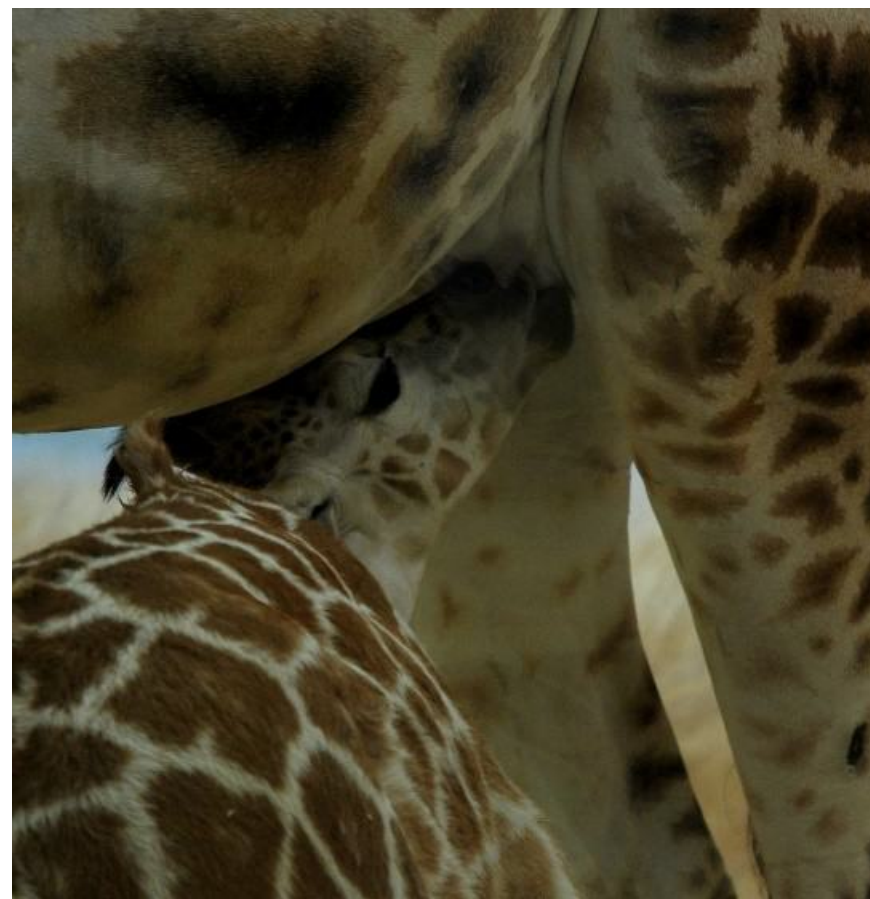

samice si mláďata splete a/nebo kojí nevlastního potomka nevědomky. O tomto hovoří hypotéza mylně zaměřené rodičovské péče. Pletou se především méně zkušené samice a především se tak děje u vícečetných vrhů. Co se mláďat týče, pokud alokovení neinicuje sama samice, mláďata mléko od samic v podstatě „kradou“, o čemž hovoří hypotéza krádeže mléka. Nevlastní potomstvo se v tomto případě snaží připojit k již probíhajícímu kojení vlastního mláďete a ke kojící samici většinou přicházejí zezadu, aby je nemohla identifikovat. Další dvě hypotézy by se daly částečně zařadit až jako podkategorie. Kompenzační hypotéza předpokládá, že si mláďe sáním od cizí samice kompenzuje nějaký nedostatek. Může to být nízká porodní váha, nedostatek mléka od vlastní matky nebo nedostatečný růst. Poslední možnost vysvětluje hypotéza zlepšení výživy. V tomto případě mláďe nic nekompensuje, zkrátka využívá možnosti získat více mléka a rozmanitější výživu.

Proč je pro nás žirafa v případě alokovení důležitá? Dalo by se jistě říci, že se stala svým způsobem modelovým druhem výzkumu alokovení minimálně v rámci svého savčího řádu. Tito vysocí sudokopytníci kojí nevlastní mláďata velmi často (téměř v 50% případů). Vzhledem k tomuto faktu a dlouholetému výzkumu bylo možné otestovat několik hypotéz najednou v různých typech prostředí. Víme už, že žirafy alokují ve volné přírodě, v přírodních rezervacích i v zoologických zahradách. Z pohledu mláďat se můžeme jednoznačně přiklonit k hypotéze krádeže mléka. Zpravidla se „malí“ zlodějové připojují ke kojení vlastního mláďete, přičemž žirafí samice pak nakrmí i několik mláďat zároveň. Přikrádají se zezadu, aby byli hůře identifikovatelní, nicméně nelze předpokládat, že o nich samice neví. Naopak jsme prokázali, že je díky svému dlouhému krku schopna očichat i mláďata, která má od hlavy nejdál.

Samice žiraf tedy alokují zcela vědomě a činí tak recipročně. Pakliže bylo její mláďe někdy kojeno jinou samicí, je svolná alokujit též. Dokonce si tuto službu oplácí v rámci konkrétních dvojic. Na základě našich výsledků se tedy přikláníme k hypotéze reciproční pomoci jako nejlepšímu vysvětlení. Zajímavé na našem výsledku je také to, že žirafy byly poměrně dlouho považovány za tvory asociální, netvořící pevné sociální vazby. To bylo však v posledních letech vyvráceno. Jde o zvířata s pevnou sociální strukturou založenou na konkrétních sociálních preferencích, a dokonce si vzájemně pomáhají při kojení svých mláďat.

Sokoli na komínech

Václav Beran

Přednáška pro členy Zoologického klubu dne 17. září 2022

Bohužel, přednášející obsah své přednášky do zpravodaje Natura vivet nedodal, proto tento krátký příspěvek vychází z dojmů po uskutečněné přednášce:

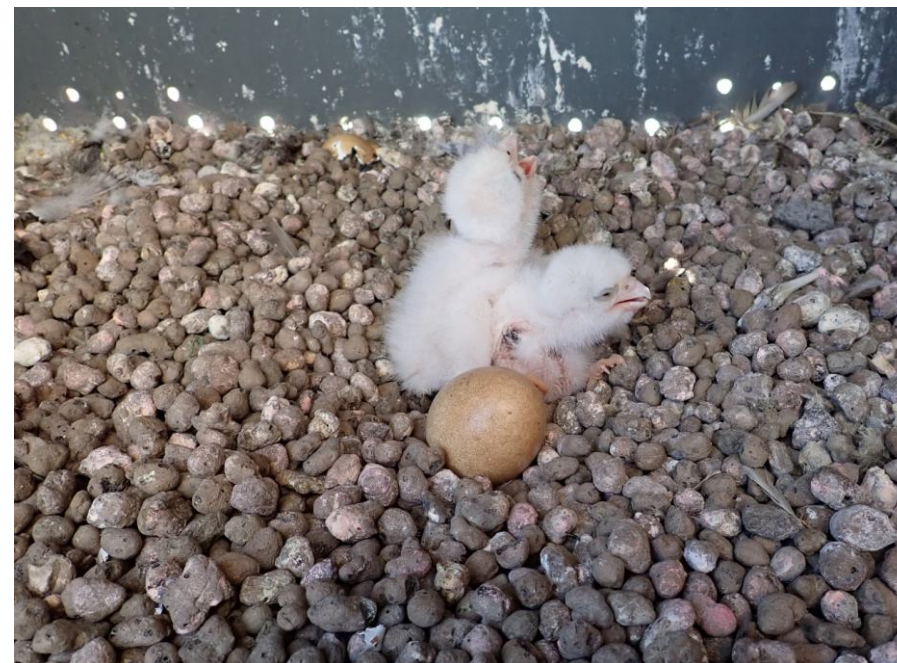
Přednášející se nejprve věnoval historickému výskytu sokolů a hnízdění v přirozeném prostředí. Projekt věnovaný hnízdění na průmyslových objektech vznikl před jedenácti lety. V roce 2011 se poprvé podařilo umístit a sledovat hnízdo na komínu elektrárny v Tušimicích. Budky se v prvních letech zhotovovaly ze dřeva, nyní se používá hliník, neboť není tak těžký a více

vydrží. Instalace se provádí až poté, co si sokoli sami najdou místo k hnízdění, budka je pak většinou do dvou let obsazená. Úspěšnost je vyšší než v přirozeném prostředí, stejně tak i početnost mláďat – nejsou výjimkou i čtyři mláďata.

V roce 2020 bylo zaznamenáno téměř 60 mláďat, v letošním roce zahnízdilo 35 párů. Většina hnízd je monitorována pomocí fotopastí. Velice populární jsou webové kamery sledující hnízdění v přímém přenosu.

Přítomní se kromě fotografií pokochali i pohyblivými obrázky a vyslechli zajímavé příběhy. Vašek Beran si kromě potlesku na závěr vysloužil uznání za tisíce „vylezených“ metrů na komíny po celé ČR.

Začátečník ve Východní Brazílii

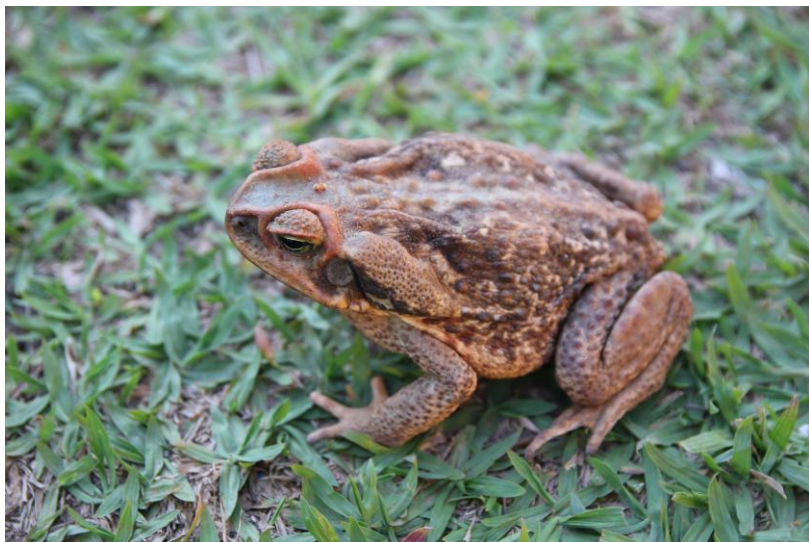
Libor Kunte

Přednáška pro členy Zoologického klubu konaná dne 10. prosince 2022

Autor ve své přednášce popsal původní rostlinná společenstva v brazilských státech Bahía a Minas Gerais, které navštívil opakovaně v letech 2019 a 2021. Zároveň se zaměřil na významné zoologické druhy vyskytující se v prostředí tohoto savanovitého biomu označovaného jako cerrado. Ačkoliv se autor specializuje na xerofytní společenstva, cílem přednášky bylo představit tento biologicky nesmírně rozmanitý biom jako celek. Zároveň bylo snahou autora přednášky upozornit na stále se zvyšující riziko vlivu negativních antropogenních vlivů. Z nich má největší význam přeměna krajiny výsadbou biologicky zcela sterilních porostů eukalyptových lesů určených pro pálení dřevěného uhlí, které se doposud v Brazílii využívá jako zdroj energie při energeticky náročných metalurgických procesech.

Mravenečník velký (Myrmecophaga tridactyla)

Ropucha obrovská (Rhinella marina)

Typickým brazilským rodem kaktusů je Discocactus – na snímku Discocactus placentiformis.

Kamenný kostel Santo Antonio v městě Grao Mogol (Minas Gerais)

Špaččí okamžiky

Roman Najbert

V přírodě lze sledovat rozličné děje a úkazy. Jedním z nejzajímavějších dějů, dle mého soudu, je starost rodičů o potomstvo. Starost o potomstvo je v obecné rovině dána zejména ptákům a savcům. Výjimky lze najít i u plazů, obojživelníků, ryb a i některých bezobratlých. Měl jsem to štěstí, že jsem mohl pozorovat a zejména fotografovat péči o mláďata špačků obecných.

Zcela náhodou jsem objevil špaččí hnízdo v dutině starého ovocného stromu. Byl jsem okamžitě rozhodnutý pro pozorování. Provedl jsem okamžitě přípravy a rychle jsem zasedl za stativ s fotoaparátem. Po několika zkušebních snímcích, které sloužily zejména pro správné nastavení expozice fotoaparátu, jsem začal fotografovat přilétající špačky nosící krmení pro svá mláďata. Pozoroval jsem, že potrava se skládá zejména z různého hmyzu, housenek, žížal a postupem času také ze zralých třešní. Bylo krásné pozorovat, jak se zbarvení špačků mění s přibývajícím nebo ubývajícím slunečním světlem. Kovově lesklé peří posypané bílými perlami opalizovalo v závislosti na

slunečním svitu.

Mladý špaček vykukoval z dutiny stromu a starostlivý rodič přinášel potravu. Při vržení stínu na hnízdní dutinu nebo při neobvyklém pohybu větve stromu se okamžitě ukryl v dutině stromu. Intervaly krmení byly různé, nejkratší jsem zaznamenal po 3 minutách. S přibývajícím časem se postupně zvětšovaly na hodinu, někdy i více. Frekvence krmení byla v ranních hodinách častější jak v odpoledních hodinách. Určitě také souvisela i s teplotou prostředí. Když bylo horko (teploty okolo 28°C), intervaly krmení byly delší. Krmící rodič většinou přilétal k dutině stromu přímo. Několikrát jsem také zaznamenal, že krmící špaček usedl na vedlejší strom a až poté slétl k hnízdní dutině. Jaké okolnosti k tomu vedly, nemohu přesně říci. Stávalo se to zejména, kdy se v blízkosti objevovali jiní špačci nebo také v případě nějakého ruchu, ať už světelného nebo zvukového.

Na hnízdní dutinu přilétali nejčastěji špačci rodiče, kteří zajišťovali krmení mláďat. Vždy s potravou. Několikrát přilétli špačci i se suchou trávou. Zde si nejsem jistý, zda šlo vždy o rodiče. Párkrát se to stalo a většinou došlo ke křiku okolo sedících špačků. Ke křiku také docházelo, kdy do hnízdní dutiny vlezl

špaček bez potravy. Byl uvnitř dutiny pár vteřin a vylétl ven. Občas se i stalo, že někteří špačci krátce návštěvníka hnízda pronásledovali. Samozřejmě za příslušné zvukové kulisy.

Pro mnohé lidi je špaček obecný obyčejný pták, který je většinou brán jako škůdce. Je to jen lidsky povrchní pohled na živočicha, který obohacuje naši avifaunu svým krásným vzhledem a mnohdy i krásným zpěvem. Zde je také nutno zdůraznit, že špaček obecný se živí mimo jiné hmyzem, a to i hmyzem, který je z lidského hlediska označován jako škodlivý.

Život v pobřežních mělčinách ostrova Cozumel (Mexico, Yucatan)

stručný průvodce pro suchozemce

Jana Pavlíková

Pozorování korálových společenství v jejich přirozeném prostředí je jedním z nejkrásnějších zážitků. Jen málo míst na světě člověku nabízí tento pohled bez nutnosti vydat se lodí na volné moře, ideálně s výbavou pro přístrojové potápění. Jedním z nich jsou pláže na západním pobřeží mexického ostrova Cozumel.

„Ostrov vlaštovek“ Cozumel leží přibližně 20 km na východ od pobřeží Yucatanu v blízkosti Mezoamerického bariérového útesu. Jižní část ostrova byla v roce 1996 prohlášena národním parkem - *Arrecifes de Cozumel* zahrnuje revitalizované mangrovové bažinné oblasti, pobřežní duny, písčité mělčiny i korálové útesy v blízkosti ostrova.

Populace Cozumelu, soustředěná v jediném městě na severozápadě, čítá dnes přibližně 100.000 obyvatel; téměř jediným zdrojem příjmů je na ostrově turistika, a zachování přírodních krás a pokladů ostrova se proto stalo životní nezbytností. Doslova na každém kroku se zde nabízejí cesty lodí na vyhlášené potápěčské lokality či deep sea fishing – chytání velkých ryb na prut z paluby lodí na volném moři.

Pokud nemáte energii, čas, peníze či dovednosti potřebné na podobné výpravy a zůstanete odkázáni na hotelovou pláž, nezoufejte. Samotný útes je sice mimo dosah, ale mnozí jeho obyvatelé se zdržují v mělčinách blízko břehu, kde je dno v hloubce přibližně od jednoho do pěti metrů tvořeno kombinací bílého písku s občasným kobercem řas, rozlámaných, mrtvých korálových skalisek a kamenů a živých korálových balvanů.

Najdeme zde i umělé „útesy“ – potopené betonové bloky a sloupy, které podvodní fauna přijala za své.

Pro pozorování vodního světa platí zásady velmi podobné jakémukoli pozorování živočichů suchozemských. Prvním pravidlem zůstává – nesahat! Lidé se často bojí žraloků či velkých ryb, opravdové nebezpečí však bývá nenápadné. Samotné živé korály dovedou nepříjemně požahat, když se jich neopatrný plavec dotkne. Utržená chapadla medúz, ve vodě neviditelná, přejedou po kůži jako list kopřivy. Lákavé barvy perutýna či bodloka skrývají jedovaté ostny hřbetní ploutve či ostří podobné skalpelu. Jiní jedovatí živočichové, například ropušnice, spočívají nehybně v písku či na útesu, dokonale chráněni svou kamufláží, a rozhodně nepočítají s tím, že by na ně mohl šlápnout člověk.

Druhé pravidlo – znát svou polohu. Ani v zápalu pozorování by plavec neměl opustit prostor ohraničený bójemi, kde je chráněn před čluny. Pro suchozemce jsou zvláště zrádné proudy a vítr, obojí téměř nepostřehnutelné, pokud plaveme s proudem a po větru, a nepřekonatelné, snažíme-li se probíjet opačným směrem. Příliv a odliv, přestože patrný, v oblasti Yucatanu nemá zdaleka takovou sílu, jakou disponuje mořský proud.

Ideální pro pozorování je proto západní pobřeží Cozumelu, přivracené k jihoamerické pevnině a chráněné před atlantskými větry. Východní strana ostrova je podstatně bouřlivější; podle vyjádření místního průvodce: „Když tady skočíte do vody, vyplavete na Kubě.“

Pravidlo třetí – nespěchat. Většina vodních živočichů vnímá plavce jako cizorodý živel jen po určitý čas; pokud se člověk chová klidně, ideálně zaujímá stejnou pozici jako okolní ryby (tj. hlavou proti proudu) a jen udržuje polohu, splyne s prostředím a začne lépe vnímat svět okolo sebe se všemi detaily, které zůstávají skryty všem, kdo kolem sebe zběsile mávají rukama a ploutvemi nebo dokonce chodí po dně.

Co tedy uvidíme s maskou, šnorchem a ploutvemi na dosah hotelové pláže?

Ropušnice je jedna z nejlépe se maskujících pobřežních ryb; své místo opustí leda při přímém fyzickém kontaktu, kdy se při rychlém mrsknutí zablýsknou nádherně červené spodní strany prsních ploutví. Obvykle ji najdeme přitisknutou k boku útesu, často v nečekané poloze – na boku, kolmo ke dnu či hřbetem dolů. Jsou to solitérní lovci drobných rybek a bezobratlých, nicméně

v pobřežních šelfech můžeme najít v jedné lokalitě více jedinců. Břišní, hřbetní a řitní ploutve mají jedové ostny. Je to výhradně obranná zbraň. Pro člověk není jed smrtelný, ale vyvolává ostrou bolest a přetrvávající otok. Jed je termolabilní – první pomocí je ponoření postižené oblasti do horké vody o teplotě 45 °C na 30–60 minut.

Přestaneme-li vnímat ropušnici jako potenciální hrozbu, můžeme v klidu obdivovat její dokonalé maskovací techniky – a máme-li štěstí, i přímo dábelskou rychlost nečekaného útoku při lovu.

Bodloci nejrůznějších druhů patří k nejkrásnějším větším útesovým rybám – dosahují délky 15-30 cm. K potápěčům jsou přiměřeně tolerantní, sice obezřetně udržují únikovou vzdálenost, ale klidnému plavci dovolí přiblížit se na méně než metr. Často se v malých skupinkách pasou na porostech řas. Mladí jedinci vytvářejí větší mezidruhové skupiny (například s chrochtaly), které jim zajišťují větší bezpečí, a tím i více času na příjem potravy. Bodlok bahijský dokáže měnit barvu těla – od světle krémové až po tmavě hnědou, s modrými odznaky. Na kořeni ocasu má bodlok srpovitě zahnuté trny ostré jako skalpel; v klidu jsou blíže u těla, při ohrožení je vysouvá. Trny i kaudální hřbet obsahují toxiny, které bodlokovi slouží jako ochrana před predátory.

Poznáte kambalu od rejnoka?

Kambala patří k platýzům, živí se drobnými rybkami a plži. Pro pobyt na mořském dně je dokonale přizpůsobena: během vývoje se jedinec „pokládá na bok“, pravé oko se přestěhuje na levou stranu, a dospělá ryba vlastně leží na dně na boku. Pohybuje se vlněním, dokáže se i částečně ukrýt v písku, některé kambaly mají dokonce v kůži chromatofory podobně jako chobotnice a dokážou bleskově změnou barvy splynout s podkladem. Vystupující, nesymetricky uložené oči jsou spolehlivým rozpoznávacím znamením.

Rejnoci se ve vodách Cozumelu vyskytují v několika druhích. Na písčité pod plným sluncem nejčastěji spatříte tlustoocasku jamajskou. Při lovu víří písek a často bývá obklopena hejnem dalších ryb, které čekají na zbytky hostiny.

Dokáže se také bleskově přitisknout ke dnu a zvířený písek ji během několika vteřin zcela zakryje. Pokud k večeru zahlédnete v pobřežním pásu několik černých trojúhelníkových ploutví, nejedná se o žraloka – to v mělké vodě aktivně loví některý z větších rejnoků, například trnucha americká, a nad hladinou se objevují konce jejich „křidel“. Plavec musí mít trochu štěstí, aby ji zahlédl přímo ve vodě, přes den se zalidněným plážím vyhýbá a objevuje se před soumrakem. Rejnoci jsou nicméně k lidem tolerantnější než jiné paryby; specializované stanice nabízejí plavání s „ochočenými“ rejnoky, potápěči znají v různých částech světa místa zvaná „manta point“, kde je možné zažít přímý kontakt s těmito čtyřmetrovými obry. Bublíny akvalungů je očividně baví, stejně jako vlající vlasy potápěčů. Pohled z očí do očí, na vzdálenost pár desítek centimetrů, je zážitkem na celý život.

Potkat murénu nad písčítým dnem není nemožné, i když to vyžaduje trochu štěstí. Obvykle se zdržuje v úkrytu, v rozsedlině korálu nebo skály, kde číhá na kořist plující kolem. Pokud si plavec zmapuje dostupnou oblast mělčiny, během několika dnů obvykle ví, kde a kdy se konkrétní živočichové zdržují; objevíte-li při svém pravidelném kolečku úkryt murény či chobotnice, můžete si být jisti, že se na své oblíbené místo budou vracet.

Havýši patří při pobřežním pozorování k nejvděčnějším objektům. Jsou výrazně, efektně zbarvení a dokážou zbarvení částečně měnit. Po očku sledují plavce, udržují stálou vzdálenost a hledí si svého – mohutnými pysky „odfukují“ písek a pátrají po drobných mlžích nebo se pasou na řasovém porostu. U pobřeží narazíme spíše na menší jedince, 20-30 cm, i když některé druhy mohou dorůst až 50 cm. Anglický název boxfish – krabice – dobře popisuje jejich tvar. Tělo mají uzavřené v ochranném krunýři z šestibokých kostěných destiček. Cenou za brnění je mizerná aerodynamika těla, přes hektické mávání malými ploutvemi plavou poměrně pomalu. Predátoři se jim vyhýbají, protože kůže havýše ve stresu vylučuje sliz obsahující pahutoxin, hemolytikum, které dokáže usmrtit útočící rybu (pro člověka není nebezpečné). Pahutoxin v uzavřeném prostoru otráví veškeré ryby, havýše proto nenajdeme v běžných akváriích. Ne náhodou jsou havýši blízcí příbuzní ryb z čeledi tetraodontidae – čtverzubců, známých také jako fugu.

Pilníkotrn je další ryba podivného tvaru. Může dorůst až metrové délky, u pobřeží nejčastěji potkáme mladé jedince velikosti 20-40 cm, s výraznými tmavými skvrnami na žlutém podkladu. Podobně jako chobotnice dokáže měnit zbarvení kůže. Obvykle složenou ocasní ploutev může roztáhnout podobně jako vějíř.

Chrochtalové jsou typické ryby mělkých vod, písčin a mangrovů. Vytvářejí menší skupiny (schools), přes den drží se ve stínu pod převisy či mezi skalami, v noci loví malé rybky, koryše a měkkýše. Někdy mohou potápěče zastrášovat výhružně otevřenou tlamou a chrochtavými zvuky, které jim daly jméno.

K pozorování drobných rybek (5 cm) je zapotřebí vytrvat na jednom místě, ideálně nad členitým korálem, a sledovat, jak se bohatý život přerušeny vstupem člověka vrací do svých kolejí. Sapíni, útesníci a další rychlé rybky mívají stálé teritorium, které si hájí i proti většímu soupeři. Zejména pokud hlídají nakladené jikry, mohou být samečci agresivní i vůči člověku, ovšem k přímému kontaktu prakticky nedochází, simulované útoky obvykle končí pár centimetrů od těla vetřelce. Pod vodou se dobře nese hlasité „cvakání“ útesníků, které má nežádoucí predátory odradit. Výrazné proužky jim vynesly anglický název „sergeant major“.

Pro určování rybí drobotiny je také třeba rozlišovat druhy, které mají v mládí zbarvení zásadně odlišné od dospělých jedinců. Patří mezi ně mimo jiné pomci. Mladý pomec paru má výrazné žluté proužky na černém podkladě – jeho velikost může přitom být od 3 do 30 centimetrů. Pomci na mělčinách mají poměrně velké teritorium, setkat se s nimi další den na stejném místě zdaleka není pravidlem (na rozdíl od sapínů a útesníků). Ovšem dospělý pomec je ve vodě natolik výrazný, že je možné ho při dobré viditelnosti rozeznat na dálku 20-30 metrů a opatrně se k němu přiblížit. Mladí jedinci se naopak zdržují na stejných místech a pracují jako čističi.

Perlička z instruktáže před ponorem:

A co voláte, když hlídka zahlédne žraloka? – Hasta la vista, turista.

Žraloka jsem tentokrát neviděla. Nicméně barrakuda nehnutě zaparkovaná

půl metru nade dnem se netvářila příliš přívětivě... nebo ne? Máme tendenci přisuzovat živočichům lidské vlastnosti, bojíme se velkých dravců a přitom nás zabíjejí malé viry. Respekt k přírodě a jejím pravidlům nás ochrání lépe než vyvražďování „lidstvu nebezpečných“ žraloků, vlků a jiných dravců. Tahle barakuda stála nehybně na místě, nechala se obeplouvat a fotografovat, umožnila nám obdivovat dokonalou stavbu jejího těla, přizpůsobenou roli lovců. Zhojený otisk zubů barrakudy, pozorovaný na těle jedné ryby, svědčí o tom, že i tento vrcholný predátor občas o kořist přijde.

Karibští korýši, měkkýši, mlži a hlavonožci by vydali na samostatný článek. Pro jejich pozorování je dobré umět se klidně ponořit a zůstat u dna (pomůže práce s dechem, případně zátěžový opasek), nahlížet do skulin a pod převisy. Langusty s dlouhými vousy chutnají nejen lidem, jsou proto nesmírně obezřetné a při sebemenším vyrušení nebo zavlňení vody se stahují hluboko do útesu.

Kreveta šípovitá zaujme tvarem, který snad inspiroval tvůrce sci-fi filmů, i podobností s obřím pavoukem. Trojúhelníkovité tělo měří 3-6 centimetrů, nohy jsou až třikrát delší.

Jíte chobotnice? Nedělejte to. Jejich inteligence je v některých ohledech srovnatelná s lidskou. Jsou to tak zajímaví tvorové, že si nezaslouží končit na talíři – tak se jen pokochejme jejich schopností ukrývat se v nejrůznějších prostorách a připodobňovat barvu i texturu vlastního těla jakémukoli povrchu.

Pobřežní útesové mělčiny jsou rájem všemožných živočichů, měkkýši počínaje a dravými rybami a želvami konče. Každý den můžeme objevit něco nového, poznat další tvory a jejich chování, rozluštit další záhady. Stačí se jen vznášet na vodě a dívat se.

Foto © Jana Pavlíková 2023
taxonomie dle <https://www.biolib.cz/>

Vybrané zdroje:

<https://casopisvitrnilekarstvi.cz/pdfs/vnl/2020/08/21.pdf>

<https://www.prirodovedci.cz/zeptejte-se-prirodovedcu/1347>

<https://poseidonsweb.com/>

<https://naturespoisons.com/2015/08/13/cowfish-the-mutant-superheroes-of-the-ocean-pahutoxin/>

https://animaldiversity.org/accounts/Stenorhynchus_seticornis/

https://casopis.mensa.cz/veda/inteligence_v_hlubinach_oceanu.html

<https://octionation.com/caribbean-reef-octopus-facts/>

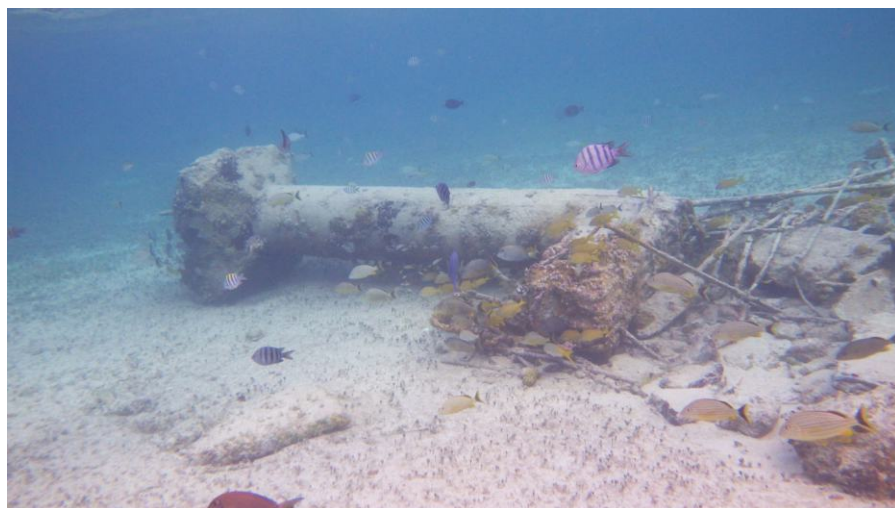
Pobřeží

Balvan

Ropušnice ohraničená červenou barvou

Sloup

Ropušnice

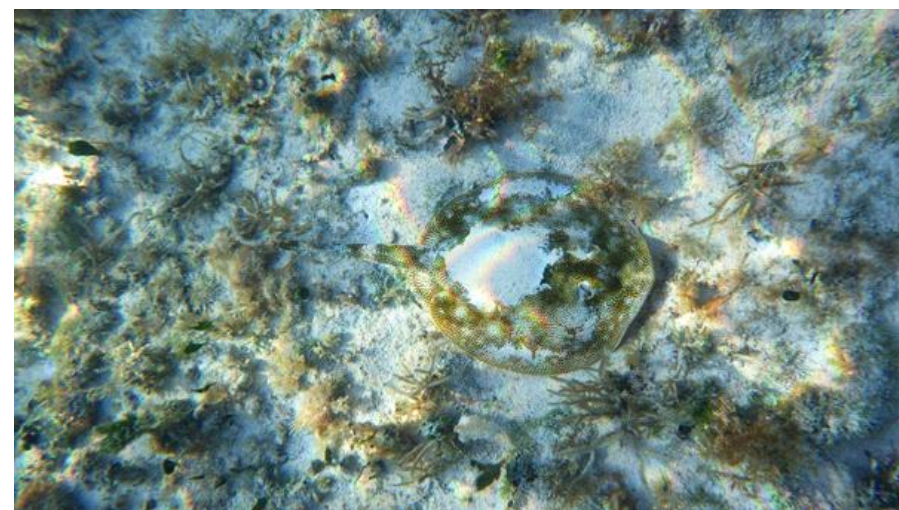
Ropušnice obecná (Scorpaena scrofa), Bigscale Scorpionfish

Kambala tropická (Bothus mancus), Peacock Flounder (průměr 40 cm)

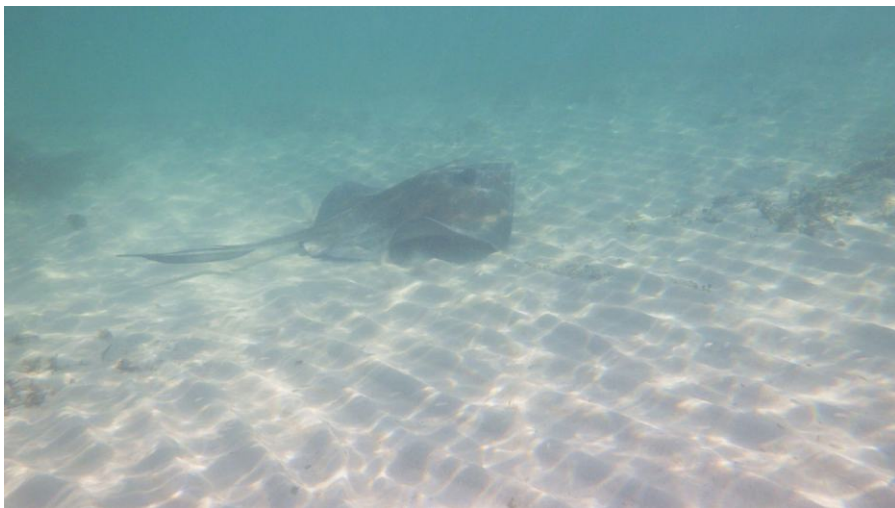
Bodlok bahijský (Acanthurus bahianus), Ocean Surgeonfish

Tlustoocaska jamajská (Urobatis jamaicensis), Yellow Stingray, průměr těla 40 cm

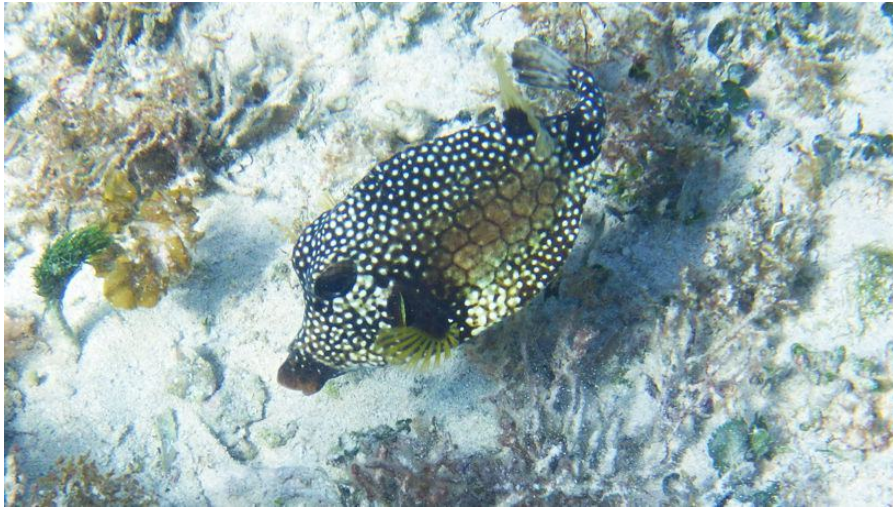
Tlustoocaska jamajská (Urobatis jamaicensis), Yellow Stingray, průměr těla 40 cm

Trnuha americká (Hypanus americanus), Southern Stingray (průměr 1m)

Muréna poskvrněná (Gymnothorax moringa), Spotted Moray

Havýš hladký (Rhinesomus triqueter), Smooth Trunkfish

Pilníkotrň velký (Aluterus scriptus), Longtail filefish

Havýš čtyřrohý (Acanthostracion quadricornis), Scrawled Cowfish

Chrochtal modropásý (Haemulon sciurus), Bluestriped Grunt

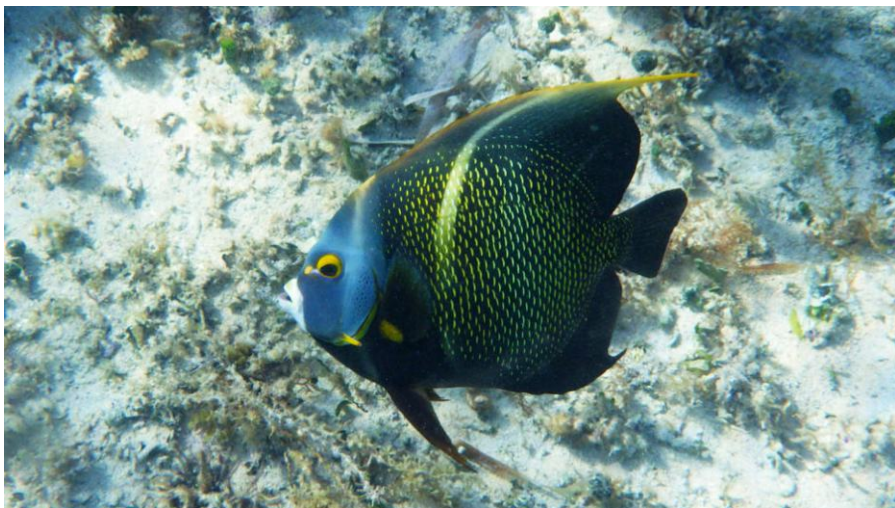
Sapín sítohrbetý juv. (Stegastes adustus), Dusky Damsel fish juvenile

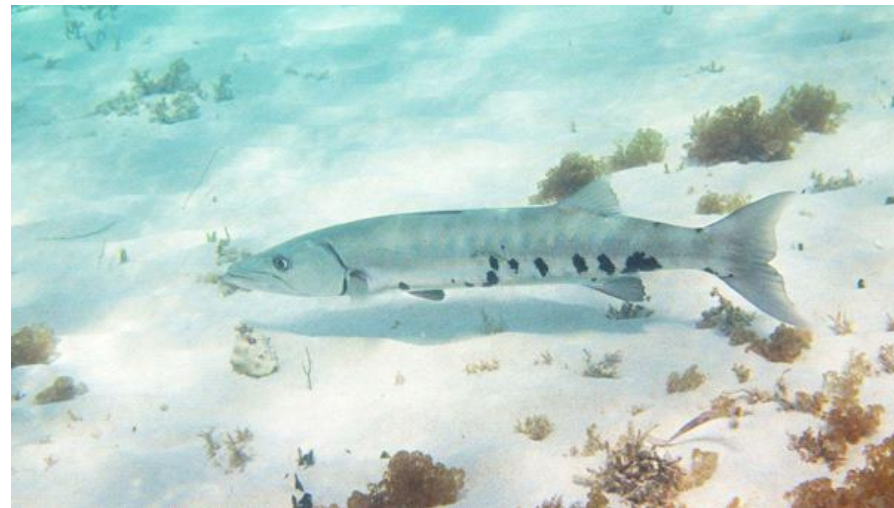
Útesník Troschelův (Abudefduf troschelii), Panamic sergeant major

Útesník pětipruhý (Abudefduf sexfasciatus), Scissortail Sergeant, ve výhružném postoji

Pomec paru dospělý (Pomacanthus paru), French angelfish

Soltýn barakuda (Sphyaena barracuda)

Pomec paru juv. (Pomacanthus paru), French angelfish juvenile

Langusta karibská (Panulirus argus), Caribbean spiny lobster

Kreveta šípovitá (Stenorhynchus seticornis), Arrow crab

Kareta pravá (Eretmochelys imbricata), Hawksbill Sea Turtle

Chobotnice karibská (Octopus briareus), Caribbean reef octopus

JED

Petr Skalka

Čechami obchází strašidlo jménem karbofuran, který, ač dávno zakázaný, nechává za sebou hromady nebožtíků. Oč se vlastně jedná? Karbofuran je stručný název chemikálie 2,2-dimethyl-2,3-dihydro-1-benzofuran-7-methylkarbamát, používané v nedávné minulosti jako pesticid, tj. přípravek určený k tlumení chorob rostlin a k hubení plevelů a živočišných škůdců. U nás se prodával do roku 2008 pod názvem Furadan jako postřik nebo granule. Protože jde o látku silně jedovatou, byl prodej v zemích EU zastaven a výroba chemikálie zakázána. Až do okamžiku zákazu se karbofuran používal hlavně v zemědělství.

Karbofuran je skutečně silný, velmi rychle působící jed vyvolávající prudké křeče, během nichž postižený hyne. Je rozpustný ve vodě a jeho rezidua přetrvávají v půdě až 120 dnů. Legislativně jeho používání u nás zakazuje zákon o myslivosti a zákon na ochranu zvířat proti týrání. Smrtelná dávka pro ryby je asi 0,1 mg na kilogram živé hmotnosti, pro ptáky je 0,5 mg/kg, u savců asi 20 mg/kg. Pro člověka může být smrtelná čtvrtina čajové lžičky.

Použití karbofuranu na nelegální trávení volně žijících zvířat bylo identifikováno v letech 2004–2005 u mořských orlů, později ještě u psů a lišek. Od roku 2017, kdy existuje terénní psí jednotka České společnosti ornitologické, ornitologové zdokumentovali a předali policii 115 případů, kdy oběťmi se stalo 526 zvířat. Nutno uvést, že šlo pouze o jedince, nalezené včas ve stavu umožňujícím jednoznačné vyšetření. Je jasné, že skutečný počet obětí je daleko větší.

Prvním usvědčeným travičem byl rybníkář z Klatovska, kterému v roce 2021 soud vyměřil trest 2,5 roku podmíněně s odkladem na 3,5 roku za otrávení dvou orlů mořských a dvou krkavců velkých karbofuranem u Mečichova na Strakonicku. Muž se tehdy nepřiznal, důkazy však jednoznačně svědčily v jeho neprospěch.

Druhým odsouzeným byl muž z Milovic na Břeclavsku, který karbofuranem trávil dravé ptáky pro údajné škody na holubech a drůbeži. Na veřejně přístupná místa kladl otrávená vejce a jedem preparované holuby. V okruhu jeho působnosti byli nalezeni dva mrtví luňáci červení a dvě mrtvé lišky, při

domovní prohlídce se pak našla zásoba karbofuranu a použité injekční stříkačky. Muž se posléze přiznal a byl obviněn z přechovávání omamné a psychotropní látky, týrání zvířat a z neoprávněného nakládání s volně žijícími chráněnými živočichy. Soud v Břeclavi ve věci rozhodl v polovině října, muži pravomocně uložil tři roky vězení podmíněně odložené na tři roky.

Travičství je způsob ohrožení zvířat a lidí zcela neadresný. Člověk, který klade otrávené nástrahy, nemůže vědět, koho postihne, zda cílenou obětí nebo tvora zcela nevinného, který se na místě ocitl úplnou náhodou včetně domácích zvířat. Zvláště odsouzeníhodné je to v případě často otrávených mořských orlů. Těchto majestátních a také vzácných dravců žije v naší republice několik desítek. Prakticky nejde o aktivní lovce, při svých rozměrech nejsou na lov dostatečně obratní. Živí se hlavně zdechlinami, a proto se stávají snadnou obětí bezohledného traviče nemajícího ani ponětí o způsobu života těchto živočichů ani o jejich společenské hodnotě.

Travičství je navíc způsob nesmírně zbabělý. I pytlák plížící se nocí s nelegálně drženou zbraní nese svým způsobem vlastní kůži na trh, zatímco travič se stane příčinou utrpení a smrti nejvzácnějších tvorů zcela anonymně, aniž by byl ochoten nést za svoje řádění jakoukoli odpovědnost.

Jak nás užovka napálila

Věra Vrabcová

Bydlíme v rodinném domku se zahradou, jejíž součástí je kulatý rybník o průměru cca 10 metrů, který je domovem mnoha vodních živočichů. Kromě různých druhů hmyzu se sem na jaře stahují skokani, ropuchy, jsou v něm čolci a občas jsme zahlédli i užovku obojkovou. Do naší domácnosti patří i dvě kočky – Elvíra, která je zdatná lovkyně hlavně myší a hrabošů, které nosí domů buď mrtvé či živé ☺. Kocour Riki je pohodlnější, chytá rejsky, které nosí také živé a já je pak vracím zpátky na zahradu. Několikrát ulovil i krtka, který je však tuhý a zakousnout mu nejde, takže ten pak leze po podlaze a urputně se snaží dostat se nějak zpět. Občas uloví ptáčka, ale to se na něj moc zlobím. Jednou přinesl králíčka obecného, který se mu vešel do zavřené tlamy, doma mu uletěl a já jsem ho pak nezraněného mohla vypustit ven.

V létě jsme byli na zahradě a viděli jsme Elvíru s nějakým provázkem v tlamičce. Vyklubala se z něj již zmíněná užovka obojková. Kočka dostala vyhubováno a užovku pustila na trávu, kde jsme ji začali zkoumat, jak je na tom. Bohužel, užovka byla celá zkroucená, ležela na zádech, byly vidět břišní štítky, tlamičku pootevřenou a jazyk vystrčený. Bylo mi jí líto, co s ní, tak jsem ji dala do rybníčka na kámen, který trochu omývala voda. V krátkých intervalech jsem na ni občas koukla. Jaké bylo moje překvapení, když se užovka po několika minutách začala hýbat a přetočila se zpět na břicho. Za chvíli se její štíhlé tělo rozvlnilo a užovka zamířila přes střed rybníka na druhou stranu do úkrytu mezi kameny.

Jako když mě opaří – vzpomněla jsem si, co jsem četla v různých encyklopediích a co jsem učila děti v zoo při výukových programech. Užovky rodu *Natrix* jsou schopné pasivní obrany proti predátorům, která se odborně nazývá tanatóza. Jedinec jednak vypouští páchnoucí sekret, jednak předstírá smrt. Převrátí se břichem vzhůru a otevře tlamu, ze které nechá vytékat sliny, někdy i trochu krve. A já jsem si tento zajímavý jev ani nevyfotografovala!!!

Ilustrační foto: úplně jiná užovka obojková, také donesené kočkami

Minovníčkovití na území města Ústí nad Labem

(Lepidoptera: Tischeriidae)

Václav Vysoký & Jindřich Černý

Minovníčkovití (*Tischeriidae*) jsou v řádu *Lepidoptera* (Motýli) pouze malou čeledí. Jedná se o drobné motýly o rozpětí křídel 7-11 mm a výrazným chomáčkem šupinek na temeni hlavy. Housenky po celou dobu svého vývoje minují v listech rostlin. Mina se nachází v ploše listu, případně pod jeho přehnutým okrajem. V ní většinou také kuklí. Jedná se o monofágní nebo úzce oligofágní druhy. Během roku mají 1-2 generace a imaga aktivují za soumraku a v noci (Laštůvka et al. 2018). V České republice se vyskytuje 7 druhů. Z území města Ústí nad Labem se podařilo potvrdit 6 druhů.

U dokumentovaného materiálu platí Václav Vysoký lgt., Jindřich Černý det., MUL coll.

Katalog druhů potvrzených na území města Ústí nad Labem

řád LEPIDOPTERA – MOTÝLI

čeleď Tischeriidae Spuler, 1898 – Minovníčkovití

rod *Coptotriche* Walsingham, 1890 – minovníček

Coptotriche angusticollis (Duponchel, 1843)

Coptotriche gaunacella (Duponchel, 1843) – minovníček trnkový

Coptotriche heinemanni (Wocke, 1871) – minovníček ostružníkový

Coptotriche marginea (Haworth, 1828) – minovníček černolemý

rod *Tischeria* Zeller, 1839 – minovníček

Tischeria dodonaea Stainton, 1858

Tischeria ekebladella (Bjerkander, 1795) – minovníček dubový

Poznámky ke zjištěným druhům:

U této čeledi je uvedena živná rostlina, kde minuje housenka (v rodu), nebo v případě více druhů rostlin je uvedena živná rostlina se zkratkou, která je umístěna také na konci nálezové lokality.

Coptotriche angusticollis (Duponchel, 1843)

Syn.: *Emmetia angusticollis* (Duponchel, 1843); *Tischeria angusticollis* (Duponchel, 1843).

Živná rostlina: *Rosa spec.* – růže

Použitá literatura a jiné podklady: **Černý-Spružina-1995 (ČS-1995); Černý-Vysoký, 2004 (ČV-2004); NDOP; Vysoký, 2015 (V-2015) + Archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Božtěšice**: Božtěšice a okolí, 2013 (AV) + les nad obcí, po louky u vrchu Čepec, 9.2022 (AV).

UL – **katastr Brná nad Labem**: Brná – svahy nad železnicí, stezka lesem 2015 (V-2015) + 2020 (AV) + Brná – pravý břeh Labe, 2020 (AV).

UL – **katastr Habrovice**: Habrovice – intravilán, 9.2022 (AV) + Habrovický rybník a okolí, 2021 (AV).

UL – **katastr Hostovice u Ústí n. L.**: Hostovice – intravilán a okolí, 2013 (AV).

UL – **katastr Krásné Březno**: sídliště Pod Vyhlídkou + Kanon a okolí, 2016 + 10.2021 (AV).

UL – **katastr Mojžíř**: komunikace od sídliště Skalka k Mírkovské kapli – část, 2016 (AV) + Divoká rokle a okolí po sedlo Kozího vrchu, 2015 (V-2015).

UL – **katastr Neštěmice**: okolí silnic a cest, 10.2020 (AV).

UL – **katastr Předlice**: Předlice – intravilán, 2021 (AV) + Ždírnický potok, 10.2021 (AV).

UL – **katastr Sebužín**: Sebužín a okolí, 2015 (V-2015) + pravý břeh Labe, 11.2020 + 9.2022 (AV) + lesem (po žluté) nad tratí mezi údolím Rytina a údolím potoka Němčí, 2015 (V-2015).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Bánov, 12.8.2000 imaga naletující na světlo, (ČS-2005).

UL – **katastr Střekov**: Střekov – okolí ulice V Zákrutu a rokle směrem na Novou Ves (mimo stezky), 9.2022 (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: Mariánská skála, 2003 (ČV-2004) + Větruše a okolí, 10.2013 + 2021 + svah pod Soudným vrchem, 10.2021 (AV).

UL – **katastr Vaňov**: NPP Vrkoč, 1.10.2011-1.10.2013, lgt. J. Černý (NDOP).

UL – **katastr Všebořice**: Podhoří – Úžín, 2021 (AV).

Coptotriche gaunacella (Duponchel, 1843) – **minovníček trnkový**

Syn.: *Tischeria gaunacella* (Duponchel, 1843).

Živná rostlina: *Prunus cerasus* – višěň obecná (višěň) (Pc); *Prunus domestica* – slivoň švestka (švestka) (Pd); *Prunus exot* – blíže neurčeno (Pe) + *Prunus spinosa* – trnka obecná (Ps).

Nachází se od nížin do podhůří na keřovitých stráních, na zahradách, v sadech, v alejích kolem cest a silnic i individuálně v intravilánech obcí.

Imago se vyskytuje od května do srpna.

Kukly se nacházejí v mině na živné rostlině.

Použitá literatura a jiné podklady: **Vysoký, 2015 (V-2015) + Archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Brná nad Labem**: (Pd) Brná – svahy nad železnicí, 2015 (V-2015).

UL – **katastr Bukov**: (Pc) Bukov – intravilán, 2016 + 2017 (AV).

UL – **katastr Církvice**: (Pc) Církvice a okolí nad železnicí, 11.2020 (AV).

UL – **katastr Dělouš**: (Ps) Jedlová hora, 10.2022 (AV).

UL – **katastr Dobětice**: (Pc+Pd+Ps) Erbenova vyhlídka a okolí, 2015 + jižní svah lesa pod Erbenovou vyhlídkou, 9.2022 (V-2015) + Dobětice – okolí cest, 9.2020 (AV).

UL – **katastr Hostovice u Ústí n. L.**: (Ps) Hostovice – intravilán a okolí, 11.2017 (AV).

UL – **katastr Krásné Březno**: (Pc+Pe+Ps) Krásné Březno – intravilán, 7.2016 + bývalý zahradnický podnik a okolí, 10.2016 (AV) + sídliště Pod Vyhlídkou + Kanon a okolí, 10.2016+10.2021 (AV) + Krásné Březno – prostor (včetně okolí zahrad) pod Doběticemi, 7.2016 (AV).

UL – **katastr Neštětice**: (Pc+Pd) Neštětice – intravilán, 2016 + Neštětice – Sibiřská ul. a okolí 10.2016 (AV) + okolí silnic a cest, 10.2020 (AV).

UL – **katastr Nová Ves**: (Ps) Nová Ves – okolí, 2016 + 10.2022 + horní část rokle směrem ke hřbitovu, 7.2016 (AV) + Sedlo – osada a okolí, 10.2022 (AV).

UL – **katastr Sebužín**: (Pd) Kolibov – okolí, 11.2020 (AV).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: (Pd) Bánov a okolí, 8.2021 + cesta mezi pastvinami a lesíky směrem na Strážky 8.2021 (AV).

UL – **katastr Střekov**: (Pc+Ps) Střekov – intravilán, 7.2016 + Střekov – okolí ulice V Zákrutu a rokle směrem na Novou Ves (mimo stezky), 9.2022 (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: (Pc+Pd+Ps) Severní terasa – okolí rozvodny, 2015 (V-2015) + Severní terasa – prostor mezi sídlištěm a silnicí Božtěšice – Chuderov, 10.2016 + Kočkov – okolí spodních zahrad, 10.2022 (AV).

UL – **katastr Všebořice**: (Ps) Všebořice – les nad Habrovickým rybníkem, 9.2022 (AV).

Coptotriche heinemanni (Wocke, 1871) – **minovníček ostružníkový**

Syn.: *Tischeria heinemanni* (Wocke, 1871) – minovníček ostružiníkový.

Živná rostlina: *Rubus spec.* – ostružiník.

Nachází se na teplejších stanovištích od nížin do podhůří na loukách, pastvinách, keřovitých stráních i v okolí vod. Nalezen také na železničních náspech, v okolí silnic, cest a turistických stezek, v intravilánu obcí včetně parků a zahrad.

Imago se vyskytuje od května do srpna.

Kuklí se v mině na živné rostlině.

Minuje také na řepíku – *Agrimonia spec.*, ale to se nám zde dosud nepodařilo potvrdit.

Použitá literatura: **Vysoký, 2015 (V-2015) + Archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Brná nad Labem**: Brná – svahy nad železnicí, 2015 (V-2015) + 2020 (AV) + Brná – okolí silnice mezi koupalištěm a zahradnickým podnikem, 11.2022 (AV) + Průčelská rokle, levý svah, 2015 (V-2015) + 2020 (AV).

UL – **katastr Bukov**: Bukov – intravilán, 10.2016 + 10.2017 (AV)
+ Holoměř a okolí nemocnice, 2015 (V-2015) + Bukov – okolí Klíšského potoka, 10.2022 (AV).

UL – **katastr Církvice**: Církvice – zahradní kolonie nad tratí až po okraj lesa (včetně) – 10.11.2022 (AV) + Církvice – svah nad železnicí až po sloup VN směrem na Libochovany, 11.2022 (AV).

UL – **katastr Hostovice u Ústí n. L.**: Hostovice – intravilán a okolí, 10.2013 + 11.2017 (AV) + Hostovice – okolí komunikací a cest, 2015 (V-2015).

UL – **katastr Klíše**: Klíše – intravilán, 10.2017 (AV).

UL – **katastr Krásné Březno**: Krásné Březno – intravilán, 10.2016 + Krásné Březno – okolí Matiční ulice, 10.2010 + Krásné Březno – okolí bývalého zahradnického podniku, 10.2010 (AV) + sídliště Pod Vyhlídkou + Kanon a okolí, 10.2016 + 10.2021 + 10.2022 (AV).

UL – **katastr Mojžíř**: komunikace od sídliště Skalka k Mírkovské kapli – část, 2016 (AV) + Divoká rokle a okolí, 2015 + Kozí vrch – sedlo a okolí směrem k nádraží, 2015 (V-2015) + Kozí vrch – sedlo a okolí 10.2016 (AV).

UL – **katastr Neštětice**: Neštětice – intravilán, 10.2016 + sídliště Skalka a Sibiřská ulice a okolí, 10.2016 (AV).

UL – **katastr Nová Ves**: Nová Ves – okolí směrem na hrad Střekov (po okraj lesa), 9.2022 (AV).

UL – **katastr Předlice**: Předlice – intravilán + Ždírnický potok, 10.2021 (AV).

UL – **katastr Sebužín**: Sebužín – okolí, 2015 (V-2015) + Kolibov – okolí, 11.2020 (AV) + pravý břeh Labe, 11.2020 (AV) + lesem po žluté z údolí Rytina do údolí potoka Němčí, 2015 (V-2015).

UL – **katastr Střekov**: Střekov – intravilán, 2015 (V-2015) + 11.2017 (AV) + Střekov – Kamenný vrch, okolí školy, 2015 (V-2015) + Střekov – Kamenný vrch, okolí hřbitova a krematoria, 10.2022 + Střekov – údolí pod hřbitovem a svah nad Olšinkami, 10.2022 (AV).

UL – **katastr Svádov**: pravý břeh Labe a okolí cyklostezky, 9.2020 (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl**: vrch Rovný – úpatí a spodní část svahu nad nádrží Milada, 10.2022 (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: Ústí nad Labem – intravilán, 11.2017 (AV)

+ Stříbrníky, 9.2021 + Severní terasa, centrální park a okolí, 11.2022 (AV)
+ Větruše a okolí, 2015 (V-2015) + 10.2021 (AV) + Soudný vrch a okolí, 2015 (V-2015) + Labe pod zdymadlem, okolí silnice, 10.2016 + 10.2022 (AV)
+ okolí ulice Pavla Stránského pod lesem, nad zdymadlem, 11.2022 (AV).

UL – **katastr Vaňov**: Vaňov – intravilán, včetně zahrad, 10.2016 + 11.2017 + 11.2022 (AV) + Labe – levý břeh, 2016 (AV).

Coptotriche marginea (Haworth, 1828) – **minovníček černolemý**

Syn.: *Tischeria margine* (Haworth, 1828).

Živná rostlina: *Rubus spec.* – ostružiník.

Nachází se od nížin do podhůří na loukách, pastvinách, v okolí polních, lučních a lesních cest, v keřovitých porostech, ve světlých lesích, na okrajích remízku a v břehových porostech. Zjištěn byl také i v intravilánech obcí (např. kolem oplocení zahrad a v okolí divokých skládek).

Imago se vyskytuje ve 2 generacích, a to v květnu a v červnu a v červenci a srpnu.

Kuklí se v mině na živné rostlině.

Použitá literatura: **Černý-Vysoký, 2004 (ČV-2004); NDOP; Vysoký, 2015 (V-2015)** + Archiv **Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Bukov**: Bukov – intravilán, 11.2017 (AV).

UL – **katastr Církvice**: Církvice – zahradní kolonie nad tratí až po okraj lesa (včetně), 11.2022 (AV) + Církvice – svah nad železnicí až po sloup VN směrem na Libochovany, 11.2022 (AV).

UL – **katastr Dobětice**: Erbenova vyhlídka – 420 a okolí, 10.2005 (AV).

UL – **katastr Hostovice u Ústí n. L.**: Hostovice – okolí komunikací a cest, 10.2013 (AV).

UL – **katastr Klíše**: Klíše – intravilán, 2015 (V-2015) + 10.2017 (AV).

UL – **katastr Krásné Březno**: Krásné Březno – okolí silnice a kolem zahrad směrem na Stříbrníky, 9.2022 (AV).

UL – **katastr Mojžíř**: Mojžíř, pod vrchem Vyhlídka, 10.2005 + komunikace od sídliště Skalka k Mírkovské kapli – část, 2005 (AV) + Divoká rokle u Mojžíře, hrana levého svahu, 2015 (V.2015) + Kozí vrch, 2015

+ Sedlo Kozího vrchu – nádraží Mojžíř, 2015 (V-2015) + vrch Vyhlídka, 10.2005 + Mojžíř – rokle u hřbitova (vrch Vyhlídka), 10.2007 (AV).

UL – **katastr Neštětice**: levý břeh Labe a halda Tonasa, 10.2007 (AV) + Neštětice – Tři kříže, okolí silnic a cest, 10.2003 (AV).

UL – **katastr Předlice**: Předlice – okolí, 2021 (AV) + Předlice – dolní cesta a zahrady při úpatí Střížovického vrchu, 10.2021 (AV) + Střížovický vrch – svah nad Předlicemi, 11.2005 (AV).

UL – **katastr Sebuzín**: Kolibov – okolí, 11.2020 (AV) + pravý břeh Labe, 11.2020 (AV).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Bánov a okolí, 2021 (AV) + okraje a okolí pastvin od železničního mostu až po silnici Strážky – Habrovice, 8.2021 (AV).

UL – **katastr Svádov**: pravý břeh Labe, 9.2020 (AV) + vrch Hradiště, 2015 (V-2015).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: Ústí nad Labem – intravilán, 11.2017 (AV) + Mariánská skála, 2003 (ČV-2004).

UL – **katastr Vaňov**: Vaňov – intravilán, včetně zahrad, 10.2016 + 11.2022 (AV) + NPP Vrkoč – 1.10.2011-1.10.2013, lgt. J. Černý (NDOP) + Labe – levý břeh, 2016 (AV).

UL – **katastr Všebořice**: Střížovický vrch – plato a svah nad Všebořicemi, 11.2005 (AV).

Tischeria dodonaea Stainton, 1858

Živná rostlina: *Quercus robur* – dub letní.

Nachází se na teplých lokalitách od nížin do pahorkatin v dubinách, smíšených lesích, větrolamech, v intravilánech (např. parky, solitéry).

Imago se vyskytuje od května do srpna.

Kuklí se v mině na živné rostlině.

Minuje také v kaštanovníku jedlém (*Castanea sativa*), ale to se nám zde nepodařilo potvrdit.

Použitá literatura: **Černý-Vysoký, 2004 (ČV-2004); Vysoký, 2015 (V-2015) + Archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Božtěšice**: Božtěšice – les nad obcí, po louky u vrchu Čepec, 9.2022 (AV).

UL – **katastr Bukov**: Holoměř a okolí nemocnice, 2015 (V-2015) + Střížovický vrch, 2015 (V-2015).

UL – **katastr Krásné Březno**: Krásné Březno – intravilán, 10.2016 (AV) + Krásné Březno – okolí, 10.2016 (AV).

UL – **katastr Neštětice**: Neštětice – intravilán, 10.2005 (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: Mariánská skála, 2003 (ČV-2004).

UL – **katastr Všebořice**: Střížovický vrch – 342, 2015 (V-2015) + Podhoří – Úžín – západní část areálu bývalé plynárny, 8.2016 (AV).

Tischeria ekebladella (Bjerkander, 1795) – minovníček dubový

Živná rostlina: *Quercus petraea* – dub zimní (Qp); *Quercus robur* – dub letní (Qr); *Quercus spec.* – dub (Qs).

Nachází se od nížin do teplejších horských poloh ve smíšených a dubových lesích, v remízcích, větrolamech, rozptýlené zeleni, v alejích kolem cest a v intravilánech (např. v sadech a na solitérních stromech).

Imago má 1 až 2 generace, a to v květnu a v červnu, někdy až po srpen. Kuklí se v mině na živné rostlině.

Minuje také v kaštanovníku jedlém (*Castanea sativa*), ale to se nám zde nepodařilo potvrdit.

Použitá literatura: **Černý-Spružina-1995 (ČS-1995); Černý-Vysoký, 2004 (ČV-2004); NDOP; Vysoký, 2015 (V-2015) + Archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Božtěšice**: (Qp+Qr) Božtěšice – okolí komunikací a cest, 2015 (V-2015) + okolí silnice na Chuderov, 8.2021 (AV) + Božtěšice – les nad obcí, po louky u vrchu Čepec, 9.2022 (AV) + vrch Čepec, okolí horní lesní cesty, 2015 (V.2015).

UL – **katastr Bukov**: (Qr) Střížovický vrch, 2015 (V-2015).

UL – **katastr Církvice**: (Qp) Církvice a okolí, nad železnicí, 11.2020 (AV).

UL – **katastr Dělouš**: (Qr+Qp) Jedlová hora – katastr Dělouš, 10.2022 (AV) + Letiště a okolí směrem k mostu „Brejle“ na D8, 9.2021 (AV).

UL – **katastr Dobětice**: (Qr+Qs) Dobětice, 10.2007 + Dobětice – jižní

svah lesa pod Erbenovou vyhlídkou, 9.2022 (AV).

UL – **katastr Klíše:** (Qr) Klíše – intravilán, 10.2017 (AV).

UL – **katastr Krásné Březno:** (Qp+Qr) Krásné Březno – intravilán, 10.2016 + Krásné Březno – okolí komunikací a cest, 2020 + Krásné Březno – okolí bývalého zahradnického podniku, 10.2016 (AV) + sídliště Pod Vyhlídkou + Kanon a okolí, 10.2016 (AV) + Krásné Březno – okolí, 10.2016 + zarostlý svah nad silnicí Mlýniště – Krásné Březno, 9.2020 (AV).

UL – **katastr Neštěmice:** (Qp) komunikace od sídliště Skalka k Mírkovské kapli, část, 10.2016 (AV).

UL – **katastr Nová Ves:** (Qp) Sedlo (osada) a okolí, 5.2021 (AV) + Nová Ves – okolí směrem na hrad Střekov (po okraj lesa), 9.2022 (AV).

UL – **katastr Strážky u Habrovic:** (Qr) Bánov, 9.7.1998 + 16.8.1998 + 28.5.1999 + 20.8.2000 + 14.5.2001 – imaga naletující na světlo, det. J. Černý (ČS-2005) + Bánov – okolí remízku u výběhu koní, směrem k obci Strážky, 9.2022 (AV).

UL – **katastr Střekov:** (Qp+Qr) Střekov – intravilán, 2015 (V-2015) + Střekov – okolí, 2021 (AV) + Střekov – Kamenný vrch, okolí školy, 2015 (lit. V.2015) + Střekov, od hřbitova k areálu kynologů, 9.2021 (AV).

UL – **katastr Svádov:** (Qr) vrch Hradiště, 2015 (V-2015).

UL – **katastr Tuchomyšl:** (Qp) vrch Rovný – úpatí a spodní část svahu nad nádrží Milada – 10.10.2022 (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem:** (Qp+Qr) Mariánská skála, 2003 (ČV-2004) + Mariánský vrch – 265, 9.2021 (AV) + Vaňov – mezi UL a zdymadly, 10.2016 (AV).

UL – **katastr Vaňov:** (Qr) Vaňov – intravilán, včetně zahrad, 10.2016 (AV) + NPP Vrkoč, 1.10.2011-1.10.2013, lgt. J. Černý (NDOP) + Labe – levý břeh, 2016 (AV).

UL – **katastr Všebořice:** (Qr) Střížovický vrch, 2015 (V-2015) + Podhoří – Úžín, 2021 (AV) + Podhoří – okolí cesty kolem skládek a letiště, 9.2021 (AV).

Závěr:

V tomto příspěvku uvádíme druhy minovničkovitých (*Tischeriidae*) z řádu *Lepidoptera* (Motýli), které jsme našli na území města Ústí nad Labem.

Celkem uvádíme 6 druhů ze 7 známých druhů v ČR. Výskyt druhu *Tischeria*

decidua Wocke, 1876, který žije na dubech (*Quercus spec.*), je zde nepravděpodobný. Jedná se o druh teplých a výslunných doubrav, který byl na Ústecku nalezen pouze v jižní části Českého středohoří (viz NDOP AOPK).

Pouze ojediněle se zde vyskytuje druh *Tischeria dodonaea* (Stainton, 1858) dosud zjištěný pouze na 6 katastrech (Božtěšice, Bukov, Krásné Březno, Neštěmice, Ústí nad Labem a Všebořice). Zbylé druhy se podařilo prokázat na 14-16 katastrech. Všechny zde zjištěné druhy máme potvrzené ze tří katastrů: Krásné Březno, Neštěmice a Ústí nad Labem a 5 druhů máme z katastru Všebořice. Žádný druh jsme dosud nenalezli na 3 katastrech: Kojetice u Malečova, Olešnice u Svádova a Skorotice u Ústí n. L.

Použitá literatura a jiné prameny:

Archiv Vysoký – údaje ze soukromých průzkumů a náhodného pozorování (zkratka AV).

Černý J. & Spružina J., 2005: Faunistický průzkum motýlů (*Lepidoptera*) na lokalitě Bánov (Ústí nad Labem – 5250) v letech 1998-2002. Souhrn výsledků – Manuskript, 45 str. (zkratka ČS-2005).

Černý J. & Vysoký V., 2004: Motýli Mariánské skály (*Lepidoptera*). – Fauna Bohemiae Septentrionalis, Ústí nad Labem, Tomus 29: 199-205. (ČV-2004).

NDOP AOPK – Nálezová databáze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (zkratka NDOP).

Vysoký V., 2015: Výsledky průzkumu minujících motýlů v roce 2015 (*Lepidoptera*). – Fauna Bohemiae septentrionalis T. 40: 73-90. (zkratka V-2015).

Údaje o biologii byly použity z následující publikace:

Laštůvka A., Laštůvka Z., Liška J., Šumpich J., 2018: Motýli a housenky střední Evropy V. Drobní motýli I. – Academia Praha, 531 str. (v textu zkratka Laštůvka a kol., 2018).

Slunéčka na území města Ústí nad Labem

(Coleoptera: Coccinellidae)

Václav Vysoký

Slunéčkovití (Coccinellidae) je čeleď z řádu Coleoptera (Brouci), podčeledi Cucujoidea. Jedná se o drobné až malé druhy většinou lidmi oblíbených brouků, i když se jedná o jedovaté dravce s nápadně páchnoucími výměšky používanými při pocitu nebezpečí. Tělo je dlouze oválné až kulovité, většinou vyklenuté nebo slabě zploštělé, holé nebo ochlupené. Vývoj je v našich podmínkách v larválním stadiu se 4 proměnami a kukla je umístěna většinou na rostlinách. Larvy jsou dravé a stejně jako imaga vyhledávají jako potravu drobné členovce (např. mšice, červce, roztoče). Přezimují pouze imaga, někdy i společensky. Systematický průzkum této skupiny brouků mi z Ústecka není znám a uvádím zde většinou pouze výsledky nahodilého pozorování při studiu jiného hmyzu.

Poznámky u jednotlivých druhů o bionomii apod. jsou z části převzaté z publikace Oldřicha Nedvěda (2015).

Katalog druhů potvrzených na území Města Ústí nad Labem

Katalog je řazen podle Zahradníka, 2017 s přihlédnutím na internetové stránky BioLibu, řazení podle Kováře, 1993 a Nedvěda, 2015 je odchylné (Česká jména jsou podle internetových stránek BioLibu)

Coccinellidae Latreille, 1807

Coccinellinae Latreille, 1807

Coccidulini Mulsant, 1846

Coccidula Kugelann, 1798 – kometka

Coccidula rufa (Herbst, 1783) – kometka červenavá

Coccidula scutellata (Herbst, 1783) – Kometka štítkovitá

Coccinellini Latreille, 1807

Adalia Mulsant, 1846 – slunéčko

Adalia bipunctata (Linnaeus, 1758) – slunéčko dvoučtíčné

Adalia conglomerata (Linnaeus, 1758) – slunéčko znamenane

Adalia decempunctata (Linnaeus, 1758) – slunéčko desetitečné

Anisosticta Chevrolat, 1837 – slunéčko

Anisosticta novemdecimpunctata (Linnaeus, 1758) – slunéčko devatenáctitečné

Calvia Mulsant, 1846 – slunéčko

Calvia decemguttata (Linnaeus, 1767) – slunéčko desetiskvrnné

Calvia quatuordecimguttata (Linnaeus, 1758) – slunéčko čtrnáctiskvrnné

Ceratomegilla Crotch, 1873 – slunéčko

Ceratomegilla notata (Laichartinger, 1781) – slunéčko horské

Ceratomegilla undecimnotata (Schneider, 1792) – slunéčko bodlákové

Coccinella Linnaeus, 1758 – slunéčko

Coccinella magnifica L.Rodenbacher, 1843 – slunéčko mravenčí

Coccinella undecimpunctata Linnaeus, 1758 – slunéčko jedenáctitečné

Coccinella septempunctata Linnaeus, 1758 – slunéčko sedmitečné

Coccinula Dobzhanskiy, 1925 – slunéčko

Coccinula quatuordecimpustulata (Linnaeus, 1758) – slunéčko čtrnáctislunné

Halyzia Mulsant, 1846 – slunéčko

Halyzia sedecimguttata (Linnaeus, 1758) – slunéčko šestnáctiskvrnné

Harmonia Mulsant, 1850 – slunéčko

Harmonia axyridis (Pallas, 1773) – slunéčko východní

Harmonia quadripunctata (Pontoppidan, 1763) – slunéčko čtyřtečné

Hippodamia Chevrolat, 1837 – slunéčko

Hippodamia septemmaculata (DeGeer, 1775) – slunéčko sedmiskvrnné

Hippodamia variegata (Goeze, 1777) – slunéčko pestré

Propylea Mulsant, 1846 – slunéčko

Propylea quatuordecimpunctata (Linnaeus, 1758) – slunéčko čtrnáctitečné

Psyllobora Chevrolat, 1837 – slunéčko

Psyllobora vigintiduopunctata (Linnaeus, 1758) – slunéčko dvaadvacetitečné

Tytthaspis Crotch, 1874 – slunéčko

Tytthaspis sedecimpunctata (Linnaeus, 1761) – slunéčko šestnáctitečné

Cynegetini E.G. Thomson, 1866

Cynegetis Redtenbacher, 1843 – vlnáč

Cynegetis impunctata (Linnaeus, 1767) – vlnáč netečný

Epilachninini Mulsant, 1846

Subcoccinella Huber, 1841 – vlnáč

Subcoccinella vigintiquatuor punctata (Linnaeus, 1758) – vlnáč vojteškový

Hyperaspidini Mulsant, 1846

Hyperaspis Chevrolat, 1837

Hyperaspis campestris (Herbst, 1783)

Chilacorini Mulsant, 1846

Exochomus Redtenbacher, 1843 – planetka

Exochomus quadripustulatus (Linnaeus, 1758) – planetka čtyřskvrnná

Chilocorus Leach in Brewster, 1815 – planetka

Chilocorus renipustulatus (L.G.Scriba, 1791) – planetka ledvinoskvrnná

Platynaspini Mulsant, 1846

Platynaspis Redtenbacher, 1843

Platynaspis luteorubra (Goeze, 1777)

Scymnini Mulsant, 1846

Nephus Mulsant, 1846 – huňáček

Nephus redtenbacheri Mulsant, 1846 – huňáček Redtenbacherův

Nephus quadrimaculatus (Herbst, 1783) – huňáček krásný

Scymnus Kugelann, 1874 – huňáček

Scymnus abietis Paykull, 1798 – huňáček smrkový

Scymnus ferrugatus (Moll, 1785) – huňáček kachní

Scymnus frontalis (Fabricius, 1787) – huňáček obecný

Scymnus interruptus (Goeze, 1777) – huňáček ramenoskvrnný

Scymnus mimulus Capra et Fürsch, 1967 – huňáček Schmidtův S. schmidtii
Fürsch, 1958

Scymnus suturalis Thunberg, 1795 – huňáček černošvý

Použitá literatura a jiné podklady:

Archiv Vysoký – soukromé poznámky z nahodilého pozorování a sběrů (zkratka AV).

Kovář I., 1993: *Coccinellidae*. In Jelínek J. a kolektiv: Seznam československých brouků. – Folia Heyrovskyana, Supplementum 1: 172 str. (K-1993).

Majer P., 2009: Závěrečná zpráva z Biologického průzkumu a hodnocení lokalit v okolí Chabařovického jezera za rok 2008-2009. – Manuskript, 12 str. (M-2009).

NDOP AOPAK – Databáze Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky (zkratka NDOP).

Nedvěd O., 2015: Brouci čeledi slunéčkovití (*Coccinellidae*) střední Evropy. – Academia Praha, 303 str. (N-2015).

Táborský I., 1979: Faunistický průzkum vybraných skupin *Coleopter* na území budoucího velkolomu Chabařovice-jih. In Flasar I., Flasarová M., 1979: Přírodovědecký výzkum těžebního pole Chabařovice-jih. – Krajské muzeum v Teplicích, Krajské středisko státní památkové péče v Ústí nad Labem, Teplice, p. 367-395 (T-1979).

Vysoký V., 1982: Příspěvek k poznání *Coleopter* CHKO České středohoří. – Fauna Bohemiae Septentrionalis, Ústí nad Labem, Tomus 7: 129-143 (V-1982).

Zahradník P., 2017: Seznam brouků (*Coleoptera*) České republiky a Slovenska. – Lesnická práce s.r.o., 542 str. (Z-2017).

Poznámky ke zjištěným druhům:

Coccidula rufa (Herbst, 1783) – kometka červenavá

Vyskytuje se ve vlhkém prostředí na vodních nebo mokřadních rostlinách. Velikost: 2,5-3 mm. Tělo je 2x delší než široké, krátce ochlupené. Horní zbarvení je rezavě červené, pouze štítek je černý.

V terénu se zjišťuje smykem bylinného patra (hlavně rákosin) nebo individuálním vyhledáváním imag.

Použitá literatura a jiné podklady: Majer, 2009 (M-2009); Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV).

Přehled zjištěných lokalit:

- UL – **katastr Budov u Svádova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).
 UL – **katastr Dělouš**: nádrž Dělouš a okolí, 22.7.2019 – 3 ex. ve smyku na rákosí (AV) + Skládky Jedlová hora, 10.8.2010 – 2 ex. ve smyku (AV).
 UL – **katastr Habrovice**: Habrovice – pastviny v okolí, 18.6.2009 – 1 ex. ve smyku (AV).
 UL – **katastr Kojetice u Malečova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).
 UL – **katastr Svádov**: Svádov-Labe → Valtířov, 29.5.2004 – 1 ex. ve smyku (AV).
 UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada, 1.6.200 – 1 ex. + 20.7.2002 – několik ex. na mokřadu ve svahu na Předlice (AV) + nádrž Rabenov, 28.4.2009 – 2 ex. na orobinci, lgt. Vysoký (M-2009).
 UL – **katastr Všebořice**: Podhoří – okraj prostoru bývalé plynárny, 5.6.2016 – 2 ex. ve smyku + Podhořské rybníky, 19.8.2013 – 2 ex. ve smyku rákosin (AV).

***Coccidula scutellata* (Herbst, 1783) – kometka štítovitá**

- Vyskytuje se ve vlhkém prostředí na vodních nebo vlhkomilných rostlinách, zvláště na rákosu.
 Velikost: 2,5-3 mm. Tělo je 2x delší než široké, krátce ochlupené, svrchu je žlutohnědé s černými skvrnami na krovkách.
 Zjišťuje se smykem nebo individuálním vyhledáváním na rostlinách.
 Použitá literatura a jiné podklady: **Majer, 2009 (M-2009)**.

Přehled zjištěných lokalit:

- UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada (Chabařovické jezero), 4.6.2009 – 1 ex. ve smyku (M-2009).

***Adalia bipunctata* (Linnaeus, 1758) – slunéčko dvoutečné**

- Vyskytuje se na různorodých stanovištích, ale v posledních letech jeho výskyt nižší než v minulosti. Nachází se na dřevinách (např. lípa, javor, bříza, růže) i bylinách (např. kopřivy, bodláky), živí se mšicemi.
 Velikost: 3,5-5,5 mm. Ve zbarvení je variabilní: typická forma má krovky

červené a na každé krovce je větší černá tečka nebo jsou krovky černé a mají 3 červené tečky.

Zjišťuje se smykem, sklepáváním dřevin, vyhledáváním jednotlivých ex., v zimě např. pod kůrou stromů. Nachází se také v kelímcích umístěných na kmenech stromů.

Použitá literatura a jiné podklady: **Majer, 2009 (M-2009)**; **Vysoký, 1982 (V-1982)** + **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

- UL – **katastr Božtěšice**: Spodní část údolí Ptačího potoka, pod Neznabohy, 22.3.2016 – 1 ex. pod kůrou javoru (AV).
 UL – **katastr Budov u Svádova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).
 UL – **katastr Habrovice**: Malý rybník za obcí, 11.6.2008 – 7 ex. nalezeno na různých dřevinách, poblíže kolonií mšic (vždy jen v typické formě) + 2.6.2009 – 3 ex. ve smyku bylinného patra v okolí rybníka + 11.7.2009 – 1 ex. f. *quadrimaculata* ve smyku (AV). + Habrovický rybník – mokřad v zadní části, 15.4.2009 – více ex. sklepané z keřů, v materiálu byla f. typ. a 2 tmavé barevné formy (AV).
 UL – **katastr Klíše**: Střížovický vrch, 27.2.2022 – 1 ex. pod kůrou vyvráceného stromu (AV).
 UL – **katastr Kojetice u Malečova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).
 UL – **katastr Krásné Březno**: bývalý zahradnický podnik, 1.6.2005 – 3 ex. na listech keřů (AV).
 UL – **katastr Mojžíř**: Halda Tonasa, 9.10.2008 – 1 ex v kelímku na kmenu břízy (tmavá f. s červenými skvrnami) (AV).
 UL – **katastr Strážky u Habrovice**: Bánov a okolí, 18.6.2009 – 2 ex. ve smyku na louce mezi obcí a Jedlovou horou (AV).
 UL – **katastr Svádov**: Svádov-Labe → Valtířov, 29.5.2004 – 2 ex. (AV).
 UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada (Chabařovické jezero), 28.4.2009 – 1 ex. na olši (Majer, 2009) + nádrž Milada, 20.7.2002 – 7 ex. ve smyku (AV).
 UL – **katastr Všebořice**: les u skládky AVE, 15.6.2019 – cca 20 ex. bylo zaznamenáno ve smyku bylinného patra (AV).

***Adalia conglomerata* (Linnaeus, 1758) – slunéčko znamenáné**

Vyskytuje se ve středních a vyšších polohách, v jehličnatých a ve smíšených lesích na smrku, jedli a borovici. Živí se korovnicemi (*Adelgidae*).

Velikost: 3-4,5 mm. Tělo je oválné, 1,5 delší než široké, středně klenuté. Krovky jsou okrově nebo žlutě zbarvené, šev s černou páskou, na krovce je 6 černých kosočtverečných skvrn.

Zjišťuje se smykem a sklepáváním z větví jehličnanů.

Použitá literatura a jiné podklady: **Vysoký, 1982 (V-1982)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Budov u Svádova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Kojetice u Malečova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

***Adalia decempunctata* (Linnaeus, 1758) – slunéčko desetitečné**

Vyskytuje se v listnatých lesích a parcích, často na dubu, lípě, javoru, hlohu, bříze. Živí se mšicemi.

Velikost: 3,5-5 mm. Tělo je oválné, 1,4 x delší než široké, středně klenuté. Krovky jsou variabilně zbarvené od červené přes žlutou, hnědou až po černé zbarvení s různě zbarvenými tečkami. Do roka má dvě generace.

Nachází se ve smyku.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP; Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Budov u Svádova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Dělouš**: nádrž Dělouš a okolí, 20.7.2019 – 2 ex. ve smyku při okraji lesa nad břehem nádrže + 22.7.2019 – 1 ex. (f. bez černých skvrn na krovkách) ve smyku na svahu pod cestou + 4.8.2019 – 3 ex. ve smyku v pásmu balvanů na horní hraně svahu nádrže (AV).

UL – **katastr Dobětice**: Dobětice – svah nad sídlištěm, 5.7.2022 – 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Kojetice u Malečova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: 400 11 Ústí nad Labem, 25.6.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).

UL – **katastr Všebořice**: Úžín – prostor bývalé plynárny, 19.6.2016 – 2 ex. ve smyku (AV).

***Anisosticta novemdecimpunctata* (Linnaeus, 1758) – slunéčko devatenáctitečné**

Vyskytuje se na pobřežní vegetaci (např. rákos, orobinec). Přezimuje ve stoncích rákosu nebo mezi suchými listy orobince.

Velikost: 2,8-4 mm. Tělo je protáhlé, 1,8 x delší než široké. Krovky jsou na podzim variabilně růžové, po přezimování oranžově červené s 19 černými tečkami. Živí se mšicemi.

Zjišťuje se smykem bylinného patra nebo individuálním vyhledáváním imag.

Použitá literatura a jiné podklady: **Majer, 2009 (M-2009) + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Habrovice**: Malý rybník za obcí, 2.6.2009 – 3 ex. ve smyku bylinného patra na přilehlých loukách (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada (Chabařovické jezero), 4.6.2009 – 2 ex. ve smyku (Majer, 2009).

***Calvia decemguttata* (Linnaeus, 1767) – slunéčko desetiskvrnné**

Vyskytuje se v listnatých lesích (např. na lípách, dubech, jilmu apod.) a na zahradách.

Velikost: 5-6,5 mm. Tělo je široce oválné, 1,4 x delší než široké, středně klenuté. Krovky jsou světle žlutohnědé a na každé je 5 bílých skvrn. Živí se mšicemi a pisivkami, ale také merami, křísky a larvami mandelínek. Zimuje v opadance.

Zjišťuje se smykem bylinného patra a nachází se také v kelímkách umístěných na kmenech stromů.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

- UL – **katastr Krásné Březno**: Krásné Březno, 25.6.2009 – 2 ex. na soukromé zahradě (AV).
 UL – **katastr Mojžíř**: Halda Tonasa, 21.8.2008 – 1 ex. v kelímku na kmeni břízy (AV).
 UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Strážky – východní varianta obchvatu, 28.5.2011 – 2 ex. ve smyku (AV).

***Calvia quatuordecimguttata* (Linnaeus, 1758) – slunéčko čtrnáctiskvrnné**

Vyskytuje se v listnatých lesích na lípách, dubech, vrbách, olších a v zahradách.

Velikost: 4-6 mm. Tělo je oválné, 1,4 x delší než široké, středně klenuté. Krovky jsou u našich populací většinou rezavohnědé, každá se sedmi bílými skvrnami. Živí se mšicemi a merami, řidčeji i křísky (*Cicadellidae*) a larvami mandelínek. Přezimuje v opadance.

Zjišťuje se smykem, sklepáváním, individuálním vyhledáváním imag, které byly nalezené i v zemních pastech a v kelímkách na kmenech stromů (bříza).

Použitá literatura a jiné podklady: **Majer, 2009 (M-2009); NDOP; Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

- UL – **katastr Brná nad Labem**: Termální koupaliště Brná, 19.6.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).
 UL – **katastr Budov u Svádova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).
 UL – **katastr Dělouš**: Skládky Jedlová hora, 13.7.2010 – 2 ex. ve smyku bylinného patra (AV).
 UL – **katastr Habrovic**: Habrovic – okolí, 11.6.2008 – několik kusů sklepano z různých dřevin při okraji cesty v okolí rybníčku na Habrovickém potoce (AV) + Habrovický rybník – mokřad v zadní části, 15.4.200 – více ex. sklepano z kvetoucích dřevin (*Prunus sp.*) (AV).
 UL – **katastr Klíše**: Střížovický vrch – svah v okolí koupaliště, 2.6.2004 – 1 ex. v zemní pasti + 28.7.2004 – 2 ex. ve smyku na louce u zahrad, 1 ex. má na levé krovce nepravidelně propojované světlé skvrny (doklad!)

(AV).

- UL – **katastr Kojetice u Malečova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).
 UL – **katastr Mojžíř**: Mojžíř – sídliště (lov na světlo), 29.5.2008 – 1 ex., lgt. Křtěn (AV) + Halda Tonasa, 24.5.2008 – 1 ex. na bříze + 21.6.2008 – 1 ex. na bříze, oba ex. v kelímkách na kmenech stromů (AV).
 UL – **katastr Předlice**: Střížovický vrch, 1.3.2022 – 1 ex. pod kůrou soušky (AV).
 UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Strážky – obchvat, 20.4.2011 – 2 ex. sklepané z hlohu + 28.5.2011 – 1 ex. ve smyku (AV).
 UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada (Chabařovické jezero), 28.4.2009 – 1 ex. sklepan z olše (M-2009).
 UL – **katastr Ústí nad Labem**: Ústí nad Labem – Severní Terasa, 29.5.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + 400 11 Ústí nad Labem, 23.6.2021 + 25.6.2021 + 8.9.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).

***Ceratomegilla notata* (Laicharteringer, 1781) – slunéčko horské**

Vyskytuje se na vlhkých a stinných stanovištích, na bylinách (např. kopřivy).

Velikost: 4,5-6 mm. Tělo je vejčité, 1,5-1,6 delší než široké, středně klenuté. Krovky jsou oranžově červené nebo okrové s 11 velkými černými skvrnami. Živí se mšicemi.

Zjišťuje se smykem bylinného patra.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

- UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Strážky – okraj lesa nad pastvinami (okolí statku), 3.5.2022 – 1 ex. ve smyku (AV).
 UL – **katastr Všebořice**: Střížovický vrch, mokřad pod Střížovicemi, 15.8.2022 – 1 ex. ve smyku + Střížovický vrch, svah nad OC, 15.8.2022 – 2 ex. ve smyku (AV).

***Ceratomegilla undecimnotata* (Schneider, 1792) – slunéčko bodlákové**

Vyskytuje se v nížinách na stepních a polních biotopech na bylinách (např.

bodlák).

Velikost: 5-7 mm. Tělo je oválné nebo vejčité, 1,5-1,5 x delší než široké, středně klenuté. Krovky jsou oranžově červené se 7-11 černými skvrnami. Živí se mšicemi. Přezimuje ve skalách, v trsech trávy nebo u paty keřů, většinou na vyvýšených místech někdy i ve velkých skupinách. Na zimoviště se stahuje již v červenci a v srpnu (!).

Zjišťuje se smykem bylinného patra.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada (Jezero Milada – var. 1 Rovný, 1.5.2019-30.9.2019, lgt. Chmelová Kristýna a další (NDOP) + nádrž Milada, 20.7.2002 – 6 ex. ve smyku (AV) + Vrch Rovný, spodní část svahu nad nádrží Milada, 31.7.2019 – 3 ex. ve smyku (AV).

Coccinella magnifica L. Rodenbacher, 1843 – **slunéčko mravenci**

Vyskytuje se v jehličnatých a smíšených lesích s vazbou na lesní mravence rodu Formica, kteří je nepronásledují. Často se nachází na borovicích. Živí se velkými mšicemi chráněnými mravenci. Zimuje v opadance.

Velikost: 6-8 mm. Tělo je široce oválné, 1,4 x delší než široké, silně klenuté. Krovky jsou oranžově červené se 7-9 černými skvrnami.

Zjišťuje se smykem.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP + archiv Vysoký**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada (Jezero Milada – var. 1 Rovný, 1.5.2019-30.9.2019, lgt. Chmelová Kristýna a další (NDOP) + vrch Rovný, spodní část svahu nad nádrží Milada, 12.6.2019 – 1 ex. ve smyku při okraji lesa (AV).

Coccinella undecimpunctata Linnaeus, 1758 – **slunéčko jedenáctitečné**

Vyskytuje se na slaných stanovištích, ve strouhách, při silnicích, nachází se na bylinách.

Velikost: 3,5-6,5 mm. Tělo je oválné, 1,5 x delší než široké, středně klenuté.

Krovky jsou okrově oranžové až červené s 11 černými tečkami. Někdy jsou černé tečky obroubeny žlutohnědým prstencem. Živí se mšicemi, ale při jejich absenci také požírá červce, nektar a pyl rostlin. Zimuje v kamení a v budovách.

Zjišťuje se smykem bylinného patra.

Použitá literatura a jiné podklady: **Majer, 2009 (M-2009) + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Svádov**: Svádov-Labe → Valtířov, 29.5.2004 – 1 ex. (AV)

UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada (Chabařovické jezero), 27.7.2009 – 2 ex. ve smyku (M-2009).

Coccinella septempunctata Linnaeus, 1758 – **slunéčko sedmitečné**

Vyskytuje se od nížin do hor na nejrůznějších stanovištích, včetně antropogenních, na bylinách (např. obilí, kopřivy, bodláky) i dřevinách (např. na javoru, borovicích a růžích).

Velikost: 5-8 mm. Tělo je široce oválné, 1,4 x delší než široké. Krovky jsou oranžově červené až karmínové a mají 7 černých teček. Živí se mšicemi, ale také jiným drobným hmyzem a pylem rostlin. Během roku má 1-2 generace. Přezimuje v opadance, ale i v budovách

Zjišťuje se smykem bylinného patra, sklepáváním dřevin (hlavně keřové patro) a individuálním pozorováním imag.

Použitá literatura a jiné doklady: **Majer, 2009 (M-2009); NDOP; Tábořský, 1979 (T-1979); Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Božtěšice**: Božtěšice, 26.6.2009 více kusů ve smyku na louce (AV).

UL – **katastr Brná nad Labem**: Sluneční stráň – hrana rezervace, 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Budov u Svádova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982) + Budov – okraj lesa nad loukami u osady, 12.8.2022 – 2 ex. ve smyku (AV).

- UL – **katastr Dělouš:** louky u Jedlové hory, 21.4.2019 – 2 ex. + 8.5.2019 – více ex. + 30.5.2019 – 3 ex. + 24.6.2019 – cca 10 ex. vše ve smyku bylinného patra (AV) + nádrž Dělouš a okolí, 20.7.2019 – celkem nalezeny pouze 3 ex. ve smyku na svahu + 27.7.2019 – 2 ex. vidí a 1 malý ex. ve smyku na svahu nad břehem nádrže + 24.8.2019 – 3 ex. na okraji lesa a 2 ex. na JZ svahu ve smyku (AV) + Skládka Jedlová hora, 13.7.201 – více ex. ve smyku bylinného patra a často pozorován na bylinách v blízkosti kolonií mšic + 10.8.2010 – více ex. ve smyku (AV).
- UL – **katastr Dobětice:** Dobětice a okolí, 31.5.2017 – více ex. ve smyku (AV) + Dobětice – slunečná stráň, 3.6.2022 – 5 ex. ve smyku (AV).
- UL – **katastr Habrovice:** Habrovice – okraj obce u Habrovického potoka, 11.6.2008 několik kusů ve smyku kolem rybníčku na Habrovickém potoce a v jeho okolí + louky kolem Malého rybníka směrem ke hřbitovu ve Skoroticích, 1.7.2009 více kusů ve smyku + Malý rybník za obcí, 2.6.2009 – více kusů na kopřivách a několik kusů ve smyku + 3.7.2013 – 2 ex. ve smyku + 31.7.2013 – více ex. ve smyku a nebo individuálně na listech různých bylin (AV) + Bílý potok v prostoru pastvin mezi obcí Habrovice a cestou kolem Jedlové hory, 8.8.2009 – více kusů na různých bylinách (i bez mšic) + pastvina nad Bílým potokem, 14.7.2022 – 5 ex. ve smyku (AV).
- UL – **katastr Klíše:** Klíše, 21.3.2015 – 1 ex. nalezen v bytě (AV) + Střížovický vrch – svah v okolí koupaliště, 2.6.2004 – 2 ex. na listech keřů, kde byly mšice + 28.7.2004 vidí často více ex. pohromadě u větší kolonie mšic (AV).
- UL – **katastr Kojetice u Malečova:** Kojetice – okolí, 21.6.2016 – 2 ex. ve smyku na louce, pod čerstvou pasekou (AV) + Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).
- UL – **katastr Krásné Březno:** bývalý zahradnický podnik, 28.8.2004 – 3 ex. na bylinách + 4.9.2004 – jednotlivá imaga na listech keřů i stromů na celém sledovaném prostoru + 7.1.2005 – 1 ex. v zemní pasti a jeden ex. lezoucí na trávě pod keři + 1.6.2005 – několik kusů pozorováno na travách a na keřích + 24.8.2005 – 1 ex. v zemní pasti (AV).
- UL – **katastr Mojžíř:** Mojžíř-Labe, 18.5.2004 – 2 ex. + 13.8.2004 – více ex. na různých rostlinách (AV).

- UL – **katastr Předlice:** louky v okolí silnice Předlice-Trmice, poblíže D8, 6.6.2017 – 1 ex. v zemní pasti (AV).
- UL – **katastr Strážky u Habrovic:** Strážky – obchvat, 17.5.2010 – více kusů pod suchou trávou na loukách + 15.6.2010 – 2 ex. + 27.7.2010 – více ex. + 20.4.2011 – více ex. + 28.5.2011 – 3 ex., vše ve smyku bylinného patra (AV).
- UL – **katastr Střekov:** Českých bratří, 6.5.2019 v 16.59, lgt. Vohralík Martin (NDOP) + rokle vedle Sluneční stráně (nad Zlatou stezkou), 19.7.2022 – 1 ex. ve smyku (AV) + 400 03 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-Střekov, 26.5.2019, lgt. iNaturalist czechitnature (NDOP).
- UL – **katastr Svádov:** Svádov – Labe, 22.5.2004 – 2 ex. + 29.5.200 – 3 ex. + 23.4.2005 – 2 ex., vše na travinách na břehu Labe + 27.5.2005 – 1 ex. ve smyku + 2.8.2005 – na listech různých bylin a na květech pozorováno větší množství imag + 6.9.2005 – 1 ex. v zemní pasti + 23.9.2005 – 1 ex. na trávě, pod cyklostezkou (AV).
- UL – **katastr Tuchomyšl:** Tuchomyšl, 8.1975 + 7.1977 (T-1979) + nádrž Milada (Chabařovické jezero), 28.4.2009 + 4.6.2009 + 27.7.2009 hojně ve smyku nebo sklepány z dřevin (M-2009) + (Jezero Milada – var. 1 Rovný – 1.5.2019-30.9.2019, lgt. Chmelová Kristýna a další (NDOP) + 20.5.2002 – 1 ex. v zemní pasti + 20.7.2002 – více ex. ve smyku + 28.6.2010 – 2 ex. v zemní pasti + 5.6.2015 – 1 ex. v smyku (AV) + vrch Rovný, spodní část svahu nad nádrží Milada, 4.4.2019 – 2 ex. na kůře starého osluněného dubu ve svahu suťového lesa + 9.6.2015 – 2 ex. ve smyku + 12.6.2019 – 8 ex. ve smyku + 4.7.2019 – 6 ex. ve smyku + 31.7.2019 – 2 ex. ve smyku při okraji lesa v horní části sledovaného prostoru (AV).
- UL – **katastr Ústí nad Labem:** 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-město – 20.10.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + Mariánský vrch, 20.7.2015 – více ex. ve smyku (AV) + Severní terasa – Sektorové centrum (pod Kočkovem), jaro 2010 hojný druh, který se nachází na listech dřevin, ale byl pozorován i na bylinách + 8.6.2010 vidí větší množství ex. na různých keřích (např. trnka, šípek, svída) (AV) + Ústí nad Labem-Severní Terasa, 28.4.2021 + 23.5.2021 + 30.6.2021 + 8.9.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).

UL – **katastr Všebořice**: prostor za OD Möbelix, 26.6.2020 – 2 ex. na listech ostružiníku + 5.7.2020 – více ex. ve smyku + 21.7.2020 – 3 ex. ve smyku bylinného patra (AV) + Střížovický vrch, 29.5.2010 – 3 ex. na hlohu (AV) + Podhoří – okolí letiště, 2.8.2011 – více ex. (často i hromadně) ve smyku bylinného patra + Podhoří – areál bývalé plynárny Úžín, 18.5.2019 – 4 ex. ve smyku bylinného patra + Podhořské rybníky, 1.8.2013 – více ex. + 19.8.2013 – více ex., vše ve smyku + Úžín – prostor bývalé plynárny, 19.6.2016 – 2 ex. ve smyku + 13.5.2022 – 1 ex. pod kamenem (AV) + les u skládky AVE, 15.6.2019 – několik ex. ve smyku + 27.6.2019 – několik ex. ve smyku a jednotlivě na květech + 29.6.2019 – více ex. ve smyku a vidí na různých květech (AV).

***Coccinula quatuordecimpustulata* (Linnaeus, 1758) – slunéčko čtrnáctislunné**

Vyskytuje se na polích a loukách.

Velikost: 2,8-4,3 mm. Tělo je široce oválné, 1,4 x delší než široké, silně klenuté. Krovky jsou černé s nažloutlými nebo skoro bílými skvrnami. Živí se mšicemi a pravděpodobně i pylem. Přezimuje na zemi mezi suchou trávou.

Zjišťuje se smykem bylinného patra, individuálním vyhledáváním imag, zvláště na složnokvětých rostlinách.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš**: louky u Jedlové hory, 21.4.2019 – 1 ex. v smyku (AV) + Skládky Jedlová hora, 10.8.2010 – 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Habrovice**: Habrovice – okraj obce u Habrovického potoka, 31.7.2013 – 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Strážky – obchvat, 27.7.2010 – 3 ex. ve smyku bylinného patra (AV).

UL – **katastr Všebořice**: Podhoří – východní okraj areálu bývalé plynárny Úžín, 18.5.2019 – 2 ex. sklepané z keřů (AV).

***Halysia sedecimguttata* (Linnaeus, 1758) – slunéčko šestnáctiskvrnné**

Vyskytuje se na pasekách a okrajích lesa a v zahradách na stromech

napadených padlím (např. jasan, olše, bříza).

Velikost: 5-7 mm. Tělo je obdélníkovitě oválné, 1,4 x delší než široké, slabě klenuté. Krovky jsou žlutooranžové až hnědooranžové, mají průhledné široké okraje a na každé krovce je 8 bílých skvrn. Živí se padlím, ale někdy i mšicemi. Zimuje v opadance.

Zjišťuje se v prosevech a sklepáváním spodních větví stromů.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Habrovice**: Habrovice – pastvina nad Bílým potokem, 12.4.2022 – 1 ex. v prosevu navátého listí (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-město, 26.10.2021 + 29.10.2021 + 10.11.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).

***Harmonia axyridis* (Pallas, 1773) – slunéčko východní**

Vyskytuje se na různých stanovištích a je hojný i v obcích (např. parky, zahrady, stromořadí). Žije hlavně na listnatých dřevinách, ale je i na bylinách.

Velikost: 5-8 mm. Tělo je široce oválné, 1,3-1,4 x delší než širší, silně klenuté. Krovky jsou velmi variabilně zbarvené od základní barvy černé až po žlutočervenou s různě zbarvenými tečkami nebo skvrnami. Živí se mšicemi, merami, červci, ale i dalšími druhy „měkkých“ bezobratlých. Zimuje např. pod kůrou stromů (často např. na javoru), v domech a ve skalách.

Zjišťuje se smykem bylinného patra, sklepáváním dřevin a individuálním vyhledáváním imag.

Jedná se o zavlečený, východoasijský druh.

Použitá literatura a jiné podklady: **Majer, 2009 (M-2009); NDOP + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Božtěšice**: spodní část údolí Ptačího potoka, pod Neznabohy, 8.5.2009 – 1 ex. na kvetoucím hlohu + 22.3.2016 – více ex. pod kůrou

- javoru, ve více formách (AV) + vrch Čepec – okolí spodní stezky, 8.6.2017 – 2 ex. na chmelu (AV).
- UL – **katastr Brná nad Labem:** PR Sluneční stráž – horní hrana, 19.7.2022 – 1 ex. ve smyku (AV).
- UL – **katastr Dělouš:** nádrž Dělouš a okolí, 20.7.2019 – 2 larvy nalezené ve smyku na svahu mezi lesem a břehem nádrže + 5 imag ve smyku (v různých formách s červeným i černým podkladem krovek) + 22.7.2019 – několik larev a cca 15 imag ve smyku na svahu pod cestou + 24.8.2019 – 7 ex. se žlutohnědým podkladem (s černými tečkami) a černém základu krovek (s velkou oranžovou skvrnou v přední polovině krovek) ve smyku mezi lesem a břehem nádrže a na Z svahu nádrže (AV) + Skládky Jedlová hora, 10.8.2010 – 4 ex. ve smyku a 2 ex. sklepané z olší (AV).
- UL – **katastr Dobětice:** Dobětice – slunečná stráž, 30.5.2022 ve smyku zachyceno 1 imago a 3 larvy a larvy byly také sklepané z keřů v pásu zeleně nad spodní luční cestou (AV).
- UL – **katastr Habrovice:** Habrovice – okraj obce u Habrovického potoka, 3.7.2013 – 1 ex. ve smyku bylinného patra (AV) + Habrovický rybník (levý břeh), 10.7.2009 – několik ex. na hrušni, kopřivách (+ larvy i kukla) a vrbách (AV) + Habrovice – louky kolem pastvin a golfového hřiště, 18.6.2009 – 2 ex. ve smyku, z toho 1 ex. s krovkami výrazně žlutohnědými a velkými černými skvrnami (AV).
- UL – **katastr Klíše:** Ústí nad Labem-UK, 25.6.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).
- UL – **katastr Krásné Březno:** sídliště Pod Vyhlídkou, 15.7.2022 – 2 ex. ve smyku na vrchu mezi sídlištěm a rozvodnou (nad vodárnou) (AV) + prostor mezi údolím Pekelského potoka a silnicí Žežice-Neštěmice, severně od Neštěmické ulice, 15.7.2022 – 2 ex. ve smyku a 1 ex. ve svahu nad ul. Žežická (AV).
- UL – **katastr Předlice:** louky v okolí silnice Předlice-Trmice poblíže D8, 21.4.2017 – serie kusů na listech Prunus spec. + 6.6.2017 – 2 ex. sklepané ze svídy (AV) + Střížovický vrch – úpatí (u zahrad), 6.5.2011 – více ex. na kvetoucím hlohu (AV).
- UL – **katastr Strážky u Habrovic:** Bánov – okolí silnice, 26.6.2012 – více ex. na kopřivách (AV) + Strážky-Bánov – louky, 14.7.2022 – 2 ex. f. succinea ve smyku (AV) + Strážky (okraj lesa nad statkem), 8.5.2009 – 1 ex. na kvetoucím hlohu + Strážky – svah vrchu Ostroh, nad pastvinami, 18.7.2022 – 2 ex. ve smyku (AV).
- UL – **katastr Střekov:** 400 03 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-Střekov, 4.10.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + 403 21 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-Střekov, 24.7.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + Olšinky, 24.6.2015 hojně var. *succinea*, ojediněle var. *spectabilis* (AV).
- UL – **katastr Svádov:** Svádov – okolí cyklostezky na Valtířov, 10.6.2015 – více ex. na topolech a vrbách (vše červený základ s černými tečkami). (AV) + Svádov – louka v okolí hřbitova, 16.7.2022 – 2 ex. ve smyku (AV).
- UL – **katastr Tuchomyšl:** nádrž Milada (Chabařovické jezero), 27.7.2009 – 2 ex. ve smyku (M-2009) + (Jezero Milada), var. 1 Rovný, 1.5.2019-30.9.2019, lgt. Chmelová Kristýna (NDOP) + vrch Rovný, spodní část svahu nad nádrží Milada, 6.6.2019 – 2 ex. + 4.7.2019 – 3 ex., vše ve smyku (AV).
- UL – **katastr Ústí nad Labem:** 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-město – 10.5.2021 + 1.6.2021 + 4.6.2021 + 25.8.2021 + 8.9.2021 + 26.9.2021 + 16.10.2021 + 24.10.2021 + 29.10.2021 + 31.10.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + Severní terasa – Sektorové centrum (pod Kočkovem), na listech hlohu, 22.5.2010 pozorované 2 ex. + 8.6.2010 – 3 ex. vidi na trnce mezi *Coccinella septempunctata* (AV) + Ústí nad Labem-Severní Terasa, 20.6.2020, lgt. iNaturalist bandarevan (NDOP); 29.5.2021 + 3.7.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + 400 11 Ústí nad Labem, 27.5.2021 + 14.6.2021 + 18.6.2021 + 28.7.2011 + 12.11.2021 + 20.11.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).
- UL – **katastr Všebořice:** Prostor za OD Möbelix, 26.6.2020 – 3 ex. (oranžové krovky s černými tečkami) na listech planých třešní + 5.7.2020 – 5 ex. ve smyku (vše světle oranžové krovky a černé tečky) + 21.7.2020 – 2 ex. na rákosí a 1 ex. ve smyku bylinného patra (AV) + Střížovický vrch – svah nad OC, 15.8.2022 – 2 ex. ve smyku (AV) + Podhoří – okraj prostoru bývalé plynárny, 5.5.2016 – 1 ex. (krovky celé červené, bez skvrn) sklepan z keřů + 5.6.2016 – více ex. (včetně vidi

in copula) na keřích a 2 ex. na květech šípku + Podhořské rybníky, 19.8.2013 – 3 ex. ve smyku rákosin + Úžín – prostor bývalé plynárny, 19.6.2016 – 2 ex. na listech bříz a 3 ex. ve smyku + 29.5.2022 – 2 imaga a více larev na olších (AV).

***Harmonia quadripunctata* (Pontoppidan, 1763) – slunéčko čtyřtečné**

Vyskytuje se na borovicích a jedlích.

Velikost: 5-7,5 mm. Tělo je oválné až široce oválné, 1,4 x delší než široké, slabě klenuté. Krovky jsou v základě zbarvené z neostře ohraničených skvrn tří odstínů: tmavě červené (většina plochy), okrové (3 páry skvrn nebo pruhů) a bílé (pruh na boku) a s variabilním počtem černých teček. Živí se mšicemi rodů *Pineus* a *Lachnus*. Zimuje pod kůrou jehličnatých i listnatých stromů.

Zjišťuje se smykem a sklepáváním spodních větví jehličnanů, v zimě vyhledáváním imag pod poloodchlíplou kůrou stromů.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP; Vysoký, 1982 (V-1982).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Budov u Svádova:** Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Kojetice u Malečova:** Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Střekov:** Českých bratří 5350, 13.10.2020 11.03, lgt. Vohralík Martin (NDOP).

***Hippodamia septemmaculata* (DeGeer, 1775) – slunéčko sedmiskvrnné**

Vyskytuje se na vlhčích stanovištích, včetně rašelinišť.

Velikost: 5-7 mm. Tělo je protáhle oválné, 1,7 x delší než široké, slabě klenuté. Krovky jsou oranžově červené s černými skvrnami. Živí se mšicemi.

Zjišťuje se smykem bylinného patra.

Použitá literatura a jiné podklady: **Vysoký, 1982 (V-1982).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Budov u Svádova:** Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Kojetice u Malečova:** Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

***Hippodamia variegata* (Goeze, 1777) – slunéčko pestré**

Vyskytuje se na teplých stanovištích jako jsou louky, pole, příkopy a nachází se na různých bylinách (včetně kopřiv a bodláků).

Velikost: 3,6 mm. Tělo je protáhle oválné, 1,7-1,8 mm delší než široké, slabě klenuté. Krovky jsou oranžově červené s černými skvrnami, jejichž počet a umístění je velmi variabilní. Živí se mšicemi. Přezimuje v suché trávě.

Zjišťuje se hledáním imag na zemi a ve smyku bylinného patra.

Použitá literatura a jiné podklady: **Majer, 20096 (M-2009) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš:** louky u Jedlové hory, 24.6.2019 – 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Klíše:** Klíše, 4.5.2016 – 1 ex. nalétl do bytu (AV).

UL – **katastr Krásné Březno:** bývalý zahradnický podnik, 28.8.2004 – více kusů v uzavřených odkvetlých okoličnatých rostlinách, spolu se střevlíčkem *Ophonus spec* a se škvozem *Forficula auricularia* (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl:** nádrž Milada, 1.6.2000 – 1 ex. pod trávou ve svahu na Předlice + 20.7.2002 – 8 ex. ve smyku (AV) + 27.7.2009 – 6 ex. ve smyku (M-2009).

UL – **katastr Všebořice:** prostor za OD Möbelix, 5.7.2020 – 2 ex. ve smyku (AV) + Úžín – prostor bývalé plynárny, 19.6.2016 – 3 ex. ve smyku (AV) + les u skládky AVE, 15.6.2019 – cca 25 ex. ve smyku + 27.6.2019 – cca 10 ex. ve smyku a 2 ex. na květech + 29.6.2019 – více ex. na květech a zachyceny i ve smyku (AV).

***Propylea quatuordecimpunctata* (Linnaeus, 1758) – slunéčko čtrnáctitečné**

Vyskytuje se na loukách, polích, rumišťích, v listnatých, smíšených i jehličnatých lesích.

Velikost: 3,5-5 mm. Tělo je oválné, 1,4 x delší než široké, středně klenuté. Krovky jsou žluté, každá se 7 černými hranatými tečkami a černým švem –

někdy je tmavé (až černé) pozadí se světlými tečkami. Živí se mšicemi. V jednom roce má více generací. Zimuje v opadance a suché trávě.

Zjišťuje se smykem bylinného patra.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP; Tábořský, 1979 (T-1979); Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Budov u Svádova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Dělouš**: nádrž Dělouš a okolí, 20.7.2019 – 1 ex. ve smyku + 22.7.2019 – 2 ex. ve smyku na svahu pod cestou (AV) + Skládky Jedlová hora, 13.7.2010 – více ex. ve smyku (včetně f. *conglobata*, *pedemontana* a *perlata*) + 10.8.2010 – více ex. i v různých formách, ve smyku bylinného patra (AV).

UL – **katastr Dobětice**: Dobětice – svah nad sídlištěm, 5.7.2022 – 3 ex. ve smyku pod lesem (AV).

UL – **katastr Habrovice**: Habrovice – okraj obce u Habrovického potoka, 31.7.2013 – 3 ex. ve smyku (AV) + Habrovice – pastvina nad Bílým potokem, 4.7.2022 – 3 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Klíše**: Střížovický vrch – svah v okolí koupaliště, 28.7.2004 – 2 ex. ve smyku na louce u zahrad (AV).

UL – **katastr Kojetice u Malečova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Strážky – obchvat, 27.7.2010 – více ex. v různých formách ve smyku (AV).

UL – **katastr Střekov**: Olšinky, 24.6.2015 – 2 ex. na květech (AV).

UL – **katastr Svádov**: Svádov-Labe → Valtířov, 29.5.2004 – 2 ex. (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl**: Tuchomyšl, 8.1975 (T-1979) + nádrž Milada, 20.7.2002 – 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-město, 24.7.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + Severní terasa – Sektorové centrum (pod Kočkovem), 8.6.2010 – 2 ex. ve smyku + Severní Terasa, rokle Chuderovského potoka, pod rozvodnou, 31.7.2022 – 2 ex. (AV) + 400 11 Ústí nad Labem, 28.5.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).

UL – **katastr Všebořice**: louka vedle skládky AVE, mezi zahradami a pásem lesa, 13.7.2022 – 2 ex. ve smyku + prostor za OD Möbelix, 5.7.2020 – 2 ex. + 21.7.2020 – 2 ex. vše ve smyku bylinného patra (AV) + Podhoří – okolí letiště, 2.8.2011 – 2 ex. ve smyku bylinného patra + Podhořské rybníky, 19.8.2013 – 2 ex. ve smyku + Všebořice-prostor bývalé plynárny, 28.7.2022 – 1 ex. ve smyku (AV).

Psyllobora vigintiduopunctata (Linnaeus, 1758) – slunéčko dvaadvacetitečné

Syn: *Thea vigintiduopunctata* (Linnaeus, 1758).

Vyskytuje se v lesích, na pastvinách a v zahradách. Nachází se na dřevinách (stromy i keře) a bylinách napadených padlím.

Velikost: 3-4,5 mm. Tělo je oválné, 1,4 x delší než široké, středně klenuté. Krovky jsou citronově žluté, každá s 11 malými černými zaokrouhlenými skvrnami. Živí se padlím, v zajetí i mšicemi.

Zjišťuje se prosevy (hlavně u paty stromů), smykem bylinného patra, sklepáváním dřevin.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP; Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Božtěšice**: Božtěšice, 26.6.2009 – 2 ex. ve smyku na louce (AV).

UL – **katastr Budov u Svádova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Dělouš**: nádrž Dělouš a okolí, 20.7.2019 – 2 ex. ve smyku (AV) + skládka Jedlová hora, 5.6.2010 – několik kusů ve smyku a 1 ex. sklepán z břízy + 13.7.2010 – 5 ex. ve smyku bylinného patra (AV).

UL – **katastr Habrovice**: Habrovice – okolí, 11.6.2008 – 1 ex. ve smyku na louce mezi Habrovickým potokem a ob. Habrovice (AV) + Habrovický rybník, 28.3.200 – 2 ex. v prosevu u paty vrb na pravém břehu rybníka (AV) + Habrovice – louky kolem pastvin směrem k Jedlové hoře, 18.6.2009 – 2 ex. in copula ve smyku (AV).

UL – **katastr Hostovice u Ústí n. L.**: Hostovice – prostor mezi zahradami a roklí Hostovického potoka při V-SV okraji obce, 29.7.2022 – 2 ex. ve

smyku bylinného patra (AV).

UL – **katastr Kojetice u Malečova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Krásné Březno**: bývalý zahradnický podnik, 21.7.2005 – 2 ex. v zemní pasti (AV) + Krásné Březno – prostor mezi údolím Pekelského potoka a silnicí Žežice-Neštěmice, severně od Neštěmické ulice, 15.7.2022 – více ex. ve smyku při okraji louky (AV).

UL – **katastr Mojžíř**: Halda Tonasa, 12.7.2008 – 2 ex. na břízách + 1 ex. na vrbě + 15.8.2008 – 2 ex. na břízách, vše v kelímkách na kmenech stromů + Mojžíř-Labe, 17.4.2004 – 2 ex. (AV).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Bánov, 18.6.2009 – 4 ex. ve smyku na louce mezi obcí a Jedlovou horou + Strážky – obchvat, 30.3.2011 – 2 ex. v prosevu listí u paty vrby (AV).

UL – **katastr Svádov**: Svádov-Labe → Valtířov, 22.5.2004 – 1 ex. + Svádov-Labe, 6.4.2005 – 2 ex. v zemní pasti (AV) + Svádov – okolí výběhu koní při okraji pole, 12.8.2022 – 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada, 20.7.2002 – 1 ex. ve smyku + 5.6.2015 – 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-město, 30.6.2021 + 13.9.2021 + 26.9.2021 + 3.10.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + Severní terasa-Sektorové centrum (pod Kočkovem), 8.6.2010 – 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Všebořice**: Prostor za OD Möbelix, 21.7.2020 – 2 ex. ve smyku bylinného patra (AV) + Podhořské rybníky, 1.8.2013 – 2 ex. ve smyku bylinného patra + Úžín – prostor bývalé plynárny, 19.6.2016 – 1 ex. ve smyku + 28.7.2022 – 2 ex. ve smyku (AV).

***Tytthaspis sedecimpunctata* (Linnaeus, 1761) – slunéčko šestnáctitečné**

Vyskytuje se v bylinném patře, často leze po zemi, jen zřídka je i na dřevinách.

Velikost: 2,5-3,3 mm. Tělo je široce oválné, 1,4 x delší než široké, silně klenuté. Krovky jsou nápadně béžové až žluté a mají 10-18 černých teček, které se někdy slévají. Štítek je černý, stejně jako páska na švu krovek. Živí se pylem a konidiami hub (padlí, rzí), vzácně i drobným hmyzem.

Přezimuje v drnech, dřevěných sloupech a zdech, často ve větším množství pohromadě.

Zjišťuje se vyhledáváním imag a smykem bylinného patra. Nachází se také v zemních pastech.

Použitá literatura a jiné podklady: **Majer, 2009 (M-2009); NDOP + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš**: nádrž Dělouš a okolí, 20.7.2019 – několik ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Dobětice**: Dobětice – slunečná stráň, 3.6.2022 – 4 ex. ve smyku bylinného patra (AV).

UL – **katastr Habrovic**: Habrovic – pastvina nad Bílým potokem, 14.7.2022 – více ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Krásné Březno**: Bývalý zahradnický podnik, 4.9.2004 – 3 kusy ve smyku bylinného patra + 29.3.2005 – 1 ex. + 24.8.2005 – 1 ex., vše v zemních pastech + 1.6.2021 – 1 ex. v zemní pasti + 28.7.2021 – desítky ex. ve smyku (AV) + Krásné Březno – prostor mezi údolím Pekelského potoka a silnicí Žežice-Neštěmice, severně od Neštěmické ulice, 15.7.2022 – více ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Mojžíř**: Mojžíř-Labe, 17.4.2004 – 5 ex. + 13-8-2004 – 2 ex. (AV).

UL – **katastr Svádov**: Svádov-Labe, 27.5.2005 – 1 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada, 20.7.2002 – 4 ex. ve smyku + 5.6.2015 – 3 ex. ve smyku na levém břehu (AV) + (Chabařovické jezero), 4.6.2009 – více ex. + 27.7.2009 – 2 ex., vše ve smyku (M-2009).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-město – 30.9.2021, lgt. iNaturalis malinaj (NDOP) + Severní terasa – Sektorové centrum (pod Kočkovem), 8.6.2010 – 2 ex. ve smyku (AV) + Ústí nad Labem-Severní Terasa – 12.7.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).

UL – **katastr Všebořice**: Prostor za OD Möbelix, 5.7.2020 – 4 ex. ve smyku + Všebořice – louka u skládky AVE za areálem DP a soukromými zahradami, 28.4.2022 – více ex. ve smyku (AV) + Podhoří – okolí letiště,

2.8.2011 – 1 ex. ve smyku bylinného patra + Podhořské rybníky,
31.7.2013 – 2 ex. + 19.8.2013 – více ex. vše ve smyku (AV) + les
u skládky AVE, 29.6.2019 – 2 ex. ve smyku (AV).

***Cyanegetis impunctata* (Linnaeus, 1767) – vlnáč netečný**

Vyskytuje se na loukách, okrajích lesa i na zahradách.

Velikost: 3-4,5 mm. Tělo je silně klenuté, krátce ochlupené, matně hnědé.

Krovky jsou většinou bez skvrn nebo vzácně s černými skvrnami.

Zjišťuje se smykem bylinného patra a byl nalezen také v zemní pasti.

Použitá literatura a jiné podklady: **Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Budov u Svádova:** Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Kojetice u Malečova:** Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Krásné Březno:** bývalý zahradnický podnik, 7.7.2021 – 1 ex. v zemní pasti (AV).

UL – **katastr Všebořice:** Všebořice – louka u skládky AVE za areálem DP a soukromými zahradami, 28.4.2022 – 1 ex. ve smyku (AV).

***Subcoccinella vigintiquatuor punctata* (Linnaeus, 1758) – vlnáč vojtěškový**

Vyskytuje se v bylinném patře na rostlinách z čeledí vikvovitých (*Fabaceae*) a merlíkovitých (*Chenopodiaceae*) – může škodit na vojtěšce a řepě.

Velikost: 3-4 mm. Tělo je klenuté, krátce ochlupené, jasně červenohnědé.

Na krovkách je 12 černých skvrn, které v počtu varírují nebo jsou některé spojené.

Zjišťuje se smykem bylinného patra, ale byl sklepan i z černého bezu.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP; Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Budov u Svádova:** Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Dělouš:** skládka Jedlová hora, 13.7.2010 – 1 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Habrovce:** Habrovce – okolí, 11.6.2008 – 1 kus sklepan z černého bezu (AV).

UL – **katastr Kojetice u Malečova:** Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Ústí nad Labem:** 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-město, 20.10.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).

***Hyperaspis campestris* (Herbst, 1783)**

Vyskytuje se na dřevinách (hlavně na dubech), při okraji lesů a remízků, na teplých trávnících a v sadech.

Velikost: 2-4 mm. Tělo je široce oválné, 1,3 x delší než široké, klenuté, černé, na každé krovce je kulatá oranžová skvrna, která ale někdy chybí.

Živí se červci.

Zjišťuje se smykem bylinného patra a sklepáváním větví dřevin.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Tuchomyšl:** nádrž Milada (Jezero Milada), var. 1 Rovný, 1.5.2019-30.9.2019, lgt. Chmelová Kristýna a další (NDOP) + vrch Rovný, spodní část svahu nad nádrží Milada, 9.6.2015 – 1 ex. ve smyku (AV).

***Exochomus quadripustulatus* (Linnaeus, 1758) – planetka čtyřskvrnná**

Vyskytuje se nejčastěji na jehličnatých stromech (hlavně borovicích), je ale i na listnatých stromech a keřích, je také na bylinách (kopřivy).

Velikost: 3-5 mm. Tělo je široce oválné, 1,2 x delší než široké, mírně až středně klenuté. Na každé černé krovce jsou 2 červené skvrny. Živí se červci a mšicemi. Zimuje ve štěrbinách kůry a v opadance.

Zjišťuje se ve smyku a sklepáváním dřevin.

Použitá literatura a jiné podklady: **Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – katastr Budov u Svádova: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – katastr Kojetice u Malečova: Budov-Kojetice – prostor. 1980 (V-1982).

UL – katastr Všebořice: Podhořské rybníky, 19.8.2013 – 2 ex. ve smyku (AV).

***Chilocorus renipustulatus* (L.G.Scriba, 1791) – planetka ledvinoskvrnná**

Vyskytuje se na listnatých i jehličnatých stromech.

Velikost: 4-5 mm. Tělo je okrouhlé, 1,1 x delší než široké, silně klenuté. Černá krovka má uprostřed velkou červenou skvrnu elipsoidního nebo ledvinového tvaru. Živí se červci, hlavně štítenkami (*Diaspididae*). Zimuje v opadance u paty stromů.

Zjišťuje se sklepáváním dřevin.

Použitá literatura a jiné podklady: NDOP; Tábořský, 1979 (T-1979).

Přehled zjištěných lokalit:

UL – katastr Tuchomyšl: Tuchomyšl, 8.1975 (T-1979).

UL – katastr Ústí nad Labem: Ústí nad Labem-město, 21.4.2021, lgt. iNaturalist-maloziec (NDOP).

***Platynaspis luteorubra* (Goeze, 1777)**

Vyskytuje se na teplých a suchých stanovištích, na bylinách a keřích ve společnosti mravenců rodu *Lasius*, larvy žijí také v podzemí.

Velikost: 2,5-3,5 mm. Tělo je oválné, 1,5 x delší než široké, černé, žlutobíle chlupaté, Na každé krovce jsou 2 okrouhlé oranžové skvrny. Živí se mšicemi.

Zjišťuje se smykem bylinného patra. Imaga byla nalezena i v kelímkách umístěných na kmenech stromů.

Použitá literatura a jiné podklady: NDOP + archiv Vysoký (AV).

Přehled zjištěných lokalit:

UL – katastr Dělouš: louky u Jedlové hory, 24.6.2019 – 1 ex. ve smyku (AV).

UL – katastr Krásné Březno: bývalý zahradnický podnik, 1.6.2005 – 1 ex.

sesmýkán při okraji cestiček (AV).

UL – katastr Mojžíř: Povrly – PR Kozí vrch, 18.5.2019-31.5.2019, lgt. Brůha Petr (NDOP).

UL – katastr Všebořice: Všebořice – okolí zahrad za DPUL, 31.8.2022 – 2 ex. v kelímkách na stromech (AV).

***Nephus redtenbacheri* Mulsant, 1846 – huňáček Redtenbacherův**

Vyskytuje se v močálech a na vlhkých loukách a na stepích v bylinném patře. Jen vzácně na dřevinách (hojněji na chmelu).

Velikost: 1,3-2 mm. Tělo je podlouhle oválné, 1,7 x delší než široké, dosti klenuté, černé, bíle ochlupené. Na každé krovce je velká, protáhlá žlutohnědá skvrna, která vzácně chybí. Živí se měkkými červci a mšicemi. Zimuje v opadance.

Zjišťuje se smykem bylinného patra.

Požítá literatura a jiné podklady: archiv Vysoký (AV).

Přehled zjištěných lokalit:

UL – katastr Všebořice: Podhořské rybníky, 1.8.2013 – více ex. ve smyku (AV).

***Nephus quadrimaculatus* (Herbst, 1783) – huňáček krásný**

Vyskytuje se na dřevinách, často na břechtanu.

Velikost: 1,5-2 mm. Tělo je podlouhle oválné, 1,7 x delší než široké, dosti klenuté. Krovky tmavohnědé až černé jsou bíle vířivě ochlupené. Na krovkách jsou dohromady 4 oválné oranžově rezavé skvrny, z nichž ale zadní mohou chybět. Na konci krovek je úzký žlutavý lem.

Zjišťuje se smykem bylinného patra.

Použitá literatura a jiné podklady: archiv Vysoký (AV).

Přehled zjištěných lokalit:

UL – katastr Všebořice: Podhoří – okraj prostoru bývalé plynárny, 5.6.2016 – 1 ex. ve smyku bylinného patra (AV).

***Scymnus abietis* Paykull, 1798 – huňáček smrkový**

Vyskytuje se od nížin do hor v lesích na listnáčích (např. dub, lípa) i jehličnanech (smrk) hlavně v korunách stromů. V horách zjištěn i na kosodřevině.

Velikost: 2,2-3 mm. Tělo je oválné, 1,5 x delší než široké, žlutohnědé, matné, ochlupené. Živí se puklicemi i mšicemi. Přezimují vajíčka, larvy i imaga. Aktivní je již brzy z jara.

Zjišťuje se v zimě a brzy z jara prosevy u paty stromů.

Použitá literatura a jiné podklady: **Táborský, 1979 (T-1979)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Tuchomyšl**: Tuchomyšl, 8.1975 (T-1979).

Scymnus ferrugatus (Moll, 1785) – huňáček kachní

Vyskytuje se na vlhkých loukách, na listnatých stromech, z jara i na kvetoucích keřích.

Velikost: 2,5-3 mm. Tělo je oválné, 1,5 x delší než široké, černé, ochlupené. Krovky jsou černé se širokým, rezavohnědým, ostře ohraničeným zadním okrajem. Živí se mšicemi. Přezimuje pod kůrou, v suché trávě a v mechu.

Zjišťuje se sklepáváním kvetoucích keřů a smykem bylinného patra.

Použitá literatura a jiné podklady: **Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Budov u Svádova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V.1982).

UL – **katastr Habrovice**: Habrovický rybník – mokřad v zadní části – 15.4.2009 – 4 ex. sklepané z keřů (AV) + Habrovice – louky kolem pastvin a golfového hřiště, 18.6.2009 – 1 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Kojetice u Malečova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Bánov, 29.4.2022 – 1 ex. sklepan z kvetoucí trnky při cestě směrem na louku nad pravým břehem Bílého potoka + Strážky – obchvat, 20.4.2011 – více ex. sklepano z různých keřů (často pozorován na spodní straně listů) (AV).

Scymnus frontalis (Fabricius, 1787) – huňáček obecný

Vyskytuje se na teplých loukách, na stráních, v příkopech, na polích a v zahradách na bylinách a keřích.

Velikost: 2-3,2 mm. Tělo je oválné, 1,5-1,6 x delší než široké, černé a ochlupené. Na každé krovce jsou 1 nebo 2 červeno rezavé skvrny, zadní skvrna často chybí, ale vzácně chybí i přední skvrna, nebo jsou obě skvrny spojené úzkou páskou. Živí se mšicemi. Přezimuje v opadance, v mechu nebo pod kůrou dřevin.

Zjišťuje se smykem bylinného patra. Imaga se nacházejí také v zemních pastech.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš**: nádrž Dělouš a okolí, 20.7.2019 – 2 ex. ve smyku + 22.7.2019 – cca 20 ex. ve smyku na svahu pod cestou + 27.7.2019 – více ex., ve smyku na svahu i nad balvany nad břehem nádrže (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada 5.6.2015 – 2 ex. ve smyku na levém svahu (AV) + (jezero Milada – var. 1 Rovný, 1.5.2019-30.9.2019, lgt. Chmelová Kristýna (NDOP) + nádrž Milada – mezi břehem a spodní silnicí, 2019 v zemních pastech (AV) + vrch Rovný, spodní část svahu nad nádrží Milada, 4.7.2019 – 1 ex. + 31.7.2019 – 1 ex., vše v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: Severní terasa – Sektorové centrum (pod Kočkovem), 15.9.2010 – 1 ex. v zemní pasti (AV).

UL – **katastr Všebořice**: prostor za OD Möbelix, 5.7.2020 – 1 ex. ve smyku (AV).

Scymnus interruptus (Goeze, 1777) – huňáček ramenoskvorný

Vyskytuje se ve světlých lesích, na suchých loukách a v zahradách na listnatých stromech, keřích a na břechťanu.

Velikost: 1,6-2,5 mm. Tělo je široce oválné, 1,4 x delší než široké, černé, matné, ochlupené. Na každé krovce je jedna velká červenooranžová skvrna. Živí se mšicemi a červci (*Coccoidea*), včetně štítenek (*Diaspididae*). Přezimuje v opadance.

Zjišťuje se smykem bylinného patra.

Použitá literatura a jiné podklady: **Majer, 2009 (M-2009) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada (Chabařovické jezero), 27.7.2009 – 2 ex. ve smyku (M-2009).

UL – **katastr Všebořice**: Podhoří – okraj prostoru bývalé plynárny, 28.5.2016 – 2 ex. + 5.6.2016 – 1 ex., vše ve smyku bylinného patra (AV).

Scymnus mimulus Capra et Fürsch, 1967 – huňáček Schmidtův

Syn.: *S. schmidti* Fürsch, 1958

Poznámka: někdy je udáván pouze jako forma od *S. schmidti* Fürsch, 1928, jindy je uveden jako synonymum od *Scymnus schmidti* Fürsch, 1928 (např. Nedvěd, 2015); také uváděn nesprávně pod jménem *S. rufipes*, který se vyskytuje v JZ Evropě (viz Nedvěd, 2015).

Vyskytuje se v nížinách na teplých stanovištích, na bylinách a z jara i na keřích.

Velikost: 2,1-3,3 mm. Tělo je člunkovité (nejširší na bázi krovek), 1,5 x delší než široké, černé, žlutě ochlupené. Na každé krovce je čtyřúhlná oranžová skvrna (f. *mimulus*) nebo jsou krovky bez skvrn (f. *schmidti*). Zadní okraj krovek je velmi úzce hnědě, někdy světle lemovaný. Živí se mšicemi. Zimuje v opadance, suché trávě a v mechu.

Zjišťuje se smykem bylinného patra.

Použitá literatura a jiné podklady. **archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš**: nádrž Dělouš a okolí, 20.7.2019 – 1 ex. ve smyku + 22.7.2019 – 2 ex. ve smyku na svahu pod cestou (AV).

Scymnus suturalis Thunberg, 1795 – huňáček černošvý

Vyskytuje se od nížin do hor na jehličnanech, hlavně na mladých osaměle stojících borovicích, včetně kosodřeviny. Zřídka je i na smrku a dubu, většinou v nižších částech stromů.

Velikost: 1,5-2,1 mm. Tělo je podlouhle oválné, 1,65 x delší než široké, černohnědé, hrubě ochlupené. Krovky jsou na bázi, na švu a na bocích černé, na každé krovce je velká žlutohnědá skvrna, často velký trojúhelník kolem štítku zůstává černý, ale v zadní polovině švu a boků může černá barva ustoupit žlutohnědé skvrně. Živí se mšicemi, včetně korovnic (*Adelgidae*) a štítenkami (*Diaspididae*). Zimuje v opadance u paty stromů nebo pod kůrou borovic.

Zjišťuje se sklepáváním dřevin a byl zjištěn také v kelímkách na kmenech stromů.

Použitá literatura a jiné podklady: **Vysoký, 1982 (V-1982) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Budov u Svádova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Kojetice u Malečova**: Budov-Kojetice – prostor, 1980 (V-1982).

UL – **katastr Všebořice**: Všebořice – okolí zahrad za DPUL, 31.8.2022 – 1 ex. v kelímku na stromě (AV).

Závěr:

V tomto příspěvku uvádím přehled výsledků nahodilého pozorování sluníček na území města Ústí nad Labem doplněné několika publikovanými údaji a uvedených druhů v NDOPu. Celkem se zde dosud podařilo potvrdit 36 druhů, z nichž je ale 8 druhů známo pouze z 1 katastru, 8 druhů je známo ze 2 katastrů, 4 druhy jsou známy ze 3 katastrů. Nejhojnější druhy jsou *Coccinella septempunctata* (potvrzený na 17 katastrech), *Harmonia axyridis* (potvrzen na 14 katastrech, ale co se týče pozorovaných exemplářů, pak nemá v současné době konkurenci. Je to pravděpodobně ovlivněno tím, že se jedná o plně adaptovaný zavlečený druh, který zde zatím nemá odpovídající choroby, parazity a predátory regulující jeho stavy) a *Psyllobora vigintiduopunctata* (je znám ze 13 katastrů).

Ze 6 katastrů nemáme dosud žádný doklad, což je zaviněno tím, že jsme zde neprováděli skoro žádný průzkum brouků. Dosud nejvíce druhů se nám podařilo potvrdit na 2 katastrech, a to na katastrech Tuchomyšl a Všebořice,

kde máme potvrzen výskyt 19 druhů slunéček – zde jsme také prováděli několik let intenzivní entomologický průzkum různými metodami, a to se odrazilo i na dokladech z čeledi *Coccinellidae*.

Zde uvedené výsledky jsou pouhým základem pro budoucí podrobnější průzkum této čeledi brouků. Teprve pak bude možné provést podrobnější vyhodnocení, jak z hlediska plošného výskytu, ale i z více hledisek co se týče hojnosti nebo vzácnosti jednotlivých druhů apod.

Škvoři na území města Ústí nad Labem

(*Dermaptera*)

Václav Vysoký

Škvoři tvoří mezi hmyzem vyhraněný a jen těžko zaměnitelný řád – jejich typickým znakem jsou silně vyvinuté klíšovitě tvarované štěty na konci zadečku. Škvoři patří mezi hmyz s nedokonalou proměnou, tj. chybí období kukly. Mezi lidmi je škvor znám již od nepaměti a jejich výskyt je znám nejen ve volné přírodě, ale i v intravilánech obcí, a dokonce i v lidských sídlech. Co se týče jejich bionomie a ekologie, jsou tyto uvedené ve zkratce u jednotlivých druhů. Níže podávám výsledky poznatků o jejich výskytu na území města Ústí nad Labem.

Katalog zjištěných druhů

řád *DERMAPTERA* – ŠKVOŘI

čeleď *Spongiphoridae* Verhoeff, 1902

rod *Labia* Leach, 1815 – škvor

Labia minor (Linnaeus, 1758) – škvor malý

čeleď *Forficulidae* Latreille, 1810 – Škvorovití

rod *Apterygida* Westwood, 1840 – škvor

Apterygida media (Hagenbach, 1822) – škvor polokřídlý

rod *Forficula* Linnaeus, 1758 – škvor

Forficula auricularia (Linnaeus, 1758) – škvor obecný

rod *Chelidurella* Verhoeff, 1902 – škvor

Chelidurella acanthopygia (Gené, 1832) – škvor bezkřídlý

Chelidurella guentheri (Galvagni, 1994)

Poznámky ke zjištěným druhům:

Labia minor (Linnaeus, 1758) – škvor malý

Vyskytuje se na pastvinách, na loukách, ale také v kompostech, hnojištích apod.

Nachází se hlavně v trusu a naletuje na světlo.

Použitá literatura a jiné podklady: **Vysoký, 2013 (V-2013) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Mojžíř:** Mojžíř-sídlíště, 30.5.2008 – 1 samice nalétla na světlo instalovaném na balkoně obytného domu, lgt. Křtěn (AV; V-2013).

Apterygida media (Hagenbach, 1822) – škvor polokřídlý

Vlhkomilný druh vyskytující se v lužních lesích, v doprovodných břehových porostech apod. Je také na polních a lučních mokřadech.

Nachází se ve smyku bylinného patra, sklepáváním dřevin, pod dřívím na vlhkých místech, v prosevech, v zemních pastech a v kelímkách zavěšených na kmenech stromů.

Použitá literatura a jiné podklady: **Majer, 2009 (M-2009); Vysoký, 2012+2013 (V-2012) (V-2013) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Bukov:** Střížovický vrch (V-2013).

UL – **katastr Dělouš:** nádrž Dělouš, 10.9.2019 – 1 samice + 4.10., 2019 – 1 samice v kelímkách na stromech (AV) + skládka Pod Jedlovou horou, 5.6.2010 – 3 samice pod kameny + 10.8.2010 – více ex. ve smyku bylinného patra a 6 ex. sklepaných z bříz (AV).

UL – **katastr Habrovice:** Habrovice (V-2013) + 11.6.2008 – 3 ex. pod dřívím na břehu rybníčku (AV) + Habrovický rybník – zadní prostor u tůní, 19.6.2021 – 1 samice + 16.7.2021 – 1 samice + 2.8.2021 – 2 samice + 9.9.2021 – 1 samec, vše v kelímkách na stromech (AV).

UL – **katastr Klíše:** Střížovický vrch (V-2013) + Střížovický vrch – svah v okolí koupaliště – 14.4.2004 – 1 samec + 2.6.2004 – 1 samice oba ex. v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Kojetice u Malečova:** Kojetice – prostor mezi vodárnami a spodní částí obce – 20.5.2022 – 1 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Krásné Březno:** Krásné Březno (V-2013) + Krásné Březno – bývalý zahradnický podnik, 4.10.204 – 1 samice + 30.6.2005 – 2 samice + 21.7.2005 – 1 samice, vše v zemních pastech + 12.6., 2021 – 2 ex. pod

kameny a 1 ex. sklepan z keřů (AV) + Krásné Březno – prostor mezi údolím Pekelského potoka a silnicí Žežice-Neštěmice – severně od Neštěmické ulice, 15.7.2022 – 3 samice sklepané z keřů podle stezky k Pekelskému potoku (AV).

UL – **katastr Mojžíř:** Veselí (V-2013) + halda Tonasa, 12.4.2006-2.10.2008 – několik ex. obojího pohlaví bylo nalezeno v kelímkách umístěných na kmenech vrb, bříz a olší (AV) + vrch Vyhlídka u Mojžíře (V-2013) + 19.4.2007-14.9.2007 – jednotlivé ex. obojího pohlaví v kelímkách na kmenech jabloní + 13.7.2007-9.9.2007 – 2 samice v kelímkách na kmenech dubů + 13.7.2007 – 4 samice + 31.8.2007 – 2 samice, vše v kelímkách na kmenech bříz + 13.7.2007 – 1 samice + 27.7.2007 – 2 samice, vše v kelímkách na kmenech borovic (AV).

UL – **katastr Neštěmice:** Neštěmice (V-2013) + Labe – břeh v Neštěmicích + Neštěmice – halda – bez podrobností (V-2013).

UL – **katastr Předlice:** Předlice (V-2013) + Předlice – louky v okolí silnice Předlice – Trmice u D8, 20.7.2017 – 1 samec a 3 samice v zemních pastech (AV) + Střížovický vrch (V-2013).

UL – **katastr Strážky u Habrovic:** Strážky a okolí (V-2013) + Strážky – obchvat, 15.6.2010 – 1 samice ve smyku bylinného patra (AV) + Strážky – svahy vrchu Ostroh, nad pastvinami, 18.7.2022 – několik ex. sklepano na okraji lesní cesty (AV).

UL – **katastr Střekov:** břeh Labe na Střekově (V-2013).

UL – **katastr Svádov:** Svádov (V-2013) + Svádov – Labe (V-2013) + 23.9.2005 – 1 samec + 25.10.2005 – 1 samice, vše v zemních pastech + Svádovský luh, 23.9.2005 – 1 samec + 25.10.2005 – 1 samice v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl:** nádrž Milada (Chabařovické jezero), 27.7.2009 – 1 samice pod kamenem (M-2009) + úpatí vrchu Rovný nad nádrží Milada (V-2012 + V-2013).

UL – **katastr Ústí nad Labem:** Severní terasa – Sektorové centrum, 8.6.2010 – 2 samice ve smyku bylinného patra (AV) + Severní terasa, bez podrobností (V-2013).

UL – **katastr Vaňov:** břeh Labe ve Vaňově (V-2013).

UL – **katastr Všebořice:** Všebořice (V-2013) + Všebořice – OC za OD

Möbelix, 24.8.2020 – 1 samec v zemní pasti (AV) + Všebořice – okolí zahrad nad loukou při skládce AVE, 31.8.2022 – 1 samice a 14.10.2022 – 1 samice v kelímkách na stromě (AV) + Střížovický vrch (V-2013) + Podhoří – okraj prostoru bývalé plynárny, 5.6.2016 – 2 samice sklepané z břízy + Úžín – areál bývalé plynárny, 19.5.2016 – 1 samice + 19.6.2016 – 1 samec, vše ve smyku bylinného porostu + 5.6.2016 – 2 samice sklepané z břízy + 29.5.2022 – 1 samice sklepaná z javoru (AV) + les u skládky AVE, 27.6.2019 – 8 ex. ve smyku bylinného patra (AV).

***Forficula auricularia* (Linnaeus, 1758) – škvor obecný**

- Je znám z nejrůznějších biotopů, včetně rudeálů a lidských staveb. Nachází se ve smyku bylinného patra, sklepáním dřevin, pod kameny, cihlami, kusy betonu, pod suchou trávou, pod velkými listy bylin, pod dřívím v uzavřeném květenství miříkovitých rostlin, na listech dřevin, v prosevech, v zemních pastech a v kelímkách zavěšených na kmenech stromů. U tohoto druhu se mimo typickou formu ojediněle nachází také f. *macrolabia* (= ex. se silně prodlouženými štěty). Použitá literatura a jiné prameny: **Majer. 2009 (M-2009); NDOP; Vysoký, 2002 + 2012 + 2013 (V-2002) (V-2012) (V-2013 + Archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

- UL – **katastr Božtěšice:** Zemědělská, Ústí nad Labem, Ústecký, 11.10.2021, lgt. iNaturalist marticek (NDOP).
- UL – **katastr Bukov:** Bukov – levý břeh Klíšského potoka, u garáží, pod Holoměřím, 7.2022 – 2 samice pod kůrou poškozeného jasanu (AV) + Střížovický vrch (V-2013).
- UL – **katastr Dělouš:** Jedlová hora (V-2013) + louka u Jedlové hory (jižně od D8), 23.7.2019 – 7 samců (z nich 2 ex. f. *macrolabia*) a 15 samic (z nich 1 samice má zakrnělý pravý štět) + 21.8.2019 – 3 samci (u 2 ex. f. *macrolabia*) a 5 samic vše v zemních pastech (AV) + nádrž Dělouš, 2.9.2019 – 2 samice + 4.10.2019 1 samec + 29.10.2019 – 1 samec a 45 samic + 29.11.2019 – 1 samec a 1 samec f. *macrolabia* vše v zemních pastech + 25.9.2019 – 3 samice + 4.10.2019 – 4 samci a 13 samic

v kelímkách na stromech a z nich byl 1 monstrózní ex.: pravá polokrovka je kratší než levá a na konci je široce zaoblená; levá polokrovka je nápadně zúžená a má podél švu hluboký vtisk (ve tvaru žlábků); levý štět má při basi zesílení, které ale není zakončené špicí (jako je tomu u samců) a pravý štět je bez jakéhokoliv zesílení při basi (podobně jako u samic) a oba štěty jsou stejně dlouhé; velikost je 14 mm spolu se štěty (AV) + skládka Pod Jedlovou horou, 1.6.2010 – více juvenelních ex. pod kameny + 5.6.2010 – více ex. pod kameny (mezi tím byla 1 monstrózní samice, která má pravý štět zakrnělý (je zde pouhý výrůstek) a levý štět je normální) + 13.7.2010 – více ex. pohromadě pod několika kameny + 10.8.2010 – více ex. pod kameny a mezi nimi 2 samci a 3 samice f. *macrolabia* (AV) + skládka Jedlová hora (V-2013).

- UL – **katastr Dobětice:** Dobětice – svah nad sídlištěm, 5.7.2022 – více ex. obojího pohlaví sklepano při spodním okraji lesa (AV) + Dobětice – Slunečná stráž, 3.6.2022 – 2 samice v zemních pastech (AV).
- UL – **katastr Habrovice:** Habrovice (V-2013) + Habrovice – okraj obce u Habrovického potoka, 31.7.2013 – 2 samci ve smyku bylinného patra + 1 samec a 2 samice pod kameny + Malý rybník při okraji Habrovic, 2.6.2009 – několik juv. ex. ve smyku porostu kopřiv (AV) + Habrovický rybník (V-2013) + Habrovický rybník – zadní část v okolí tůň, 25.8.2021 – 1 samec a 3 samice v kelímkách na stromech (AV) + Habrovice – pastvina nad Bílým potokem, 7.4.2022 – 2 samice pod kameny + 1.9.2022 – 1 samec a 4 samice ve smyku bylinného patra (AV).
- UL – **katastr Hostovice u Ústí n. L.:** Hostovice – prostor mezi zahradami a roklí Hostovického potoka při V-SV okraji obce, 29.7.2022 – několik samic pod dřívím na okraji divoké skládky při okraji lesa (AV).
- UL – **katastr Klíše:** Střížovický vrch (V-2013) + Střížovický vrch – svah v okolí koupaliště – 28.7.2004 pod kameny a pod kusy dřeva bylo nalezeno větší množství dospělých jedinců a v prosevech u paty stromů byly nalezené většinou pouze juv. ex. + 20.8.2004 více kusů obojího pohlaví + 13.9.2004 – 9 samic, vše v zemních pastech (AV) + Ovčí vrch (Vysoký, 2013) + Ovčí vrch – úpatí nad Chemičkou, 12.4.2009 – více kusů pod různými předměty ležícími na zemi (AV).

UL – **katastr Krásné Březno**: Krásné Březno, bez podrobností (Vysoký, 2013) + Krásné Březno – bývalý zahradnický podnik, 28.8.2004 – více kusů v uzavřeném odkvetlém květenství okoličnatých bylin a cca 10 ex. pod kameny – vše dospělá imaga + 31.8.2004 – 12 kusů na uzavřených odkvetlých okoličnatých květech a 4 kusy pod kameny + 4.9.2004 – mezi více kusy nalezených na celém sledovaném prostoru pod kameny, betonem a kusy asfaltu byla nalezena v zahradnickém areálu i samice f. *macrolabia* a u jedné samice byl pravý štět před koncem silně ohnutý dovnitř + 7.9.2004 – 3 samci a 10 samic (1 samice f. *macrolabia* s levým štětem slabě zkráceným) v zemních pastech + 22.9.2004 – více ex. (z toho 1 samice monstrózní: levý štět je celý štíhlý i na basi, zčásti je zkrácený, skoro rovný + pravý štět je normálně utvářený, v zemních pastech + 4.10.2004 – 2 samice + 26.10.2004 – 1 samice a 1 samice f. *macrolabia* + 30.11.2004 – 2 samci + 29.3.2005 – 1 samec + 30.6.2005 – více ex. z toho 1 samec f. *macrolabia*, vše v zemních pastech + 21.7.2005 – více ex. obojího pohlaví z nich 1 samec f. *macrolabia* v zemních pastech + větší množství kusů obojího pohlaví pod kameny, pod kusy dříví, pod cihlami apod., často až 20 kusů pohromadě – nalezena také f. *macrolabia*: 2/0 + 24.8.2005 – 9 samců a 24 samic (f. *macrolabia*: 1/4) v zemních pastech + 6.5.2021 – 1 samice pod deskou z umělé hmoty + 25.5.2021 – 1 samec, 2 samice a desítky juv. stadií pod různými předměty (desky, kameny, velké listy bylin apod.) a jedna skupina juv. ex. byla nalezena pod dřevotřískovou deskou na okraji mraveniště *Lasius niger* + 1.6.2021 – 3 samice v zemních pastech + 7.7.2021 – 1 samec a 1 samice v zemních pastech + 28.7.2012 – 2 samice ve smyku bylinného patra + 29.7.2021 – 4 samice v zemních pastech (AV) + Krásné Březno – břeh Labe (V-2013).

UL – **katastr Mojžíř**: Mojžíř (V-2013) + halda Tonasa, 12.4.2008-9.10.2008 – bylo nalezeno vždy 1-6 ex. obojího pohlaví v kelímkách na kmenech stromů akátů, bříz, vrb a olší (AV) + Mojžíř – břeh Labe (V-2013) + vrch Vyhlička u Mojžíře (V-2013) + 15.6.2007-31.8.2007 – jednotlivé samice v kelímkách na jabloních + 29.6.2007-31.8.2007 – v kelímkách na kmenech dubů + 6.7.2007-31.8.2007 – více samic v kelímkách na kmenech smrků + 3.4.2007-18.8.2007 – jednotlivé samice v kelímkách

na kmenech bříz + 13.4.2007-31.8.2007 – několik samic v kelímkách na kmenech borovic (AV).

UL – **katastr Neštětice**: Neštětice (V-2013) + Neštětice – břeh Labe + Neštětice – halda (V-2013).

UL – **katastr Olešnice u Svádova**: údolí se zaniklou osadou Černičky, nad Olešnicí, 16.7.2022 – více ex. pozorováno pod kůrou silného dříví ležícího u potoka (AV).

UL – **katastr Předlice**: Předlice, bez podrobností (V-2013) + 20.9.2000 – monstrózní samice: oba štěty jsou redukováné na pahýly, v zemní pasti + 20.10.2000 – 2 samci f. *macrolabia* v zemní pasti + 23.11.2000 – 32 samců f. *macrolabia* a monstrózní samec: pravý štět je uprostřed náhle ukončený, ale není ulomený nebo je dodatečně zacelený a pravý štět odpovídá f. *macrolabia* + 13.10.1999 – monstrózní samec v zemní pasti: na pravém štětu jsou na basi redukováné vnitřní zuby (V-2002) + Předlice – louky v okolí silnice Předlice-Trmice u D8, 25.4.2017 – 1 samice + 6.6.2017 – 2 samci a 1 samice a více juv. ex. + 2.10.2018 – 1 samec + 25.5.-20.7.2020 – jednotlivě + 17.8.2020 – 5 samců a 8 samic, vše v zemních pastech (AV) + Střížovický vrch (V-2013).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Strážky – okolí, bez podrobností (V-2013) + Strážky – obchvat, 27.7.2010 – několik ex. ve smyku bylinného patra + 14.9.2010 – 2 samice v zemních pastech, 12.7.2011 – 1 samice v zemní pasti (AV) + Strážky-Bánov – louky, 14.7.2022 – více ex. pod různým dřívím položeném v trávě a na okrajích oplocení pastvin (často hromadně desítky kusů) (AV).

UL – **katastr Střekov**: bytová zástavba v okolí Labe nad železničním mostem, květen 2005 pod kameny a různými předměty poměrně často nacházený druh (AV) + Střekov – břeh Labe (V-2013) + Olšinky – břeh Labe (V-2013).

UL – **katastr Svádov**: Svádov (V-2013) + Svádov – břeh Labe, bez data (V-2013) + 6.4.2005 – 2 samci (1x f. *macrolabia*) + 19.5.2005 – 2 samice + 7.7.2005 – 4 samice + 2.8.2005 – 1 samice, vše v zemních pastech + Svádovský luh, 6.4.2005 – 2 samci (1x f. *macrolabia*) + 19.5.2005 – 2 samice + 7.7.2005 – 4 samice + 2.8.2005 – 1 samice, vše v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl:** nádrž Milada (Chabařovické jezero), 27.7.2009 – často pod kameny u spodní cesty při pravém břehu nádrže (M-2009) + nádrž Milada, 5.8.2021 – 2 samice v zemních pastech (AV) + nádrž Milada (jezero Milada) – úpatí vrchu Rovný (V-2013) + (jezero Milada) – var. 1 Rovný. 1.5.2019-30.9.2019, lgt. Chmelová Kristýna a další (NDOP) + vrch Rovný – spodní část svahu nad nádrží Milada, 23.4.2019 – 2 samci a 1 samice pod kameny při okraji lesní cesty + 7.5.2019 – 2 samice + 4.7.2019 – 1 samec f. *macrolabia* a 11 samic + 31.7.2019 – 28 samců (z nich 4 x f. *macrolabia*) a 51 samic + 27.8.2019 – 1 samec . *macrolabia* a 5 samic + 23.9.2019 – 1 samice, vše v zemních pastech (AV) + plaviště trmické teplárny, 2000 hojně po celém prostoru (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem:** 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-město, 20.9.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + 403 40 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem-město – 8.10.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + Mariánský vrch, 20.7.2015 – 2 samci a 1 samice sklepané z keřů (AV) + UL-Severní terasa bez podrobností (V-2013) + Severní terasa – louka mezi rozvodnou a roklí Chuderovského potoka, 10.7.2022 – několik desítek kusů pod dřívím v okolí „ohnišť“ (AV) + Severní terasa – sektorové centrum, 22.5.2010 – více silně juv. ex. a 2 samice pod kameny + 4.6.2010-13.10.2010 – po 1-10 ex. v zemních pastech (AV) + Ústí nad Labem-Severní Terasa, 23.5.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + Mařákova ulice (nad želez. tratí), 24.8.2022 – několik ex. obojího pohlaví pod kameny (2x) a pod dlaždicí v trávě (1x) mezi silnicí a oplocením zahrad (AV) + Ústí – břeh Labe (V-2013).

UL – **katastr Všebořice:** louka vedle skládky AVE, mezi zahradami a pásem lesa, 13.7.2022 – několik samic ve smyku + Všebořice – za OD Möbelix, 5.7.2020 – 2 samice sklepané z dubu + 21.7.2020 – 3 samci a 8 samic ve smyku bylinného patra a 1 samice v zemní pasti + Všebořice – okraje zahrad při louce u skládky AVE, 25.8.2022 – 3 samice + 31.8.2022 – 1 samec a 7 samic + 8.9.2022 – 2 samci a 4 samice + 15.9.2022 – 2 samci + 30.9.2022 – 11 samců (1 x f. *macrolabia*) a 1 samice + 14.10.2022 – 2 samci a 1 samec f. *macrolabia* + 26.10.2022 – 1 samec a 1 samice + 11.11.2022 – 1 samec + 1 samec s nápadně štíhlými štěty a s velmi

slabým zesílením na jejich basi a s menším zubem za zesílením, na první pohled ještě štíhlejší než u f. *macrolabia*, ale jejich délka je shodná s typickou formou!! – vše v kelímkách na stromech (AV) + Střížovický vrch (V-2013) + Střížovický vrch, svah nad OC, 15.8.2022 – 2 samci v uzavřeném květenství okoličnatých rostlin (AV) + Podhoří – letiště (V-2013) + 2.8.2011 – 2 ex. pod kameny a více ex. v uzavřených květenství okoličnatých rostlin + 6.9.2011 – 4 samci a 13 samic + 17.10.2011 – 1 samec a 2 samice, vše v zemních pastech + Podhoří okolí bývalé plynárny, 9.6.2016 – 1 samice + 29.8.2016 – 1 samice + 5.6.2018 – 2 samice + 2.7.2018 – 3 samice, vše v zemních pastech (AV) + Úžín, 31.8.2001 – pod kamenem monstrózní samice: levý štět je zkrácený a silný, pravý štět je slabě zkrácený, normální (V-2002) + Úžín – areál bývalé plynárny, 2.7.2018 – 2 samice + 30.7.2018 – 9 samců a 10 samic, vše v zemních pastech + Úžín – prostor bývalé plynárny (V-2013) + 9.6.2016 – 1 samice + 29.8.2016 – 1 samice + 5.6.2018 – 2 samice + 2.7.2018 – 5 samic + 30.7.2018 – 9 samců a 10 samic, vše v zemních pastech + 30.4.2019 – 2 samice pod dřívím + 9.5.2019 – 1 samice + 11.7.2019 – 1 samec a 2 samice, vše v zemních pastech + 13.5.2022 – 2 samice pod dřívím v trávě + 28.7.2022 – 3 samice pod zbytky pražců (AV) + Všebořice – les u skládky AVE, 29.6.2019 – 1 samec ve smyku bylinného patra + 1.8.2019 – 2 samci a 3 samice v zemních pastech + Všebořice – lesík nad Habrovickým rybníkem, 18.8.2022 – 3 samice ve smyku bylinného patra + 20.8.2022 – 2 samci a 2 samice + 26.8.2022 – 1 samice + 31.8.2022 – 1 samec + 8.9.2022 – 2 samice + 15.9.2022 – 1 samice + 30.9.2022 – 1 samec s pravým štětem slabším a poněkud kratším než typický levý štět; na vnitřní straně base mu chybí velký zub, zesílení base je slabší, zaoblené a bez drobných zoubků a 1 samice + 14.10.2022 – 2 samice, vše v kelímkách na stromech + 19.10.2022 – 2 samice v zemních pastech (AV).

***Chelidurella acanthopygia* (Gené, 1832) – škvor bezkřídlý**

Lesní druh vyskytující se nejčastěji na okrajích lesních porostů, v hájích apod.

Nachází se ve smyku bylinného patra, sklepáváním dřevin, pod dřívím,

pod kameny, v hrabance, pod kůrou stromů, v prosevech, v zemních pastech i v kelímkách zavěšených na kmenech stromů

Použitá literatura a jiné podklady: **Vysoký, 2012+2013 (V-2012) (V-2013) + archiv Vysoký (AV).**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Božtěšice**: Božtěšice, 18.2.2022 – 8 ex. pod kůrou kusů dříví na zemi ve smíšeném lese nad obcí (AV) + spodní část údolí Ptačího potoka, pod Neznabohy, 23.3.2016 – více ex. pod kůrou javoru (AV).

UL – **katastr Brná nad Labem**: Brná – rokles od ul. Pod rezervací směrem na Vysoký Ostrý, 19.7.2022 – 3 ex. ve smyku + PR Sluneční stráň – horní hrana rezervace, 19.7.2022 – 1 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Dělouš**: Jedlová hora (V-2013) + skládka Jedlová hora (V-2013) + 8.7.2010 – 9 samců v zemní pasti (AV).

UL – **katastr Dobětice**: Dobětice-Slunečná stráň, 3.6.2022 – 2 samice pod kameny + 4 samice ve smyku bylinného patra + 5 samic v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Habrovice**: Habrovice (V-2013) + Habrovice – okraj obce u Habrovického potoka, 1.7.2013 – 2 samice pod kameny a 1 samice v zemní pasti + 3.7.2013 – 2 samice pod suchou trávou + 12.7.2013 – 1 samice v zemní pasti + 6.3.2015 – 2 ex. pod kůrou vrbového dříví na břehu Habrovického potoka (pod rybníčkem) (AV) + Habrovický rybník – zadní část v okolí tůní, 2.8.2021 – 1 samec + 25.8.2021 – 1 samec a 1 samice, vše v kelímkách na stromech (AV) + Habrovice – pastvina nad Bílým potokem, 7.4.2022 – 1 samice pod kamenem + 12.4.2022 – 1 samice pod kamenem a 2 samice v prosevu navátého listí (AV).

UL – **katastr Klíše**: Střížovický vrch, 27.2.2022 – 2 ex. pod kůrou vyvráceného stromu v zalesněném svahu + Střížovický vrch – svah v okolí koupaliště, 14.4.2004 – 5 samců a 12 samic + 4.5.2004 – 6 samic + 2.6.2004 – 4 samice + 13.9.2004 – 1 samice vše v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Kojetice u Malečova**: Kojetický potok, 5.11.2018 – několik ex. v prosevech listí u pat stromů při břehu Kojetického potoka cca v místech 1. zničeného můstku pod Kojeticemi (AV).

UL – **katastr Krásné Březno**: Krásné Březno (V-2013) + Krásné Březno – bývalý zahradnický podnik, 21.7.2015 – 3 samice v zemní pasti (AV) + Krásné Březno – rokles pod Doběticemi, 7.3.2022 – 1 ex. pod kůrou uschlého stromu (AV).

UL – **katastr Mojžíř**: vrch Vyhlička u Mojžíře, 7.6.2007 – 1/1 ex. v kelímku na kmeni jabloně + 9.9.2007 – 2 samci v kelímku na kmeni dubu + 7.6.2007-3.8.2007 – několik samic v kelímkách na kmenech smrků + 16.5.2007-22.9.2007 – několik ex. obojího pohlaví v kelímkách na kmenech bříz + 9.9.2007-30.9.2007 – jednotlivé ex. obojího pohlaví v kelímkách na kmenech borovic (AV).

UL – **katastr Olešnice u Svádova**: údolí se zaniklou osadou Černičky, nad Olešnicí, 16.7.2022 – 3 ex. sklepané na okraji lesní cesty (AV).

UL – **katastr Předlice**: Předlice – louky u silnice Předlice-Trmice, 20.7.2017 – 5 samic + 19.7.2020 – 1 samice, vše v zemních pastech (AV) + Střížovický vrch, 1.3.2022 – 1 samec pod kůrou vyvráceného dubu mezi horní stezkou a horním okrajem lesa (AV).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Strážky – okolí + Strážky – okolí statku (V-2013) + Strážky – obchvat, 15.6.2010 – 2 samci ve smyku + 30.3.2011 – 2 samci a 1 samice v prosevu humusu u paty vrby + 20.4.2011 – více ex. v podmáčeném porostu (AV).

Strážky – spodní část údolí Ptačího potoka, 22.3.2016 – více ex. pod kůrou javoru (AV).

UL – **katastr Svádov**: Svádov – okraj lesa v okolí pole, 12.8.2022 – 2 ex. sklepané z keřů (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada – spodní část svahu, 28.6.2010 – 1 samec a 2 samice v zemních pastech, lgt. M. Holec (V-2012) + 4.7.2019 – 32 samic + 31.7.2019 – 6 samic, vše v zemních pastech (AV) + nádrž Milada (jezero Milada – úpatí vrchu Rovný (V-2013)).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: zaniklý park v okolí rozhlasu až po ulici Důlce (mezi školou v ulici Hoření a knihovnou), 28.2.2022 – 3 ex. pod kůrou mrtvého stromu (AV) + Stříbrníky – les nad levým svahem Bertina údolí, 28.2.2022 – několik ex. pod kůrou souše (AV).

UL – **katastr Všebořice**: Všebořice – za OD Möbelix, 5.7.2020 – 3 samice ve smyku bylinného patra + Všebořice – okraje zahrad při louce u skládky

AVE, 8.9.2022 – 1 samice + 15.9.2022 – 2 samice + 30.9.2022 – 1 samec a 4 samice + 26.10.2022 – 1 samice + 11.11.2022 – 1 samice + 23.11.2022 – 2 samice, vše v kelímkách na stromech (AV) + Střížovický vrch – lesní cesta uprostřed svahu, 8.7.2022 3 samice sklepané z keřů kolem lesní cesty + Podhoří okolí bývalé plynárny, 29.8.2016 – 1 samice + 2.7.2018 – 1 samec a 4 samice vše v zemních pastech + Úžín – areál bývalé plynárny, 19.6.2016 – 2 samice pod dřívím + 29.8.2016 – 1 samice + 2.7.2018 – 2 samice + 11.7.2019 – 12 samic, vše v zemních pastech (AV) + les u skládky AVE, 1.8.2019 – 1 samice v zemní pasti + Všebořice – lesík nad Habrovickým rybníkem, 30.9.2022 – 2 samice + 14.10.2022 – 1 samice + 26.10.2022 – 1 samice, vše v kelímkách na stromech (AV).

***Chelidurella guentheri* Galvagni, 1994)**

Lesní druh vyskytující se také na zarostlých březích vod.

Nachází se pod kameny, pod dřívím, pod kůrou pařezů i stojících stromů, v silnějších vrstvách humusu a listů, byl nalezen i v zemních pastech a v prosevech.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Nová Ves:** Nová Ves – les pod obcí směrem ke hradu Střekov, 10.3.2022 – 1 samec pod kůrou u paty stojící souše (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem:** Severní Terasa – rokle Chuderovského potoka, pod rozvodnou, 31.7.2022 – 2 samci a 1 samice (AV).

***Chelidurella spec.* – neurčitelné samice**

Jedná se o doklady samic ze zemních pastí, které se nedají spolehlivě určit – může se jednat o druhy *Chelidurella acanthopygia* anebo *Chelidurella guentheri*, které lze spolehlivě určit pouze na základě znaků u samců.

Na této lokalitě nebyl nalezen ani jeden samec.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Předlice:** louky v okolí silnice Předlice-Trmice u D8, 20.7.2017 – 5 samic + 20.7.2020 – 1 samice, vše v zemních pastech (AV).

Závěr:

Celkem se podařilo na území města Ústí nad Labem potvrdit výskyt 5 druhů škvorů ze 7 známých v České republice. Nepodařilo se zjistit 2 druhy, z nichž *Labidura riparia* (Pallas, 1773) je nám znám nejbližší z pískoven v okolí Trávníc a druh *Anechura bipunctata* (Fabricius, 1781) žije v ČR pouze v teplých oblastech Moravy.

Ze zjištěných druhů byl pouze 1x potvrzený druh *Labia minor* (Linnaeus, 1758) chycený náhodně na světlo při lovu motýlů a řídce se vyskytující druh *Chelidurella guentheri* Galvagni, 1994 bude jistě více rozšířen, ale jeho výskyt je přímo závislý na nálezech samců, protože samice se nedají od druhu *Chelidurella acanthopygia* (Gené, 1832) spolehlivě rozlišit. Zbývající 3 druhy jsou hojné až obecné.

Použitá literatura a jiné prameny:

Archiv Vysoký – údaje ze soukromých průzkumů a náhodných pozorování (zkratka AV).

Kočárek P., 2005: Řád Dermaptera. In Kočárek P., Holuša J., Vidlička L.: Blattaria, Mantodea, Orthoptera & Dermaptera České a Slovenské republiky. – Kabourek, Zlín, 348 (253-275) str.

Majer P., 2009: Závěrečná zpráva z Biologického průzkumu a hodnocení lokalit v okolí Chabařovického jezera za rok 2008-2009. – Manuskript, 12 str.

NDOP AOPK – Nálezová databáze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (zkratka NDOP).

Vysoký V., 2002: Poznámky ke škvoru obecnému – *Forficula auricularia* Linnaeus, 1767 (Dermaptera). – Fauna Bohemiae Septentrionalis, Ústí nad Labem, Tomus 27: 209-211.

Vysoký V., 2012: Škvoři (*Dermaptera*). – in ŠUTERA V. a kolektiv: Příroda nádrže Milada. Území po zatopení lomu Chabařovice. – Lesnické práce s.r.o. 207 str.

Vosy na území města Ústí nad Labem

(Hymenoptera: Vespidae)

Václav Vysoký

Čeď vosovití (*Vespidae*) patří do obsáhlého řádu blanokřídlého hmyzu (*Hymenoptera*) a z větší části se jedná o zástupce „společenského hmyzu“. V tomto příspěvku uvádím pouze nápadné středně velké až velké druhy, které jsem našel v zemních pastech instalovaných pro terrikolně žijící faunu anebo v kelímkách na kmenech stromů instalovaných za účelem zjištění mravenců, vyskytujících se na stromech nebo vylézajících do korun stromů za potravou, část je také z náhodného pozorování. Speciální sběry této skupiny hmyzu jsem neprováděl.

Většina druhů si staví typická hnízda z papírovité hmoty získané zpracováním ztrouchnivělého dřeva a slin. Druhy, které zde uvádíme, mají většinou 3 typy hnízd, a to otevřená jednopatrová hnízda bez obalu zavěšená jednou nebo více stopkami ve vzduchu (vosíci), zavěšené vícepatrové hnízdo s obalem s široce otevřeným spodním vchodem, který slouží také k odstraňování odpadu (sršeň), a poslední typem jsou vícepatrová hnízda s obalem a s vchodem většinou po straně nebo u podzemních hnízd mají vchod na vrchní části (vosy). Kolonie žije pouze jeden rok a do dalšího roku přežívají pouze samice, které si budují nové hnízdo z jara příštího roku.

Jedná se o dravý hmyz s žihadly, která používají při pocitu ohrožení kolonie, včetně při vyrušení člověkem. Proměnu mají dokonalou, tj. vajíčko-larva-kukla a dospělé imago. Kolonii tvoří jedinci obojího pohlaví a nepohlavní dělnice, které žijí pouze několik měsíců.

Živí se různým hmyzem nebo rostlinnými šťávami, za kterými zaletují často i do obydlených částí domů, včetně obchodů s ovocem a zeleninou. Strava larev se z větší části skládá rozžvýkanými částmi těl jiného hmyzu.

Katalog druhů potvrzených na území města Ústí nad Labem

řád HYMENOPTERA – BLANOKŘÍDLÝ HMYZ

čeď *Vespidae* Linnaeus, 1771 – vosovití (sršňovití)

rod *Ancistrocerus* Wesmael, 1836 – hrnčířka

Ancistrocerus gazella (Panzer, 1798)

rod *Polistes* Latreille, 1802 – vosík

Polistes biglumis (Linnaeus, 1758) – vosík žlutoskvrnný

Polistes dominula (Christ, 1791) – vosík francouzský

Polistes nimpha (Christ, 1791) – vosík obecný

Polistes sulcifer Zimmaemann, 1930 – pavosík velkohlavý

rod *Vespa* Linnaeus, 1758 – sršeň

Vespa crabro Linnaeus, 1758 – sršeň obecná

rod *Dolichovespula* Rohwer, 1916 – vosa

Dolichovespula media (Retzius, 1783) – vosa prostřední

Dolichovespula sylvestris (Scopoli, 1763) – vosa lesní

rod *Vespula* Thomson, 1869 – vosa

Vespula germanica Fabricius, 1793 – vosa útočná

Vespula rufa Linnaeus, 1758 – vosa ryšavá

Vespula vulgaris Linnaeus, 1758 – vosa obecná

Poznámky ke zjištěným druhům:

Ancistrocerus gazella (Panzer, 1798)

Vyskytuje se na otevřených stanovištích, ale žije i jako synantrop využívající lidských staveb pro svá hnízda. Ke hnízdění (hnízdo má 1-4 komůrky) využívá různé dutiny, včetně dutých částí živých rostlin. Během roku má 2 generace.

Pro larvální stadia trvající 8-10 dní loví různé housenky drobných motýlů.

Poznámka: Tuto samotářskou vosu uvádím pouze na základě uvedení v NDOPu.

Použitá literatura a jiné podklady: NDOP.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – katastr Ústí nad Labem: Ústí nad Labem západ, 400 01 Ústí nad Labem-město – 26.9.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).

Polistes biglumis (Linnaeus, 1758) – vosík žlutoskvrnný

Vyskytuje se na chráněných otevřených sušších stanovištích, ale žije i jako synantrop. Ke hnízdění (hnízdo má 30-150 buněk) využívá různé dutiny,

včetně dutých částí živých rostlin, je zavěšené také na kamenech, skalách a na větvích keřů nízko nad zemí. Během roku má 2 generace.

Imago je velmi variabilní, co se týče žluté kresby, která je často redukována na minimum.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Hostovice u Ústí n. L.:** Hostovice – prostor mezi zahradami a roklí Hostovického potoka při V-SV okraji obce, 29.7.2022 – 3 samice (vel. cca 16 mm) ve smyku (AV).

Polistes dominula (Christ, 1791) – vosík francouzský

Syn.: vosík skvrnitý

Staví si hnízda čítající v průměru 150 (ale také až 500) buněk, připevněná stopkou, ale i více stopkami, na chráněné sluneční straně na převislém kamenu, skále, ale i pod střechou staveb apod. Svrchní strana hnízda je opatřena odpuzujícím sekretem na ochranu před mravenci. Samice aktivuje již v dubnu a nová generace samců a samic se objevuje v červenci. Na podzim se oplozené samice často shromažďují do skupin a přezimují v různých dutinách.

Jedná se o nejhojnějšího zástupce rodu *Polistes* v Čechách.

Použitá literatura a jiné podklady: **NDOP + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš:** nádrž Dělouš a okolí, 27.7.2019 – 1 samice ve smyku při okraji lesa + 24.8.2019 více dělnic bylo nasmýkáno v horní části svahu nádrže + 25.9.2019 po 2-3 ex. v kelímkách na stromech (AV) + skládka Jedlová hora, 10.8.2010 – 1 samice ve smyku (AV).

UL – **katastr Dobětice:** Dobětice – louky mezi sídlištěm a okrajem lesa, 31.7.2022 – 3 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Habrovice:** Habrovický rybník, 4.8.2009 – 3 kusy (2 dělnice a 1 samec) na různých květech (AV) + Habrovice – pastvina nad Bílým potokem, 14.7.2022 – 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Hostovice u Ústí n. L.:** Hostovice – okolí, 11.8.2022 – 2 ex.

ve smyku (AV).

UL – **katastr Krásné Březno:** Bývalý zahradnický podnik, 28.7.2021 – 2 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl:** nádrž Milada – mezi břehem a spodní silnicí, 2019 v zemních pastech (AV) + jezero Milada, var. 1. (Rovný), 1.5.2019-30.9.2019, lgt. Chmelová Kristýna a další (NDOP) + vrch Rovný, spodní část svahu nad nádrží Milada, 7.5.2019 – 1 ex. + 4.6.2019 – 1 ex. v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem:** 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem – město, 20.9.2021 + 22.9.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + 400 11 Ústí nad Labem, 20.8.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP).

UL – **katastr Všebořice:** Střížovický vrch – svah nad OC, 15.8.2022 – 2 ex. ve smyku (AV).

Polistes nimpha (Christ, 1791) – vosík obecný

Syn.: *Polistes opinabilis* Kohl, 1898.

Hojný druh hlavně na teplých sušších stanovištích. Hnízda mají i více než 100 buněk a jsou 5-30 cm nad zemí zavěšená na lodyhách silnějších bylin i větvičkách keřů, ale nacházejí se i ve skalních stěnách a v domech. Hnízda někdy staví i více samic.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Habrovice:** Habrovice – okolí malého rybníka, 12.7.2009 – 2 ex. na květech (AV).

UL – **katastr Klíše:** Střížovický vrch – svah v okolí koupaliště, 28.7.2004 – 2 ex. na květech na louce při horních zahradách (AV).

Polistes sulcifer Zimmaemann, 1930 – pavosík velkohlavý

Parazitický druh, který nemá dělnice. Napadá různé druhy rodu *Polistes*, hlavně druh *P. dominula*. Samice zpravidla „vyžene“ nebo usmrtí včelčí samici z kolonie a nastupuje za ní. Před kladením nejdříve požírá hostitelská vajíčka a mladé larvy a do uvolněných buněk klade svá vajíčka a dělnice následně vychovávají už jen její potomstvo (samice a samce). Když hostitelské dělnice vymřou, vylupuje vajíčka a larvy z jiných kolonií a krmí jimi své larvy.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš**: nádrž Dělouš a okolí, 20.7.2019 – 1 ex. ve smyku na okraji lesa ve svahu nad nádrží Dělouš (AV).

Vespa crabro Linnaeus, 1758 – sršeň obecná

Vyskytuje se v parkové krajině s výskytem starých stromů. Hnízdí hlavně v dutých stromech, ale i na půdách domů. Nalezl jsem hnízdo i uvnitř krytého mysliveckého posedu. Někdy se roj během vegetačního období stěhuje z nevhodného prostředí do vyhovujících stanovišť. Dělnice jsou aktivní i v noci. Často přežívají až do začátku listopadu. Oplozené samice přezimují v trouchnivých pařezech a kmenech. Hnízda mají více pater (až 12) s cca až 5000 buněk.

Loví různý hmyz s převahou dvoukřídlých, ale také včely a vosy. Sbírají také nektar a sají mízu z poraněných stromů, vyhledávají i kvasící ovoce, vnikají také do včelích úlů za medem. Jsou méně agresivní než vosy.

Použitá literatura a jiné doklady: **NDOP + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš**: louky u Jedlové hory, 21.8.2019 – 1 ex. v zemní pasti + nádrž Dělouš a okolí, 25.9.2019 – 1 ex. v kelímku na stromě (AV).

UL – **katastr Dobětice**: Dobětice – Slunečná stráž, 30.5.2022 – 1 ex. pozorovaný v letu pod cestou Dobětice – Žežice (AV).

UL – **katastr Habrovice**: Habrovický rybník, u tůní, 9.9.2021 – 1 ex. v kelímku na stromě (AV).

UL – **katastr Krásné Březno**: bývalý zahradnický podnik, 7.9.2004 – 1 ex. + 22.9.2004 – 1 ex., oba ex. v zemních pastech (AV) + Kanon a okolí, 4.9.2004 – 2 kusy v letu na vrcholu „Kanonu“ a 1 kus přeletující podél zahrady (AV).

UL – **katastr Mojžíř**: halda Tonasa, 2.5.2008-12.9.2008 po 1-3 ex. v kelímkách na kmenech bříz, akátů, olší a vrb (AV).

UL – **katastr Olešnice u Svádova**: Olešnice – okraj lesa Zámeckého vrchu, 3.9.2022 – 2 ex. (AV).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Strážky – východní varianta obchvatu,

28.5.2011 – 2 ex. na kvetoucím černém bezu v okolí statku (AV).

UL – **katastr Střekov**: Karla IV. Ústí nad Labem, Ústecký, 22.5.2021, lgt. iNaturalist igoltsch (NDOP) + ulice Ovčácká stezka, 10.9.2022 – 2 ex. létající v okolí spadných hrušek (AV).

UL – **katastr Svádov**: vrch Hradiště, okraj lesa v okolí hřbitova, 3.9.2022 – 2 ex. v letu (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem – město, 15.8.2021 + 3.10.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + 400 11 Ústí nad Labem – 20.8.2021 + 3.9.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + Severní terasa – Sektorové centrum (pod Kočkovem), 13.10.2010 – 3 ex. v zemní pasti (AV) + Ústí nad Labem – Severní Terasa, 8.9.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + vrch Velký Brand (nad Kočkovem) – východní okraj lesa, 24.9.2022 vidí 2 poletující ex. (AV) + Větruše – okolí zelené stezky, 23.5.2022 – vidí 2 ex. poletující kolem stezky (AV).

UL – **katastr Všebořice**: Úžín – areál bývalé plynárny, 30.8.2016 – 2 ex. vidí při letu + 30.7.2018 – 1 ex. v zemní pasti (AV) + Všebořice – lesík nad Habrovickým rybníkem, 19.10.2022 – 1 ex. v zemní pasti (AV).

Dolichovespula media (Retzius, 1783) – vosa prostřední

Vyskytuje se ve světlých lesích a na křovinatých biotopech ve středních a vyšších polohách. Hnízda, která mají někdy až 6 pater, staví od dubna zpravidla na větvích keřů a někdy i stromů, ale i na skalách a v lidských stavbách. Kolonie má 900-1700 jedinců (z toho je nanejvýše 500 dělnic) a vymírá cca v září.

Má velmi variabilní zbarvení i v jedné kolonii s převahou žluté barvy na jedné straně až po černé zbarvení na straně druhé.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Habrovice**: Habrovický rybník, u tůní, 25.8.2021 – 2 ex., v kelímku na stromě (AV).

UL – **katastr Mojžíř**: halda Tonasa, 28.6.2008 – 1 ex. na akátech + 2 ex. na břízách + 5.7.2008 – 1 ex. na olši + 3 ex. na vrbách + 12.7.2008 – 1 ex. na olši + 2 ex. na bříze + 7 ex. na vrbách + 18.7.2008 – 1 ex. na bříze + 25.7.2008 – 1 ex. na

bříze + 8.8.2008 – 2 ex. na akátu + 1 ex. na bříze + 1 ex. na vrbě + 15.8.2008 – 1 ex. na vrbě, vše v kelímkách na kmenech stromů (AV).

***Dolichovespula sylvestris* (Scopoli, 1763) – vosa lesní**

Syn.: *Dolichovespula silvestris* (Scopoli, 1763).

Hnízda si staví od května mělce v zemi nebo na povrchu země a také pod převislými kameny, v opuštěných úlech, v ptačích budkách apod. Dělnice často naletují na květy krtičníku (*Scrophularia*). Kolonie vymírá v polovině září, ale často již koncem srpna.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Habrovice**: Habrovice – okolí malého rybníka, 12.7.2009 více ex. na květech (AV).

***Vespula germanica* Fabricius, 1793 – vosa útočná**

Synonyma: vosa německá

U nás nejhojnější společenský druh vyskytující se od dubna do října v nižších otevřených teplejších stanovištích. Hnízda buduje v zemi (např. v norách hrabošů a krtků), vzácněji i v jiných dutinách, v holubnicích, v opuštěných úlech. Průměr hnízda může mít až 2 m s 5-14 patry s několika vstupními otvory. Kolonii tvoří 1000-10000 ex. (s více než 8000 dělnicemi).

Tato voska je nejčastěji zastižena na zralém ovoci, včetně tržnic, ale i v kamenných obchodech se zeleninou a ovocem. Kolonie vymírá až koncem podzimu.

Použitá literatura a jiné doklady: **NDOP + archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš**: nádrž Dělouš a okolí, 2.9.2019 – 2 ex. + 4.10.2019 – 2 ex. vše v zemních pastech + 10.9.2019 – 1 ex. + 25.9.2019 – 4 ex. + 29.10.2019 – 1 ex., vše v zemních pastech (AV) + skládka Jedlová hora, 10.8.2010 – 2 ex. na okoličnatých květech (AV).

UL – **katastr Dobětice**: Dobětice – louky mezi sídlištěm a okrajem lesa, 31.7.2022 – 1 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Habrovice**: Habrovický rybník, 4.8.2009 několik kusů na různých květech (AV) + Habrovice – pastvina nad Bílým potokem, 14.7.2022 – 1 ex. ve smyku (AV).

UL – **katastr Klíše**: Střížovický vrch – svah v okolí koupaliště, 23.7.2004 – 3 ex. v zemní pasti + 28.7.2004 ojedinelé dělnice na listech keřů (AV).

UL – **katastr Krásné Březno**: bývalý zahradnický podnik, 22.9.2004 – 1 ex. v zemní pasti + 28.7.2021 – 1 ex. na květech (AV).

UL – **katastr Mojžíř**: halda Tonasa, 12.7.2008-2.10.2008 po 1-8 ex. v kelímkách na kmenech bříz, vrb, olší (AV).

UL – **katastr Předlice**: louky v okolí silnice Předlice – Trmice v okolí D8, 2.10.2018 – 2 ex. + 20.7.2020 – 3 ex. v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Strážky u Habrovic**: Strážky – východní varianta obchvatu, 12.7.2011 – 2 ex. v zemní pasti + Bánov, 1.9.2022, na spadáných hruškách zastiženo cca 30 ex. (AV).

UL – **katastr Střekov**: ulice Ovčácká stezka, 10.9.2022 několik ex. na spadáných hruškách (AV)

UL – **katastr Svádov**: Svádov – zahrady, 3.9.2022 – 2 ex. na listech ořešáku (AV) + Svádov – břeh Labe, 6.9.2005 – 1 ex. v zemní pasti (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl**: nádrž Milada, 13.9.2001 – 8 ex. + 3.10.2001 – 2 ex., vše v zemních pastech + nádrž Milada – mezi břehem a spodní silnicí, 2019 v zemních pastech (AV) + vrch Rovný, spodní část svahu nad nádrží Milada, 31.7.2019 – 4 ex. + 27.8.2019 – 7 ex. + 23.9.2019 – 2 ex. vše v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem**: 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem – město, 3.10.2021+16.10.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + 400 11 Ústí nad Labem, 4.10.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + Severní Terasa – Kočkov – okraj spodních zahrad, 2 ex. na spadáných švestkách (AV) + překladiště nad zdymadlem, 10.5.2017 vidi minimálně 3 samice poletující mezi řídkým bylinným patrem a kolem „skládky“ pařezů (AV).

UL – **katastr Všebořice**: prostor za OD Möbelix, 24.9.2010 – 1 ex. + 21.7.2020 – 1 ex. + 24.8.2020 – 5 ex., vše v zemních pastech (AV) + Všebořice – okolí zahrad za DPUL, 25.8.2022-26.10.2022 několik ex. v kelímkách na stromech (AV) + Střížovický vrch – horní plato v okolí malého rybníčku u vrcholové cesty, 7.8.2020 cca 15 ex. na mrtvolce strnada obecného, okolo

poletovalo větší množství *Dipter* marně se pokoušejících přistát na mrtvolce (slunečno cca 30°C) + Střížovický vrch, svah nad OC, 15.8.2022 – 2 ex. ve smyku (AV) + Úžín – prostor bývalé plynárny, 29.8.2016 – 1 ex. v zemní pasti + 13.5.2022 – 2 ex. vidi na květech při okraji cesty u pásu zeleně + 28.7.2022 – 1 ex. ve smyku (AV) + Všebořice – lesík nad Habrovickým rybníkem, 20.8.2022 – 2 ex. v kelímkách na stromech (AV).

***Vespula rufa* Linnaeus, 1758 – vosa ryšavá**

Kolonie se vyskytují konce dubna do poloviny září. Hnízda o 3-5 patrech si tento druh buduje hlavně v zemi a vchod do hnízda je zpravidla nenápadný, skrytý a malý, zarostlý trávou a nevyhýbá se ani vlhčím stanovištěm. Hnízdí také v kořenech stromů v tlejících pařezech a příležitostně v lidských stavbách. V kolonii se nachází cca 700 jedinců, z toho je 100-350 dělnic. Je méně agresivní a nenaletuje na ovoce a jiné potraviny. Dává přednost „masité“ potravě.

Použitá literatura a jiné podklady: **archiv Vysoký (AV)**.

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš:** nádrž Dělouš a okolí, 4.8.2019 – 2 ex. ve smyku v okolí balvanů na horní hraně svahu nádrže Dělouš (AV).

***Vespula vulgaris* Linnaeus, 1758 – vosa obecná**

Hojný druh hlavně ve středních polohách. Hnízda s 5-12 patry si buduje od konce dubna a aktivita kolonie trvá až do konce podzimu. Hnízdí vždy v podzemních dutinách, které si podle potřeby vyhrabou a během roku i rozšiřují – hnízdí i v tmavých dutinách a v ptačích budkách. V kolonii je přes 12 tisíc jedinců různých vývojových stadií, z toho je 1000-10000 dělnic. Dospělci se živí hmyzem a různými cukernatými látkami a s oblibou naletují na různé sladkosti včetně ovoce. Je velmi agresivní a v případě ohrožení útočí hromadně na narušitele.

Použitá literatura a jiné doklady: **NDOP + archiv Vysoký (AV)**

Přehled zjištěných lokalit:

UL – **katastr Dělouš:** nádrž Dělouš a okolí, 25.9.2019 – 1 ex. v kelímku na stromě (AV).

UL – **katastr Dobětice:** Dobětice – louky mezi sídlištěm a okrajem lesa, 31.7.2022 – 2 ex, ve smyku (AV).

UL – **katastr Habrovce:** Habrovický rybník, 4.8.2009 několik kusů na různých květech + Habrovický rybník, u tůní, 2.8.2021-7.10.2021 – 1-3 ex. v kelímkách na stromech (AV).

UL – **katastr Klíše:** Střížovický vrch – svah v okolí koupaliště, 20.8.2004 – 6 ex. v zemních pastech + 13.9.2004 nalezeno vyhrabané zemní hnízdo na svahu podél plotu koupaliště a 7 ex. v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Krásné Březno:** bývalý zahradnický podnik, 7.9.2004 – 3 ex. + 22.9.2004 – 1 ex. + 4.10.2004 – 1 ex. + 21.7.2005 – 2 ex., vše v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Mojžíř:** halda Tonasa, 14.6.2008-2.10.2008 po 1-3 ex. v kelímkách na kmenech akátů, bříz, olší a vrb (AV).

UL – **katastr Strážky u Habrovic:** Strážky – obchvat, 27.7.2010 – 2 ex. na květech (AV).

UL – **katastr Tuchomyšl:** nádrž Milada, 18.8.2001 – 2 ex. v zemních pastech a více ex. na květech (AV) + Jezero Milada - var. 1 (Rovný), 1.5.2019-30.9.2019, lgt. Chmelová Kristýna a další (NDOP) + vrch Rovný, spodní část svahu nad nádrží Milada, 31.7.2019 – 16 ex. + 27.8.2019 – 1 ex., vše v zemních pastech (AV).

UL – **katastr Ústí nad Labem:** 400 01 Ústí nad Labem, Ústí nad Labem – město, 7.7.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + 400 11 Ústí nad Labem, 7.10.2021 + 21.10.2021, lgt. iNaturalist malinaj (NDOP) + Severní Terasa – Kočkov – okraj spodních zahrad, září 2022 – 2 ex. na listech (!) hrušně a 6 ex. na spadáných švestkách (AV).

UL – **katastr Všebořice:** Všebořice – prostor za OC Möbelix, 16.8.2010 – 2 dělnice v zemní pasti + Všebořice – okolí zahrad za DPUL, 14.10.2022 – 1 ex. v kelímku na stromě (AV) + Podhoří – východní okraj areálu bývalé plynárny Úžín, 11.7.2019 – 1 dělnice v zemní pasti (AV) + Všebořice – lesík nad Habrovickým rybníkem, 20.8.2022 – 2 ex. kelímkách na stromech (AV).

Závěr:

V tomto příspěvku uvádím druhy z čeledi vosovitých (*Vespidae*), které se mi podařilo zachytit při různých pozorováních, a získané většinou odchycem do zemních pastí nebo do kelímků umístěných na kmenech stromů.

Nejvíce druhů bylo zjištěno na katastrech Dělouš a Habrovice, kde byly instalované zemní pastě a kelímky umístěné na kmenech stromů.

Je jasné, že se nepodařilo zachytit všechny druhy vyskytující se na území města Ústí nad Labem a že toto je pouze základní podklad pro další průzkumy této čeledi.

Použitá literatura a jiné prameny:

Archiv Vysoký – údaje ze soukromých průzkumů a náhodných pozorování (zkratka AV).

NDOP AOPAK – Nálezová databáze Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky (zkratka NDOP).

Údaje o biologii byly použity z následujících publikací:

Bouček Z., 1957: 64. čeleď Sršňovití – Vespidae in Kratochvíl J., Klíč zvířeny ČSR, díl II. – NČSAV Praha, str. 351-353.

Bouček Z., Šusterka O., 1956: Vesy Československé republiky (*Wespen der Tschechoslowakei*) – Přírodovědecký sborník Ostravského kraje 17: 482-497.

Macek J., Straka J., Bogusch P., Dvořák L., Bezděčka P., Tyrner P., 2010: Blanokřídli České republiky I. – žahadlovití. – Academia Praha, 520 str.

Zahradník J., 1987: Blanokřídli. – Artia Praha, 183 str.

Rok 2022 v Balikpapanském zálivu

Stanislav Lhota

Projekt Pesisir Balikpapan si klade za cíl zachránit pobřežní mangrovy a dalších cenné ekosystémy Balikpapanského zálivu na východním pobřeží indonéského ostrova Borneo. Program začal už před 17 lety výzkumem populace opic kahau nosatých (*Nasalis larvatus*). Kahau snadno poznáte podle groteskně zvětšeného nosu dospělých samců, jehož funkce doposud nebyla uspokojivě vysvětlena.

V roce 2007 měli vědci za to, že v Balikpapanském zálivu žije asi 500 – 1 000 těchto opic. Teprve v roce 2022 se nám však podařilo v pobřežních mangrovech dohledat většinu tlup kahau, které zde žijí. Výsledek byl vpravdě nečekaný – populace totiž čítá celkem 3 907 jedinců!

Význam Balikpapanského zálivu pro ochranu tohoto druhu je tedy mimořádný. Jejich životního prostoru ale ubývá. Analýza satelitních snímků dokládá, že se rozloha vhodného biotopu zmenšila z 231,7 km² v roce 2000 na 195,1 km² v roce 2022. Dobrou zprávou je však to, že se od zahájení projektu Pesisir Balikpapan tempo odlesňování významně zpomalilo. A nejen to, některé v minulosti odlesněné plochy opět zarůstají mladým lesem, do kterého se kahau mohou postupně vracet. Matematický model slibuje, že pokud v průběhu příštích 10 let nenastane nějaká zásadní změna, překročí tempo obnovy lesa rychlost odlesňování. Rozloha životního prostředí kahau v Balikpapanském zálivu by tak opět mohla začít pomalu narůstat.

Vliv lidské přítomnosti a činnosti na populaci kahau se ale v různých částech zálivu liší. Zatímco severní část populace, hlouběji ve vnitrozemí, si prozatím vede dobře, jsou kahau v jižní části zálivu mnohem více vystaveni tlakům a hrozbám, souvisejícím s nekontrolovanou expanzí města Balikpapanu. Nejhorší je dnes situace na řece Somber, která s městem bezprostředně sousedí. V mangrovech podél této řeky začaly v posledních letech odumírat stromy kuželovnice (*Sonneratia alba*), jejichž mladé výhonky představují velmi důležitou součást potravy kahau. Na rozdíl od jiných druhů mangrovů jsou totiž velmi bohaté na bílkoviny. V minulosti se kahau nejspíš pohybovali po mnohem větším území a tím pádem kuželovnice navštěvovali jen příležitostně. Jak se ale jejich životní prostor zmenšil, můžeme je dnes vidět

na stejných stromech každý den. Kuželovníky nemají možnost obnovovat své listy, a tak dnes hromadně umírají. Báli jsme se, že opice začnou trpět hladem a že jejich populace zkolabuje. Kahau se však ukázali být přizpůsobivější, než jsme si mysleli. Našli si nový potravní zdroj, plody kolíkovníku (*Avicennia alba*), které jsou na bílkoviny také velmi bohaté. Protože požívání plodů (na rozdíl od požívání mladých listů a výhonků) stromy nezničí, odolávají kolíkovníky zvýšenému potravnímu tlaku ze strany kahau mnohem snáze než kuželovníky. Znepokojující je ale to, že kahau začali vyhledávat další zdroje potravy v bezprostředním okolí lidských obydlí. Viděli jsme je pít odpadní vodu z továrny na tofu, jíst vykuchané kuřecí vnitřnosti a prohledávat plastové odpadky, kterých jsou mangrovy v bezprostředním okolí města plné. Kahau nosatým v Balikpapanském zálivu však nyní hrozí nové nebezpečí, které by nás ještě před několika lety ani ve snu nenapadlo. Indonéská vláda se totiž rozhodla přestěhovat do tohoto tak přírodně cenného území hlavní město celého státu. Nové město dostalo název Nusantara. S výstavbou samotného města se sice ještě nezačalo, ale ničení přírodních ekosystémů v důsledku jeho plánované výstavby už začalo. První dílčí ekologickou katastrofou se stala výstavba dálnice, která má spojit města Nusantara a Balikpapan. Její stavba začala bez zhodnocení vlivu projektu na životní prostředí. Došlo tak ke zničení mimořádně cenného lesa, který spojoval pobřeží zálivu s rezervací Sungai Wain. Tato velké ztráta však pomohla vzburcovat aktivistické hnutí, díky němuž se otázka ochrany přírody a životního prostředí nakonec přece jen dostává do popředí diskusí o výstavbě nového města. Půjde však to tvrdý boj a jeho výsledek je velmi nejistý.

Klíčem k zachování přírody Balikpapanského zálivu by mohlo být zpřísnění statusu jeho územní ochrany. V tuto chvíli probíhá proces vyhlášení dvou chráněných území. Jedno, přísnější, v centrální části zálivu a druhé, sice méně přísné, ale zato mnohem rozlehlejší, by mělo pokrýt většinu zálivu i velkou část jeho povodí. Menší a přísnější rezervace je již dva roky zanesena do územního plánu pro moře a pobřeží. Zanesení do územního plánu je však teprve prvním krokem, po kterém bude následovat série vyhlášek. První z nich vydal guvernér provincie Východní Kalimantan v roce 2022. Ustanovil v ní pracovní skupinu zodpovědnou za vytvoření plánu managementu nové

mořské rezervace. Členy pracovní skupiny jsou vedle tří zástupců našeho týmu také zástupci námořnictva, vlády (ekonomové a právníci) a místních rybářských komunit. Zájmy členů pracovní skupiny se různí a shodnout se na jednotné koncepci ochrany tohoto území tedy nebude vůbec snadné. Zajímavou novou příležitostí pro ochranu celého Balikpapanského zálivu, nikoli jen jeho nejcennější části, však přináší nový koncept územní ochrany, vznikající z iniciativy Ministerstva životního prostředí a lesnictví Indonésie. Toto schéma, nazvané Kawasan Ekosistem Esensial (KEE), by se dalo připodobnit k naší chráněné krajinné oblasti. Na rozdíl od ostatních chráněných území v Indonésii KEE nezakazuje žádnou z hospodářských činností na daném území. Nicméně korporace, které na tomto území působí, by se měly aktivně podílet na zachování jeho přírodních hodnot. V roce 2022 schválil guvernér provincie Východní Kalimantan orientační mapu všech KEE pro tuto provincii. Jedním z nich je i Balikpapanský záliv, a to v rozloze 650 km². Jde o mnohem větší území, než v jaké jsme na začátku doufali. Tato mapa je však prozatím jen návrhem, nejde zatím ještě o definitivní status.

*Dospělí samci opic kahau nosatých se pyšní největším nosem mezi všemi primáty.
Foto Vít Lukáš*

Mladí kahau mají nos sice menší, ale přesto nápadný. Foto Vít Lukáš

Mangrovy na řece Somber jsou plné odpadků. Někteří kahau v nich začali vyhledávat náhradní zdroje potravy, což je velmi znepokojivé. Foto Vít Lukáš

*Kuželovníky (*Sonneratia alba*) začaly hynout poté, co byla populace kahau na řece Somber stěsnána na ploše posledních tří čtverečních kilometrů mangrovů. Foto Vít Lukáš*

*Výstavba nového hlavního města Indonésie připomíná některé scény z Avataru.
Foto projekt Pesisir Balikpapan*

*Hrdinové mohou vypadat nenápadně a bezvýznamně. Bez jejich přítomnosti by ale z přírodního ekosystému Balikpapanského zálivu mnoho nezbylo.
Foto projekt Pesisir Balikpapan.*

The Kukang Rescue Program v roce 2022

František Příbrský

The Kukang Rescue Program je primárně zaměřen na potírání ilegálního obchodu se zvířaty a ochranu outloňů v Indonésii, především v provincii Severní Sumatra. Rok 2022 byl ještě stále zasažen omezeními spojenými s celosvětovou pandemií nemoci COVID-19, která ale většinou postupně odezněla. Pandemie aktivity programu omezovala po celou dobu pouze částečně a v roce 2022 se mohlo vše naplno vrátit plně k normálu, a některé nové aktivity dokonce přibýly. Tento report je tak souhrnem nejdůležitějších událostí, které se odehrály v roce 2022 nejen v Indonésii, ale i v České republice a zbytku světa, včetně internetu.

Spolupráce s místními komunitami na Sumatře

V roce 2022 pokračovala intenzivní spolupráce s farmáři z Kukang Coffee komunity. Kávový tým pečuje o to, aby káva byla co nejkvalitnější, ale také o to, aby farmáři zapojení do Kukang Coffee komunity dodržovali zákaz lovu chráněných druhů zvířat. Do komunity v roce 2022 vstoupili další farmáři, z nichž se tak stávají ochránci přírody. Komunita, díky které vzniká káva Kukang Coffee a jejíž členové kávová zrna ručně sbírají, suší a přebírají, čítá okolo 700 lidí! Jejich vesnice se nachází přímo na hranici s chráněným ekosystémem Leuser, a proto je zde možné na poli nebo i při odpočinku doma stále častěji spatřit vzácná a chráněná zvířata – outloně, luskouny, ale třeba také orangutany.

Pro naše farmáře je ale stále obtížnější získat dobré sazenice kávovníku. Rozhodli jsme se tedy posunout projekt Kukang Coffee zase o kus dále a každému členovi kávové komunity poskytnout 200 sazenic kávovníku. K tomu od nás každý obdržel i 20 sazenic avokádových stromků, které po vysazení a po pár letech budou tvořit biokoridory pro divoká zvířata. Avokádo navíc bude pro farmáře představovat další důležitý zdroj financí. Dostáváme se tak do situace, kdy nejenže tedy naši spřátelení farmáři neloví chráněná zvířata, ale začali jim dokonce vytvářet i kvalitnější a propojenější životní prostředí.

V roce 2022 bylo do ČR exportováno dalších 800 kg Kukang kávy, a dokonce

ve větší kvalitě než kdy dříve. Důležitou roli v tom sehrál kávový dům, který v roce 2021 program za podpory Velvyslanectví ČR v Indonésii a České rozvojové agentury dostavil přímo v oblasti, kde se káva pěstuje. V tomto kávovém domě se zlepšilo zpracování i skladování naší kávy. Příběh kávy, která chrání přírodu, byl shrnut v 53 sekundách v [novém videu](#).

Také v roce 2022 probíhal pravidelný každoroční monitoring divokých zvířat. V uplynulém roce byl kromě monitoringu oblasti v okolí Kukang centra obnoven také ten v terénní oblasti, kde se pěstuje i Kukang káva. Zde monitoring probíhal již tradičně ve spolupráci se dvěma bývalými pytláky, kteří jsou dnes součástí našeho záchranného programu. Hned první den monitoringu tým narazil na outloně v sekundárním lese v blízkosti vesnice a druhý den členy týmu čekalo ještě větší překvapení, když pokořili dosavadní rekord v počtu outloňů pozorovaných během jednoho večera (9)! Po třech letech systematického monitoringu výsledky naznačují, že počty outloňů zde od začátku našich ochránářských aktivit stoupají! Zaměstnáním bývalých pytláků a pěstováním kávy Kukang Coffee, díky níž místní lidé přestali lovit chráněná zvířata, se můžeme my, a hlavně i místní lidé těšit z takového množství outloňů.

V terénní oblasti, kde program s pomocí místní komunity dlouhodobě chrání outloně a kde se pěstuje káva Kukang Coffee, začal tým nově instalovat fotopasti. Ty pomáhají odhalit, jaká zvířata obývají prostředí společně s outloni, nebo kde se naopak outloni nevyskytují. Příkladem za vše bylo [zachycení luskouna](#)! Povedlo se nám tak potvrdit, že i přes dřívější intenzivní lov luskounů v této oblasti zde tato zvířata stále přežívají.

Spolupráce s vládními agenturami v Indonésii a boj proti pašerákům divokých zvířat

V roce 2022 se nám na Sumatře zrealizovat zásah jako z kriminálky. Několikaměsíční utajované vyšetřování sumaterského gangu pašeráků divokých zvířat vedlo až k dopadení a zatčení jeho vysoce postaveného članku – pašeráka s přezdívkou Greed. Přes několik jeho skupin na WhatsAppu, které čítaly stovky členů, se denně prodával nespočet ohrožených divokých zvířat, včetně outloňů, luskounů, a dokonce dříve došlo i na mláděte slona sumaterského. Mezinárodní tým v čele s indonéskou policií z provincie

Západní Sumatra (POLDA SUMBAR), úředníky z tamní Agentury ochrany přírody (BKSDA SUMBAR), českými ochránáři včetně Kukang týmu a členů neziskové organizace Lestari měl Greeda zatknout v jeho domě přímo při prodeji zvířat. Zásah byl nečekaně zdramatizován, když Greed na poslední chvíli změnil místo setkání. Zásahový tým ale pohotově změnil své plány a hlavu pašeráků se nakonec podařilo dopadnout. Při zásahu byla také zabavena kriticky ohrožená zvířata, konkrétně luskoun ostrovní, tři mláďata chráněné kočky bengálské a želva mohutná. Tato zvířata byla následně převezena do karantény a veterinárně vyšetřena. Jelikož luskoun a želva byli čerstvě uloveni, mohli být vypuštěni zpět do volné přírody. Kořata kočky bengálské v záchranné stanici zůstanou do doby, než dorostou a naberou více síly. Poté budou i ona v ideálním případě vypuštěna do vybrané přírodní rezervace.

To však nebyl jediný pašerácký případ, který se mezinárodnímu týmu povedlo rozkrýt tentokrát navíc za podpory týmu z Fakulty tropického zemědělství České zemědělské univerzity v Praze. Již v květnu se ve spolupráci s indonéskými vyšetřovateli a místní policií podařilo chytit jednoho z deseti největších pašeráků loskutáků v Indonésii, který působil na ostrově Jáva. Měl u sebe 5 kriticky ohrožených pěvců loskutáků a 1 rajku srpozobou, což je vzácný pták z Papuy, který je tradičně loven pro svá pera využívaná pro čelenky domorodců. Vyšetřovatelé se pokoušeli v případě rozkrýt i korupci, ke které došlo při stanovení kauce, díky níž pašerák vyvázl na svobodu. Prostřednictvím tohoto případu se českým ochránářům a jejich týmům podařilo infiltrovat síť pašeráků ohroženého ptactva. Lokální tým ochránářů ve spolupráci s místní složkou agentury na ochranu přírody a armádou na konci července zabavil obchodníkovi na ostrově Tuanku 11 loskutáků niaských, kteří by jinak byli prodáni jako domácí mazlíčci. Celková světová populace tohoto druhu čítá posledních několik stovek jedinců. Zdravotní stav loskutáků byl dobrý, takže mohli být ještě tentýž den vypuštěni zpět do přírody. Zatčení lovci přišli o výdělek a byl jim udělen podmínečný trest. Případ je stále otevřený. Cílem vyšetřování je zátah na další klíčové a výše postavené koordinátory této pašerácké sítě. Tým českých ochránářů na problematiku kriticky ohroženého ptactva v Indonésii dlouhodobě upozorňuje. Pytláci jsou totiž schopni při jediné akci na menším indonéském

ostrově kompletně odlovit populaci jednoho druhu a díky korupci navíc často vyváznout bez trestu.

Tyto úspěchy odstartovaly celou řadu dalších vyšetřování. Věříme, že v následujících letech se tak budeme moci těšit na další případy rozkrývání a potírání ilegálního obchodu se zvířaty nejen na ostrově Sumatra.

Záchranné a rehabilitační centrum na Sumatře

V Kukang centru ve vesnici Bandar Baru byla v dubnu zorganizována několikadenní akce odčervení a odbělení čtyřnohých mazlíčků obyvatel této oblasti. Akce probíhala čtyři dny, včetně pátečního Dne Země, a byla zcela zdarma. Zároveň se vzdělávací tým snažil poukazovat mezi návštěvníky a majiteli psů a koček na rozdíl mezi ohroženou divokou faunou a jejich mazlíčky, že není dobré to zaměňovat a proč nejsou divoká zvířata pro roli mazlíčků vhodná. Během této akce vzniklo následující [video](#).

V minulém roce jsme ke stávající oblasti Kuta Male začali monitorovat noční divoká zvířata i v okolí Kukang centra. Letos jsme v monitoringu této oblasti pokračovali. Jedním ze zvířat, se kterými se terénní tým v okolí Kukang centra setkává, je ovíječ pruhovaný (*Arctogalidia trivirgata*), jehož výskyt na Sumatře koreluje s výskytem outloňů. Outloni však poblíž centra bohužel pozorováni nebyli. Ukazuje se, že v blízkosti lidských obydlí jsou zvířata často vylovena, a vzdělávání místních obyvatel je tedy velmi důležitou součástí ochránářských aktivit.

Biodiverzitní opatření v Kukang centru začínají nést své ovoce a je možné se zde čím dál častěji setkat s mnoha druhy divokých zvířat, která tady nezřídka i vyvádějí svá mláďata.

Do centra se krátce podíval také zachráněný luskoun z turisticky oblíbené oblasti jezera Toba. Luskoun byl uloven skupinkou lovců s pomocí jejich smečky psů. Jeden z lovců ale luskouna zabít a prodat nechtěl, a proto Kukang tým poprosil o pomoc s jeho záchranou, na což se obratem zareagovalo a luskoun se převzal. Vypustit luskouna zpět na stejné místo by bylo příliš riskantní, protože se tam stále intenzivně loví. Jeden den rehabilitace v záchranném centru, hydratace, vydatná strava v podobě mravenců, a luskoun mohl být vypuštěn do terénní oblasti programu. Výběr místa a samotné vypuštění provedl kdo jiný než tým dnes již bývalých lovců

luskounů a outloňů. Zachráněný luskoun tak byl vypuštěn v pralese, kde byli dříve luskouni loveni, ale dnes už se tam díky aktivitám programu neloví. Tento příběh (snad) s dobrým koncem si lze prohlédnout ve [videu](#). V uplynulém roce proběhla v centru také rehabilitace orla proměnlivého, který se stal obětí obchodu s domácími mazlíčky.

Vzdělávání a zvyšování povědomí o ochraně zvířat a přírody

Indonésie

V Kukang škole se děti z okolí záchranného centra již několik let zdarma učí angličtinu, která jim může otevřít dveře do moderního světa plného možností. Angličtina je zde zaměřena hlavně na environmentální témata, a děti se tak učí o přírodě a zvířatech, která mohou potkat v okolních pralesích. Stává se ale, že děti na vlastní oči nikdy neviděly zvířata, která jsou pro oblast tak typická, jako třeba právě outloni nebo jiní primáti. Děti mají příležitost se do přírody podívat v rámci terénních výletů. Hodiny angličtiny jsou ve škole rozděleny do tří tříd podle jazykové úrovně dětí. Cílem školy je děti vzdělávat a bavit zároveň, proto výuka probíhá v menších skupinách interaktivní formou za použití obrázků, videí a samozřejmě i knih. S environmentální výchovou v roce 2022 pomáhala studentka Univerzity Palackého v Olomouci Anna Bartoňová, a to po dobu její dvouměsíční stáže. Konec semestru se již tradičně oslavil společně s rodiči studentů. Pět žáků úspěšně ukončilo několikaleté studium a byly jim uděleny absolventské certifikáty. Předávání se osobně zúčastnil i starosta vesnice Kuta Male z terénní oblasti programu, který tak ocenil náš dlouhodobý anglicko-environmentální program.

Kukang škola je součástí Záchranného programu Kukang už od jeho samého začátku. Společně s aktivní ochranou v terénu, ať už je to monitoring nebo honba za pašeráky divokých zvířat, jde v ideálním případě ruku v ruce i vzdělávání obyvatel. V oblasti vzdělávání se aktivity programu zaměřují hlavně na budoucnost ochrany přírody – děti. Cílem je poskytnout jim zázemí, kde se můžou vzdělávat o přírodě a zvířatech nebo se učit anglicky. Jelikož původní budova školy se už rozpadá a končí na ni nájemní smlouva, tak se od konce září staví nová, naše vlastní škola přímo v Kukang centru, aby se děti mohly vzdělávat ve větších prostorech blíž k přírodě. Základy už stojí na svahu kopce v záchranném centru. Stavba byla podpořena zoologickými zahradami

(hlavně Zoo Hodonín a Zoo Wrocław) a na její dostavbu jsme vyhlásili veřejnou sbírku na serveru Donio. Budova primárně ze dřeva a bambusu bude obsahovat dvě třídy, sborovnu a společenskou místnost, kde se děti i jejich rodiče budou moci scházet, číst si a účastnit se různých akcí. Při položení základního kamene se sešli místní významní politici, náboženští představitelé a zástupci místní komunity, kteří projekt podpořili. Stavba nové školy bude dokončena v průběhu roku 2023.

Kukang škola je zapojena do mezinárodního projektu Education4Conservation International. Tento projekt má ambice vzdělávat o přírodě a její ochraně předškolní děti a působí kromě Indonésie také na několika dalších místech po celém světě, například na Madagaskaru nebo v Botswaně. Koordinátorka vzdělávání Novi byla v rámci tohoto programu oceněna certifikátem Nejlepší učitel roku 2021. Věříme, že nová budova školy s větším a reprezentativnějším prostorem pomůže ještě efektivnějšímu vzdělávání také skrze tento ambiciózní projekt.

Česká republika a zahraničí

Česká část Kukang týmu již tradičně přednášela a organizovala nebo se účastnila mnoha akcí po celé České republice i v zahraničí. Počet těchto událostí byl v roce 2022 vysoký, a proto ve výroční zprávě na webových stránkách programu je uveden pouze jejich seznam a místo konání bez dalšího detailního popisu.

Česká koalice na ochranu biodiverzity CCBC, jejíž náš program součástí, nabízí besedy s českými ochránci přírody, kteří v různých koutech světa chrání ohrožená zvířata včetně členů Kukang týmu. V rámci těchto besed vznikla [pozvánku od ambasadorky CCBC Viky](#).

Kampaň Ukradená divočina:

Kampaň Ukradená divočina v roce 2022 představila již třetí sérii osvětových fotopanelů environmentální fotografky a naší koordinátorky veterinární péče a welfare Lucie Čižmářové. Fotografie měly premiéru na celosvětově sledované konferenci o ochraně divoké přírody CoP19 CITES v Panamě, kam ji v rámci svého EU předsednictví dovezla česká delegace. Fotografie tak upozornily na problém nelegálního využívání divokých zvířat právě v kruzích

světových odborníků podílejících se na rozhodování o regulaci globálního obchodu s divokými zvířaty. Stěžejním tématem nové série je celosvětově aktuální problém zabíjení a konzumace ohrožených druhů zvířat, ať se jedná o bushmeat, želví vejce, tažné ptáky ve Středomoří či třeba netopýry, a s tím související nejen úbytek biodiverzity, ale také přenos nemocí ze zvířat na člověka – jak nám aktuálně ukázala i pandemie nemoci Covid-19.

I tentokrát se k nové sérii osvětových panelů připojily české i zahraniční zoologické zahrady. Třetí série tak bude k vidění v Zoo Jihlava, Zoo Plzeň, Zoo Olomouc, Zoo Ostrava, Zoo Hodonín, Zoo Na Hrádečku, Zoo Hluboká nad Vltavou, Safari Park Dvůr Králové, Zoo Dvorec, ale také Zoo Bojnice a Malkia Park na Slovensku nebo Zoo Riga v Lotyšsku. Fotografie již tradičně vznikly v ateliéru Střední školy oděvní a služeb ve Vizovicích. Tisková data jsou i nadále poskytována zájemcům o šíření osvěty zdarma – kontaktní informace jsou k nalezení na [webu UD](#).

Sestřih z konference CoP19 CITES v Panamě očima české delegace, jejíž součástí byly i členky Ukradené divočiny, expertky na wildlife crime Pavla Říhová a Dominika Formanová, je k nahlédnutí [zde](#). Nechybí ani záběry fotopanelů Ukradené divočiny, jejichž všechny tři série byly na konferenci vystaveny.

Budování indonéskeho týmu ochránců zvířat a přírody

I v uplynulém roce se povedlo do Kukang týmu přijmout nové členy, ať už na Sumatře nebo mimo ni. V letošním roce se jednalo hlavně o několik vyšetřovatelů ilegálního obchodu se zvířaty. Indonéský tým odvádí dobrou práci a je soustavně podporován prací početného týmu převážně z České republiky, ale také z dalších zemí. Vybudování indonéskeho týmu, který bude řešit většinu ochránářských aktivit spojených s outloni a dalšími divokými zvířaty, je jedním z hlavních cílů záchranného programu Kukang.

Nejenom vzdělávání dětí, ale důležité je také sdílení informací mezi učiteli. Proto jsme náš učitelský tým vyslali na Jávu, kde navštívil Little Fireface Project Indonesia zaměřující se na ochranu outloňů a výzkum, The Aspinnall Foundation, kde probíhá rehabilitace primátů žijících na Jávě, International Animal Rescue rehabilitující zabavená divoká zvířata, které pouští zpět do přírody, a Taman Safari Bogor. Ve všech těchto organizacích se Novi, Syifa

a Ulfa seznámily s prací jejich vzdělávacích týmů a odnesly si důležité znalosti, které potom využijí při práci v naší Kukang škole.

Učitelka Syifa z Kukang školy se v roce 2022 vdala. Přejeme jí i jejímu muži Mulovi všechno nejlepší a aby byli na společné cestě životem šťastní.

Zajištění udržitelné populace outloňů v lidské péči, tzv. *ex situ*

Už v roce 2021 jsme se zavázali k další důležité misi, kterou je podpora zajištění udržitelné populace outloňů malých v lidské péči, tzv. *ex situ*. Tento cíl se dá vedle dlouholeté komplexní ochrany outloňů v místě jejich výskytu (*in situ*) považovat za samostatnou aktivitu. Kukang program začal propagovat výstavbu chovných center pro outloně malé (tzv. outloní archy) v rámci moderních zoologických zahrad sdružených především v Evropské asociaci zoologických zahrad a akvárií (EAZA). Na tom program spolupracuje se skupinou odborníků na poloopice, zvanou Prosimian TAG. Tyto „outloní archy“ začínají vznikat v několika zoologických zahradách a v roce 2022 se již povedlo outloně malé dovést do některých z nich – konkrétně do Zoo Ostrava a Zoo Olomouc. V Zoo Ústí nad Labem se intenzivně pracuje na rozsáhlém projektu v Evropě ojedinělého chovatelsko-expozičního komplexu s ochránářským a edukačním přesahem.

Chov outloňů v lidské péči není vůbec jednoduchá disciplína. S cílem shrnout všechny dostupné informace o jejich chovu tak vznikla vůbec první rozsáhlá příručka na světě. Členové Kukang týmu se podíleli na tvorbě tohoto dokumentu společně s největšími odborníky na outloně z celého světa. Záštitu nad tvorbou dokumentu převzala taktéž skupina odborníků na poloopice Prosimian TAG. V příručce je vše od biologie outloňů, přes rady k jejich chovu až po jejich ochranu. Dokument je volně k nahlédnutí a stažení na tomto [odkazu](#). Kukang tým navíc vytvořil souhrn těch nejdůležitějších informací týkajících se chovu outloňů malých, který bude oproti samotné rozsáhlé příručce pro zoology a chovatele snáze čitelný. Příručka chovu outloňovitých je pro plán vytváření outloních arch, a tak záložní populace outloňů malých v moderních zoologických zahradách, stěžejní.

Partnerství

V roce 2022 jsme se naplno zapojili do vyšetřování pašeráků divokých zvířat

se zaměřením na luskouny, další malé savce a pěvce loskutáky. Na této aktivitě úzce spolupracujeme s týmem české neziskové organizace Lestari, která rovněž působí v Indonésii, kde se zabývá výzkumem a ochranou kriticky ohrožených druhů zvířat a celých ekosystémů. Vznik organizace je spojen s aktivitami na zvyšování povědomí o negativních dopadech průmyslu palmového oleje. V průběhu let se organizace začala více zaměřovat na ostrovní ekosystémy a ohrožené druhy zvířat, které je obývají. V současné době se zaměřuje na tři projektové oblasti – ochranu ochránářsky velmi cenných ostrovů Bangkaru a Babi, ochranu kriticky ohroženého druhu loskutáka niaského (*Gracula robusta*) a ochranu a výzkum mořských želv.

Publicita

Outloni z oblasti projektu Kukang Coffee na Sumatře se v roce 2022 objevili na Netflixu, a to dokonce s bývalým americkým prezidentem Barackem Obamou! Dne 13. dubna vyšla na Netflixu 5dílná série o největších národních parcích světa nazvaná Our Great National Parks (Slavné národní parky - [oficiální trailer](#)). Jedním z nich je i Národní park Leuser na severu indonéskeho ostrova Sumatra, kde záchranný program Kukang s místními lidmi úspěšně chrání outloně a další divoká zvířata před nelegálním obchodem. Kromě samotné epizody „Gunung Leuser, Indonesia“, kde se objevili outloni z terénní oblasti programu a také projekt Kukang Coffee, vznikl i [krátký dokument](#) o ochránářských aktivitách Záchranného programu Kukang. Tento krátký dokument byl zveřejněn ve stejný den, kdy měla série na platformě Netflix premiéru. Druhým bonusem byl [spot věnovaný projektu Kukang Coffee a bývalému pytlákovi Kabanovi](#).

V uplynulém roce se záchranný program Kukang objevil v několika televizních reportážích, v rádiu, v článkách na internetu i v tištěných médiích. Souhrn nejdůležitějších mediálních výstupů je uveden ve výroční zprávě na webových stránkách programu.

Závěrem

Záchranný program Kukang má za sebou další nabitý a velmi pestrý rok plný jak již tradičních, tak i zcela nových aktivit. Pozitivní výsledky stále přináší systém, kdy aktivity v Indonésii zajišťuje indonéská nadace PATRON

Foundation, aktivně podporovaná českou neziskovou organizací The Kukang Rescue Program, z. s. Nadace PATRON je organizací zajišťující kromě samotných aktivit také právní integritu v Indonésii a The Kukang Rescue Program, z. s. zajišťuje finanční podporu a osvětové aktivity v Evropě. Jako každý rok v České republice proběhla valná hromada české neziskové organizace The Kukang Rescue Program, z. s., a to v Zoo Ostrava. Probíral se zde uplynulý rok a také plány na následující měsíce.

Předvánoční čas se opět ukázal být obdobím štědrosti. Již tradičně naše aktivity podpořila předvánoční sbírka skupiny Ruku v ruce, a letos vznikli dokonce outloni na vánoční stromeček. Firma Decor by Glassor vyrobila vánoční ozdoby s motivem outloně, kdy část z každého prodaného „outloně“ putuje na jejich ochranu. Známa česká outdoorová firma Bushman vyrobila nadační tričko LUSKOUN, kdy z každého prodaného trička jde 300 Kč na výplatu týmu našich vyšetřovatelů, kteří rozkrývají pašerácké sítě obchodníků s luskouními šupinami na Sumatře.

Na úplný závěr mnohokrát děkujeme všem našim partnerům a podporovatelům, firmám i jednotlivým milým dárcům, za jejich přízeň, pozitivní zpětnou vazbu a neustálý příliv motivace jít dál. Obzvláště děkujeme našim stále početnějším partnerským zoologickým zahradám, bez jejichž finanční i morální podpory bychom ani zdaleka nebyli tam, kde jsme dnes. Velice si vážíme toho, že i navzdory složité po-covidové i válečné situaci v Evropě spojené i s vysokými cenami energií jejich podpora přetrvala. Velké díky patří samozřejmě i našemu rozrůstajícímu se skvělému týmu dobrovolníků, kteří se ve svém volném čase vydávají do Indonésie či různých koutů České republiky propagovat náš program a jeho misi u Kukang stánku nebo kteří pomáhají jinou třeba online formou. V neposlední řadě moc děkujeme všem našim kolegům z ochrannářských organizací, zoologických zahrad a jejich unií, partnerských vládních institucí, univerzit a dalších za plodnou a přátelskou spolupráci a neustálou inspiraci. Díky vám všem je Kukang program tam, kde je. Děkujeme a pevně doufáme, že na naší cestě ochrany divokých zvířat budete i nadále kráčet spolu s námi.

Tým záchranného programu Kukang

www.kukang.org

Předávání sazenic kávy a avokáda farmářům

Farmář sází nové sazenice avokáda a vytváří biokoridor.

Jeden z pozorovaných outloňů v sekundárním lese

Zachycení luskouna ostrovního na fotopast

Instalování fotopastí v terénní oblasti Kukang Programu

Zátah na pašeráka divokých zvířat ve městě Padang

Veterinární kontrola domácích mazlíčků v Kukang klinice

Orel proměnlivý během rehabilitace

Kriticky ohrožení loskutáci niaští na černém trhu

Dobrovolnice z Univerzity Palackého v Olomouci

Místní politici posvěčují stavbu Kukang školy.

Premiéra 3. série výstavy UD na CoP19 CITES v Panamě

Výuka v přírodě pro předškolní děti v rámci projektu Education4Conservation

Příběh našeho bývalého pytláka Kabana na Netflixu

Jaký byl pro želvy rok 2022?

Hana Svobodová

Letos jsme se po pandemii covid-19 konečně dočkali a do Indonésie se opět vydalo několik našich dobrovolníků. Přímá ochrana na plážích pokračovala den za dnem na Lembatě a nově začala i na Srí Lance. V uplynulém roce se podařilo před pytláky zachránit více než 3 500 snůšek mořských želv. Do moře se tak hned po vylíhnutí dostalo cca 200 000 malých želv. Věříme, že mnoho z těchto želv přežije, a pomůže tak svému druhu dostat se z hrozby vyhynutí a plnit důležité role v oceánech. Věříme, že se už pomalu mění i pohled na držení zdravých želv v bazénech. Mnoho lidí už ví, že jde o turistickou past. Pokud budou mít i další lidé dostatek informací a budou se o problémy zajímat, zjistí, že i správný výběr návštěvy ochranného centra může mít na ochranu opravdu dopad.

I přes dlouhá jednání se nám nepodařilo vyřešit problémy v oblasti Berau, a tak jsme přesně po pěti letech, k 30. září, bohužel museli ukončit spolupráci s místní organizací Konservasi Biota Laut Berau. Jsme ve spojení s lidmi z tamního úřadu pro životní prostředí, naše kolegyně Juli spolu s lokální neziskovou organizací jedná s vládou a snaží se o opětovné zavedení efektivní ochrany želv. Na místě stále zajišťujeme vzdělávání a rozvoj místních obyvatel. Díky našim workshopům se v oblasti již nepotkáte s výrobky ze želvoviny. Místní začali dělat suvenýry z kokosových ořechů, což je běžně dostupný materiál, který se považuje za odpad. Dají se z něj však vyrobit skvělé věci. Změně pomáhají i místní učitelé. Vytváření výrobků z kokosu je nyní jednou z možností projektové výuky na ostrově Maratua. Žáci druhého stupně základní školy si tak přišli vyzkoušet výrobu a zjistili, proč je lepší dělat suvenýry z kokosu než ze želvoviny. Na tento trvale udržitelný projekt, který má za cíl zlepšovat kvalitu života místních obyvatel a zmenšovat jejich závislost na nelegálních způsobech rybolovu i využívání želv, jsme velmi hrdí. Od začátku spolupráce včetně roku 2022 bylo v Berau do moře vypuštěno už více než čtyři miliony zachráněných želv. Z tohoto počtu by se zhruba 10 000 mohlo dožít dospělosti. Současná populace karet obrovských je zhruba 150 000. 10 000 zachráněných želv je už velké číslo. A bez našeho úsilí a vaší pomoci by to nebylo možné.

Na Lembatě, dalším ostrově na jihovýchodě Indonésie, kladou vejce karety pravé, karety obrovské a karety zelenavé. Není tu sice tisíce hnízd ročně jako v Berau, ale ochranu je třeba rozšiřovat o další oblasti, kde mohou želvy klást bezpečně vejce. Místní organizace Sehabat penyu Loang, kterou podporujeme, navíc úzce propojuje ochranu želv s životem komunity. Kromě přímé ochrany želv na čtyřech plážích se místní tým věnuje i vzdělávání a rozvoji obyvatel ostrova. Při vypouštění právě vylíhlých želv dělají ochranáři osvětu na pláži a uklízí odpadky. Letos nás potěšilo i několik návštěv skautů. Malé želvy vypouštěl spolu s ochranáři i nejslavnější muž indonéského tiktoku Marlon Abraham. To je velmi důležité pro šíření informací o situaci želv, jejich roli v oceánech, ohrožení a způsobech pomoci mezi Indonésany. Na Lembatu přijeli také čtyři dobrovolníci z Čech. Přivezli ochranářům chybějící vybavení a dovezli i vzdělávací materiály. Ty byly využity při učení dětí o želvách, angličtině, ale třeba i o odpadech. Dobrovolníci spolu s ochranáři a dalšími lidmi z vesnice Loang sázeli semínka stromů a před koncem roku již malé stromky sázeli na pláže všude tam, kde ochranáři vyhodnotili, že stromky pomohou proti erozi. Všichni doufáme, že kořeny stromků opravdu udrží půdu na místě a místní pláže se nebudou tak rychle zmenšovat.

Želvy asi cítí, že je místní mají opravdu rádi, a tak jich zde pomalu přibývá. Když v říjnu silný vítr a déšť zničil původní chráněnou část pláže, rozhodli jsme se stavbu nejen spravit, ale i zvětšit a udělat ji pevnější a odolnější. Ochranáři ke stavbě použili i naplavené dřevo z pláže. A ta nejlepší zpráva: během jediného měsíce okolo Vánoc přišlo na Lembatu naklást vejce deset karet pravých. Je to pozoruhodné, v tomto období tu obvykle želvy nejsou. A navíc nakladly rekordní počty vajec! Běžně je ve snůšce okolo sto vajec, ale „vánoční“ želvy nakladly 134, 149, 182 a jedna dokonce 220 vajec!

I na Lembatě je ale pořád na čem pracovat. V září naši ochranáři našli na pláži želvu přivázanou u stromu. Nejspíš ji někdo našel, když přišla na souš klást vejce, a přivázal ji, aby ji mohl druhý den sníst či prodat na maso. Ochranáři želvu odvázali a pustili do moře. Našli dokonce i vejce, která předtím nakladla a přemístili je do chráněné části pláže. Dobrovolníci zase na trhu objevili dva stánky, kde se prodávají suvenýry ze želvoviny. Oba tyto příklady ukazují, že je stále potřeba osvěta, vzdělávání a rozvoj místních. A proto si ceníme třeba i toho, že místní začali tkát symbol želvy do svých tradičních látek ikat.

Po téměř pěti letech domlouvání jsme se na přelomu února a března opět dostali na Srí Lanku a začali jsme s projektem zkvalitnění ochrany mořských želv. Na místě se rozjelo mnoho aktivit: monitoring aktuální situace záchranných center; schůzky s úředníky z ministerstva i s ochranáři z chráněných oblastí; navrhování vzorového centra na ochranu želv; rozhovory s rybáři z tamních komunit; podpora zodpovědné lokální výroby místními ženami a mnoho dalšího. Pět ze šesti navštívených center drželo zdravá, čerstvě vylíhlá mláďata v bazénech. Pro efektivní ochranu je třeba mláďata hned po vylíhnutí vypustit do moře. Proč? Želvy v bazénu nemohou pořádně plavat: nejsou zde vlny, a tak mláďatům zakrní svaly; není zde hloubka, a tak se jim nevyvinou dostatečně plíce; nemají přirozenou potravu, a především ztratí instinkt, kam se v dospělosti vrátit naklást vejce. Navíc, centra často vykupují vejce od místních, což podporuje nelegální krádeň vajec z pláží. Když jsme Srí Lanku kvůli politické situaci nemohli znovu navštívit v létě minulého roku, rozhodli jsme se pomoci alespoň na dálku. Naše spolupracovnice Jana udělala mezi centry telefonický průzkum o tom, jak zvládají krizi a jak fungují. Radost máme ze spolupráce se záchranným centrem Rekawa, které (nejen) dle našeho výzkumu zajišťuje nejlepší ochranu želv na Srí Lance. Jediné, co je trápí, jsou turisté. Ti totiž nedodržují pravidla, svítí želvám ostře bílým světlem do očí, jsou hluční, blokují samici přístup do moře po naklazení vajec a sahají na ni... S managementem centra jsme domluvili změnu návštěvního řádu a náš spolupracovník Petr, spolu s Davidem, vytvořil informační materiály a cedule pro turisty. Pomozte nám v naší misi a cestujte zodpovědně i vy. Říkejte ne turistům, kteří se nechovají, jak mají. Pokud dostatek z nás řekne ne, mohou se dít velké věci. Každý zodpovědný cestovatel se totiž počítá.

V České republice proběhlo v uplynulém roce padesát dva vzdělávacích programů. Dvě další přednášky byly online. A práce s žáky a studenty je opravdu nabíjející. Většinou jsou aktivní a mají spoustu otázek. Můžeme spolu diskutovat a často jsem na konci dojatá, když děkují za to, co děláme a chtějí sami pomoci. To nám dodává motivaci pokračovat v našem úsilí. Vzbudit v někom empatii k přírodě, dát mu informace a povzbudit ho k činu mi přijde velmi důležité. A to, že žáci a studenti pro ochranu želv skutečných činů udělali spoustu, to dokazují příběhy ze škol. Na ZŠ a MŠ Pražská ve Znojmě

například paní učitelka připravila aktivity pro děti ve čtvrté třídě tak, že se téma mořských želv celý týden prolínalo téměř všemi předměty. V Libereckém kraji díky projektu Učíme se o přírodě a pomáháme jí doma i ve světě proběhlo šestnáct interaktivních dílen i odborných přednášek. Podařilo se také uspořádat šest výstav z dění v našem projektu. Za velký úspěch v ČR považují uzavření spolupráce s Ostravskou univerzitou, konkrétně s Centrem mezinárodní spolupráce. To koordinuje mobilitní program OU Aid, který má za cíl zapojit studenty do dobrovolnictví v rozvojových zemích. Je úžasné, že letos vybraní – Eva, Zdeněk a Anička – jsou akční už před výjezdem, založili iniciativu Dobrovolně na Vlně a v prosinci měli v Ostravě několik akcí na zvyšování informovanosti na ochranu mořských želv. Jsem ohromně vděčná za takto akční lidi, které kolem sebe mám. Více informací o programu Chráníme mořské želvy z. s. najdete na www.morskezelvy.cz Kdybyste chtěli pomoci, určitě se ozvěte. Jsme rádi za podporu i v České republice. Pokud byste chtěli pomoci finančně, budeme vděční za jakoukoli částku na transparentní účet organizace – 2101346384/2010.

To, co každý z nás udělá, má váhu. Nemůžeme žít, aniž bychom nějakým způsobem neovlivňovali svět okolo sebe – a máme na výběr, jaký vliv to bude. Děkujeme.

Foto 1 a 2: Zvětšili jsme chráněnou část pláže na ostrově Lembata.

Foto 2

Foto 3 až 5: Karety právě kladly naprosto mimo sezonu a ještě rekordní počty vajec.

Foto 4

Foto 5

Foto 6: V Berau dál probíhá vzdělávání dětí a rozvoj místních obyvatel.

Foto 7 až 8: Sázíme stromy, abychom zabránili erozi pobřeží.

Foto: 8

Foto 9: Držení zdravých želv v bazénech není ochrana!

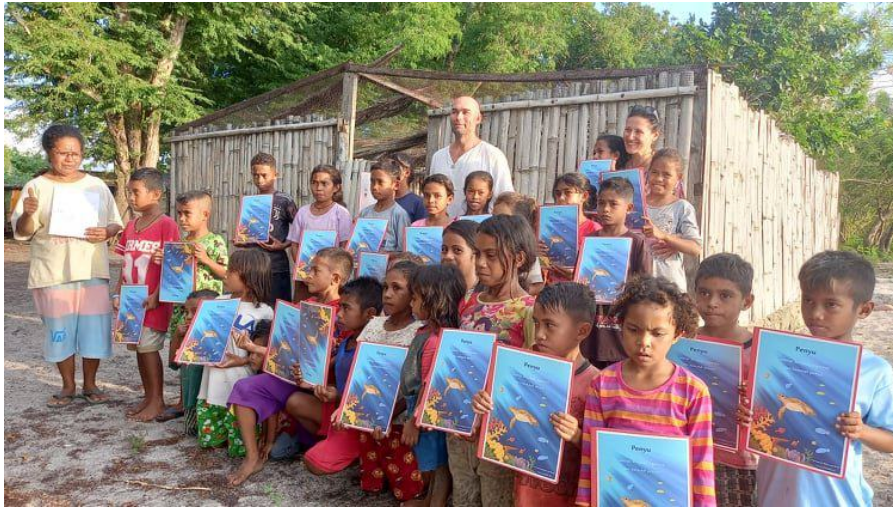

Foto 10: Naše vzdělávací materiály se používají už na 3 kontinentech.

Foto 12

Foto 11 až 12: Do moře jsme vypustili už více než 4 miliony právě vylhlých želv.

Foto 13: Před ochranáři na Lembatě smekám.

Foto 14: Poly si spolu se skauty povídá o želvách, jejich ohroženích a ochraně.

Foto 15: Ambasadorka Indonéské republiky podporuje ochranu želv.

Fotografování srnčí zvěře

Roman Najbert

Je to fotografováno v polích okolo Lbína a Pytlíkova. Fotografie byly pořízeny za brzkého ranního slunce, při šoulání za srnčí zvěří. Při šoulání pomalu procházím mezi poli nebo po jejich okraji a snažím se zahlédnout srnčí zvěř. Jako kryt přitom využívám rostoucí vysoké rostliny a křoviny.

Zajímáš se o přírodu?

Rád/a poznáváš vzdálené země prostřednictvím přírodovědných přednášek?

Chtěl/a bys finančně podpořit ochranné projekty?

STAŇ SE ČLEMEM ZOOLOGICKÉHO KLUBU!

Zoologický klub je zapsaný spolek, který sdružuje milovníky přírody, funguje již od roku 1973.

Členstvím v Zoologickém klubu podpoříte ochranný projekt Pesisir Balikpapan.

Co nabízíme?

- čtvrtletní setkání členů v prostorách muzea Ústí nad Labem s poutavou přírodovědnou přednáškou
- volný vstup na vybrané výstavy a akce pořádané Muzeem města Ústí nad Labem
- možnost dobrovolnické pomoci v muzeu (akce pro veřejnost, archivace sbírek, spolupráce na projektech)
- společné výlety do přírody spojené s pozorováním živočichů

Roční členský poplatek:

Dospělý - 600 Kč

Dítě (od 12 let), student, osoba na mateřské či rodičovské dovolené a důchodce - 300 Kč

Kontakt: info@zoologickyklub.cz
www.zoologickyklub.cz
www.facebook.com/zooklub.usti

M Muzeum
Ústí

Vydal Zoologický klub Ústí nad Labem z. s.

2023